

Voorzitter: Thurlings

Tegenwoordig zijn 70 leden, te weten:

Thurlings, Oudenhoven, Veen, Netjes, Stam, De Vries, Vis, Glastra van Loon, Vrouwenvelder, Van der Werff, Van Soest-Jansbeken, Bischoff, Vonhoff-Luijendijk, Maassen, Albeda, Christiaanse, Eijsink, IJmker, Van der Meer, Van Veldhuizen, Rijnvos, Van der Werf-Terpstra, Uijen, Zoon, Gooden, Heijne Makkreel, Schinck, De Jong, Wiebenga, De Gaay Fortman, Ermen, Mijnsbergen, Veder-Smit, Kruisinga, Steigenga-Kouwe, Tonkes, De Rijk, Hijmans, Tiesinga-Autsema, Simons, Von Meijenfeldt, Groensmit-van der Kallen, Hendriks, Steenkamp, Maaskant, Abma, Baarveld-Schlaman, Kaland, Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Uijterwaal-Cox, Tjeerdsma, Derks, Vermeer, Van Dalen, Zoutendijk, Pais, Korthals Altes, Vleggeert, Van der Ploug, Kloos, Russell, Van de Zandschulp, Mastik-Sonneveldt, Buijsert, Achterstraat, Nagel, Tummers, Ginjaar en Franssen,

en de heren Van Thijn, Minister van Binnenlandse Zaken, Van der Stee, Minister van Financiën, Den Uyl, Vice-Minister-President, Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Stuiveling, Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, de heer Kombrink, Staatssecretaris van Financiën en mevrouw Dales, Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De **Voorzitter**: Ik heb tot dusverre geen berichten van verhindering ontvangen.

Ik deel aan de Kamer mede, dat ingevolge artikel 41 van het Reglement van Orde de notulen van de vorige vergadering voor de leden ter inzage liggen. Tenzij enig lid hiertegen voor het einde van de vergadering bezwaar maakt, zal worden aangenomen, dat de Kamer de notulen goedkeurt.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Wet van 21 mei 1981, Stb. 288, tot gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg (17 192)**.

De beraadslaging wordt geopend.

Eerste Kamer
16 december 1981

De heer **Netjes** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Het wetsontwerp dat thans aan de orde is, behelst enkele elementen waarmee mijn fractie tevreden is. Het gaat om een reeks kleine grenswijzigingen en verbeteringen van tekstuele onvolkomenheden waarom in mei jongstleden al is gevraagd en die door de toenmalige Minister zijn toegezegd.

Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer is hieraan een element toegevoegd. Aanneming van een amendement heeft geleid tot de wijziging van de naam van de nieuwe gemeente Schinveld in de naam Onderbanken. Voor een gebied dat zo mooi is als het desbetreffende, vinden wij Onderbanken geen geweldige naam. Als men vanuit dat gebied om een dergelijke naam had gevraagd, hadden wij hiermee natuurlijk geen moeite gehad. Het is maar de vraag of de mensen in dat gebied zitten te springen om de naam Onderbanken.

Annexaties van gemeenten roepen toch al grote emotionele weerstanden op; dit is bekend. Niet minder is dit bekend, wanneer het gaat om de keuze van een naam. Allerlei historische overwegingen en emotionele roerseen komen dan in het geding. Dat de naam Schinveld bij amendement werd veranderd in die van Onderbanken, acht mijn fractie niet in overeenstemming met de zorgvuldigheid die in het gemeenschappelijke verkeer betaamt. Had men deze naamgeving aan de orde willen stellen, dan had dit in een veel vroeger stadium moeten gebeuren, zodat ook de bevolking van de nieuwe gemeente zich erover had kunnen laten horen. Nu is er een overrompeling geschied. Dit betreuren wij.

De overige elementen van het wetsontwerp zijn belangrijk genoeg om toch niet onze stem aan het wetsontwerp te onthouden. Wij betreuren de naamswijziging, maar stemmen voor het wetsontwerp.

Staatssecretaris **Stuiveling**: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp de heer Netjes. Zijn kritiek treft echter niet zozeer de Regering als wel het recht van

Ingekomen stukken
Zuid-Limburg
Rijksbegroting 1982/Dekkingsplan

amendement waarvan de Tweede Kamer gebruik heeft gemaakt. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd dat ik de wijziging van de naam geen mooie procedure vond, maar dat ik mij hiertegen niet zou verzetten. Als het amendement zou worden aangenomen, zou ik het verwerken in de reparatiewetgeving. Dit is gebeurd.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Verlaging van de accijns van zware stookolie (16 942);

Wijziging van de wet op de accijns van alcoholhoudende stoffen (16 958);

Verhoging van de motorrijtuigenbelasting voor LPG- en dieselpersonenauto's (16 960);

Wijziging van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting (verlaging van de bejaardenaftrekken en van de arbeidsongeschiktheidsaftrekken), alsmede wijziging van de vermogensbelasting (afschaffing van de bejaardenaftrek en van de arbeidsongeschiktheidsaftrek) (17 152);

Wijziging van de dividendbelasting (teruggaafregelingen en tarief bij inkoop van krachtens erfrecht opgekomen aandelen) (17 153);

Verlenging voor het kalenderjaar 1982 van de tijdelijke zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting (17 154);

Wijziging van de Kostenwet invordering rijksbelastingen (17 155);

Verhoging en uitbreiding van de accijns van alcoholvrije dranken (17 187);

Verhoging van de bieraccijns (17 188);

Wijziging van het tarief van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting in het kader van het belastingplan 1982 (17 189);

Verhoging van de suikeraccijns (17 190).

De **Voorzitter**: Ik stel voor, deze wetsontwerpen gezamenlijk te behandelen.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter

De **Voorzitter**: Ik geef het woord aan de voorzitter van de vaste Commissie voor Financiën, de heer Christiaanse, tot het uitbrengen van het verslag der commissie over deze wetsontwerpen.

De heer **Christiaanse**, voorzitter der commissie: Mijnheer de Voorzitter!

In verband met de korte tijd welke de Kamer is gelaten voor het voorbereidend onderzoek van de onderhavige wetsontwerpen heeft de commissie op 15 december 1981 een mondelinge gedachtenwisseling met de Minister en de Staatssecretaris van Financiën gehad. Inmiddels hebben de bewindslieden schriftelijk antwoord gegeven op de vragen, die niet terstond beantwoord konden worden. Om deze reden ziet de commissie zich genoodzaakt om zich in dit verslag te onthouden van het maken van opmerkingen en het stellen van vragen.

Wel behield men zich het recht voor om bij de openbare behandeling in te gaan op met deze wetsontwerpen verband houdende onderwerpen.

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Veen** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! In navolging van hetgeen professor Christiaanse de vorige keer heeft gezegd bij het eerste optreden van Staatssecretaris Kombrink in deze Kamer, zou ik deze Staatssecretaris ook namens mijn fractie hier van harte welkom willen heten. Daarbij wil ik nog even in herinnering brengen wat de NRC, naar ik meen afgelopen zaterdag, in een commentaar schreef, te weten dat het inderdaad 'pikant' (een woord van de NRC) is om waar te nemen hoe deze Staatssecretaris, naar wie zelfs de 'Steenwijkgroep' is genoemd (althans is deze groep met hem in verband gebracht), de inflatiecorrectie verdedigde. Het is inderdaad heel prettig, dit waar te nemen. Eveneens in navolging van hetgeen professor Christiaanse zei, zal ook mijn fractie dit soort waarnemingen heel nauwkeurig blijven doen en ook deze Staatssecretaris kritisch blijven volgen.

Overigens had ik de NRC niet nodig, mijnheer de Voorzitter, om deze pikante waarneming te doen. Ik kon hem zelf ook wel doen op basis van de stenogrammen. Ik mag in dit verband de PTT lof toezwaaien: zaterdagochtend om zeven uur begon de stroom van stukken en stenogrammen te komen. Alles bij elkaar was het 5,5 kg. Ik heb dit gisteren nog even nagewogen op de postkamer om dit getal te verifiëren.

Daarover moeten niet zozeer verwijten worden gemaakt: de tijd was te kort en de wetsontwerpen moeten er vandaag door. Wel betekent dit gewicht van 5,5 kg dat het – voor zover ik de stukken heb kunnen doornemen – naar mijn oordeel vrijwel niet meer denkbaar is dat nog nieuwe vragen worden bedacht en dat nieuwe opmerkingen worden gemaakt.

Om redenen van doelmatigheid meen ik dat het verstandig is, als ik mij in eerste instantie zal beperken tot een aantal algemene opmerkingen van meer of minder kritische aard. Dan kan ik eventueel in tweede termijn nog nader ingaan op sommige wetsontwerpen.

Wanneer ik begin met het algemeen gedeelte, dan is het het beste als ik mij richt tot de toelichting bij het wetsontwerp over de inkomsten- en de loonbelasting. In dat wetsontwerp wordt met name het belastingplan en het dekkingsplan aan de orde gesteld en gemotiveerd. De motivering, die ook te vinden is in de eerste termijn van de Regering aan de overzijde, voor de gehele operatie van directe en indirecte inkomstenbelastingverhoging komt er op neer dat mede ten behoeve van de financiering van het werkgelegenheidsplan van de heer Den Uyl een bedrag van f 700 mln. moet worden gedekt. En dit moet op een aantal manieren bij elkaar worden geschaapt.

De beide soorten belastingen, zowel de directe als de indirecte, hebben een aantal effecten, dat is duidelijk. In eerste instantie wil ik de effecten van de directe belastingen bespreken. Wij hebben hierover overigens gisteren uitvoerig met de heer Den Uyl van gedachten gewisseld. Als eerste punt valt hierbij op, dat bij de directe belastingen niet valt te ontkomen volgens de Regering – in ieder geval is het effect volstrekt duidelijk – aan een verdere inkomensnivellering. Ik behoef de cijfers niet te noemen, die zijn voldoende bekend ook uit de krantenpublicaties. Nu kun je verschillend denken over inkomensnivellering.

Hoe de VVD hierover denkt zal de Minister en trouwens ook de Staatssecretaris bekend zijn. Je kunt er principieel op tegen zijn maar je kunt er ook op grond van een aantal praktische overwegingen op tegen zijn. Ik meen dat het niet verstandig is wanneer ik op deze plaats nog eens de principiële motieven ga behandelen. Dat lijkt mij ook meer een kwestie voor de fractievoorzitter bij de algemene financiële beschouwingen. Het gaat mij er echter om dat die nivellering ook praktische gevolgen heeft, juist voor de werkgelegenheid zelf.

Nog niet zo lang geleden, minder dan een week zelfs, heeft de loonspecialist van de CDA-fractie aan de overkant, de heer De Vries, nog eens uitdrukkelijk verklaard dat ook naar zijn oordeel – hij sprak als vertegenwoordiger van zijn fractie in de Teldersstichting – er werkelijk een grens is gekomen aan de nivellering en dat er ook een grens was gekomen aan het beroep kunnen doen op solidariteitsgedachten. Ook naar zijn oordeel – ik sta daar volledig achter – is een verdergaande nivellering niet zozeer rechtstreeks van invloed op de hoge inkomensstrekken, die dan niet meer zouden willen werken, maar heeft die juist op de middeninkomens grote negatieve invloed voor het leveren van grote inspanningen en voor het dragen van meer verantwoordelijkheid. Ik behoef hier niet bij te vermelden, dat ook voor het ondernemen een verdere inkomensnivellering geen belangrijke stimulans genoemd kan worden.

Wanneer ook de loonspecialist van het CDA dergelijke mededelingen doet – ik heb hem vrijwel letterlijk geciteerd – dan meen ik dat wij ons toch in goed gezelschap bevinden, met name ook waar de Minister van Financiën zelf uit die groepering komt. Wij hebben gisteren als Kamer met de heer Den Uyl van gedachten gewisseld over de vraag of er een eind aan de solidariteitsgedachte was gekomen. Een deel van de Kamer heeft hier inderdaad 'ja' tegen gezegd. Dat einde is genaderd. Het is de vraag of in dit kader deze belastingverhogingen, die de nivellering tot gevolg hebben, verstandig zijn en of zij inderdaad in het belang zijn, juist voor het motief waarvoor zij bedacht zijn, van de werkgelegenheid en het werkgelegenheidsplan.

Het andere effect van die belastingverhogingen, met name in de sfeer van de accijnzen dat is berekend zowel door de Minister als door de belanghebbenden, is het werkgelegenheidseffect en de negatieve gevolgen van de accijnsverhoging voor de bierbrouwers, de frisdrankmakers en de vruchtensapmakers. De Regering zegt dat het negatieve effect op de werkgelegenheid voor de bierbrouwers en de frisdranksector zal kunnen worden gecijferd op een aantal van ongeveer 250 arbeidsplaatsen – in de laatste stukken lees ik zelfs 200 tot 225 arbeidsplaatsen – in negatieve zin; dus het afvloeien van arbeidsplaatsen.

De bierbrouwers en de andere bedrijven in de drankensector berekenen, overigens naar mijn oordeel veel grondiger, dat verlies van arbeidsplaatsen op 2500. Dat is geen gering

verschil. De Minister zei dat het door hem gegeven aantal een temptatieve raming is. Gisteren heb ik hem in de commissie daar meer over gevraagd en wat hij zei vergeleken met de grondige onderbouwing die het centraal brouwerijkantoor voor zijn berekening van die 2500 arbeidsplaatsen heeft gegeven.

Van de zijde van de vaste Commissie voor Financiën is aan de Minister gevraagd, op dezelfde wijze en in ieder geval met dezelfde grondigheid te trachten een becijfering te maken, die dan misschien alsnog zou uitkomen op de 250 arbeidsplaatsen waarop hij met zijn temptatieve raming uitkomt. Die becijfering is toegezegd. Ik geloof ook niet dat het zo verschrikkelijk moeilijk zou zijn. Als het brouwerijkantoor het kan, moet toch ook het departement van Financiën zo iets kunnen.

Als de gemiddelde leek de opzet van de berekening kan volgen, moeten toch ook experts dat kunnen. Het is jammer dat vanochtend de Minister in zijn schriftelijk antwoord op de vragen die hem gisteren zijn gesteld, niet meer doet dan zeggen dat het allemaal reuze moeilijk was, dat de berekening van de Regering toch zeer betrouwbaar was en dat het voor de hand lag dat de belanghebbenden met een andere raming zouden komen. Met dat soort antwoorden doen wij niet zoveel. Na dit antwoord van de Minister heb ik hoe langer hoe meer de neiging te geloven dat het brouwerijkantoor dichter in de buurt van de waarheid zit dan het ministerie. Ik betreur dit wel. Op deze manier valt er door de volksvertegenwoordigers zelf geen behoorlijk antwoord aan de brouwerijorganisaties te geven op de vraag, wat de gevolgen van de accijnsverhoging zullen zijn.

Daarbij teken ik terzijde nog aan, dat uit berekeningen van het ministerie zelf ook blijkt dat de accijnsverhoging op bier en frisdrank juist de lagere en middeninkomens treffen. Ik weet niet of dat nu wel de bedoeling was.

Wat is nu eigenlijk het wezenlijke bezwaar tegen die accijnsverhoging? De liberalen zijn niet categorisch tegen accijnzen als middel om belasting te garen. Integendeel, zou ik bijna zeggen. Wij hebben, in samenwerking met de fractie van het CDA, aan de overzijde in het verleden nogal eens gepleit voor een heroverweging van het belastingstelsel, met name in de directe sfeer. Daarbij zou moeten worden bezien of het mogelijk is de directe belastingen een eind te verlagen en compensatie daarvoor te vinden in de sfeer van de indirecte belastingen. Er zijn

moties over ingediend. Ook in de memorie van toelichting bij de begroting van Financiën verleden jaar is er wat over geschreven. Om een studie die aan zo'n operatie vooraf moet gaan is gevraagd, ook in deze Kamer. De heer Christiaanse en ik hebben er indertijd bij de behandeling van de reparatiewetgeving nog een motie over ingediend. De studie is toegezegd. Van belang is het principe nog eens onder de aandacht te brengen. Dat is dat het waarschijnlijk stukken beter is, ook voor de economie en met name voor de werkgelegenheid, wanneer de indirecte belastingen worden verhoogd, terwijl tegelijk de directe belastingen worden verlaagd. Het bezwaar van de fractie van de VVD tegen de nu voorgestelde operatie is niet een principieel bezwaar tegen accijnzen maar wel tegen het feit dat aan de ene kant de directe belastingen worden verhoogd, maar aan de andere kant ook de indirecte belastingdruk wordt verhoogd, zodat de operatie die wij nodig achten, hoe langer hoe minder mogelijk wordt. Dat is ons grootste bezwaar tegen de nu voorgestelde accijnsverhogingen, nog afgezien van de werkgelegenheidseffecten die daarbij optreden.

De Regering motiveert de verhoging van de beide soorten van belastingen als volgt. In het regeerakkoord is de keiharde afspraak gemaakt, dat de totale collectieve-lastendruk niet zal worden verhoogd. Wat blijkt nu? In het regeerakkoord is het begrip 'totale collectieve lasten' gedefinieerd. In feite komt het erop neer – voor zover ik het heb kunnen begrijpen, dat een aantal elementen, die vroeger in de sfeer van de collectieve lasten zaten, nu niet meer uit de collectieve lasten worden betaald – ik doel in dit verband bij voorbeeld op een deel van de kosten van de volkshuisvesting – maar dat die worden gefinancierd door operaties op de kapitaalmarkt. Berust de mededeling, dat de collectieve-lastendruk in totaliteit niet is verhoogd eigenlijk niet op schijn?

Een deel van de collectieve lasten wordt naar de kapitaalmarkt verschoven. Zonder twijfel zal de overheid daardoor een opwaartse druk op de rente tot stand brengen. Ik heb de Minister gisteren in de commissievergadering duidelijk horen zeggen, dat één procent verhoging van de rente op de kapitaalmarkt het bedrijfsleven ongeveer 1,5 mld. kost. Ik heb gevraagd, of dit kan worden omgezet in cijfers ter zake van de negatieve effecten voor de werkgelegenheid. De Minister antwoordde, dat dit dicht in de buurt van koffiedik kijken kwam. Ik heb hem toen om een tentatieve raming gevraagd.

De Minister is hierop niet ingegaan. Dat is jammer.

Vast staat, dat een stijging van de kapitaalslasten voor het bedrijfsleven zonder enige twijfel negatieve effecten op de werkgelegenheid heeft. Als gevolg van de herdefiniëring van de collectieve-lastendruk is een ruimte ontstaan van 0,2%, ongeveer gelijk aan f 700 mln. Daarom, aldus de Regering kan die f 700 mln. best worden teruggevraagd aan de belastingbetaler. Ik heb de grootste moeite de consistentie te zien van de combinatie van die herdefiniëring en de ruimte van 0,2%. Dit geldt te meer, als wij het gehele verhaal nog eens plaatsen in het kader van een poging om een werkgelegenheidsplan op poten te zetten.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn fractie heeft de grootste moeite met een serie van deze wetsontwerpen.

Ik wil nog even terugkomen op het werkgelegenheidsplan. Het werkgelegenheidsplan moet worden gefinancierd. Er moet maar voor lief worden genomen, dat in bepaalde sectoren – bier en frisdranken – banen verloren gaan. Men kan zeggen: Het verlies van een beperkt aantal banen zou een goede investering zijn voor het banenplan. Steeds wijst de Regering erop dat niet zo zwaar aan dat verlies moet worden getild. Het zou om 250 arbeidsplaatsen gaan. De vraag rijst of geloof moet worden gehecht aan het effect van het banenplan. Daarover kan verschillend worden gedacht. Naar mijn oordeel kan daarover op dit moment helemaal niet worden gedacht, want het plan is nog niet ingevuld.

Is dan dat verlies aan arbeidsplaatsen een aanvaardbare zaak? Wij zien geen mogelijkheid dit aan de achterban te verkopen. In Vrij Nederland van afgelopen week zei de heer Kok, dat de vakbeweging niet onverdeeld gunstig oordeelt over het banenplan en de operatie, die eraan ten grondslag ligt. De heer Kok zei verder: Ik zou nog liever een regeringscrisis hebben als het geld niet bij de burgers, maar bij de oliemaatschappijen vandaan wordt gehaald. Ik laat die uitspraak voor zijn rekening. Ook de Centrale Raad van werkgeversorganisaties is weinig enthousiast.

Ik concludeer dan ook dat het banenplan van de heer Den Uyl toch niet kan bogen op een brede maatschappelijke steun. Des te meer wordt deze belastingoperatie met haar negatieve werkgelegenheidseffecten pijnlijk en afwijfsbaar.

In 1965, toen het kabinet-Cals met de heer Den Uyl aan het economische roer aantrad, zei de heer Geertsema aan de overzijde: 'Ik acht het onbegrijp-

Veen

pelijk dat de Regering enerzijds uitvoerig haar gedachten laat gaan over de verhoging van allerlei uitgaven en anderzijds geen enkele oplossing aan geeft voor het toch zeker niet oninteressante vraagstuk, waar zij de middelen voor die verhoogde uitgaven denkt vandaan te halen.'

In 1973, bij het aantreden van het kabinet-Den Uyl, gebeurde het omgekeerde. Toen werden eerst de belastingen verhoogd waarna 'leuke linkse dingen voor de mensen' werden bedacht. Op dit moment wordt ons opnieuw gevraagd om in te stemmen met een vrij aanzienlijke belastingverhoging met negatieve effecten voor de meeste inkomensgroepen zonder dat een duidelijk beeld wordt gegeven van wat het positieve effect daarvan moet zijn. Ik kan slechts constateren dat de geschiedenis zich herhaalt.

De heer **Christiaanse** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Nadat ik namens onze fractie twee weken geleden hier de Staatssecretaris welkom mocht heten, doe ik dit thans graag ten aanzien van de Minister van Financiën. Volgens de heer Halberstadt, die het nog steeds niet kan laten om te informeren – ik doel op 'De Tijd' van dit weekeinde – heeft de Minister een lastige en zware taak, al doet hij moeite om steeds zo ontspannen mogelijk over te komen. Ik moet zeggen dat ik mij ongeveer kan voorstellen hoe de Minister, sprekend over zijn portefeuille, tegen premier Van Agt zou zeggen: Geef mij mijn tas-sie maar weer terug. Hij spreekt niet graag over portefeuilles; deze uitdrukking past wel bij hem. Het dansen met de VVD is voorbij.

Hij torst er ogenschijnlijk niet zo zeer aan maar velen weten hoe zwaar deze taak is. Onze fractie wenst hem dan ook veel standvastigheid toe, waarbij hij best eens hardop mag filosoferen over moeilijke problemen en mogelijkheden.

Het was niet zo erg sportief van de heer Engwirda, dat hij aan de overzijde zijn inderdaad nogal persoonlijk gericht motie niet vóór de stemming in-trok. De Minister was heel duidelijk geweest over het regeerakkoord en de daarin vervatte koppelingen, terwijl de heer Engwirda zijn ongenoegen heel duidelijk had kunnen uiten. Heeft de Minister deze motie overigens staatsrechtelijk gezien als een motie van afkeuring, zoals de heer Bakker aan de overzijde politiek gevoelig opmerkte? Of zag hij deze motie meer als een slechte vriendendienst? Deze kwestie

kwam naar mijn mening niet goed uit de verf en het lijkt mij goed, er hier wat meer duidelijkheid over te bieden. Het is aan de overzijde 'zomaar' afgedaan.

Het is jammer dat voor het jaar 1982 een dergelijk dekkingplan nodig is. Ik denk daarbij niet alleen aan het feit dat wij er op een zo korte termijn over moeten vergaderen. Het is eigenlijk merkwaardig dat zo'n plan, eenmaal op een vast, min of meer heilig bedrag gebaseerd, een eigen leven gaat leiden. Daarom wilde ik graag twee elementaire vragen stellen. Waarom is dit plan nu nodig en waarom gaat het juist om dit bedrag?

Ik geloof, dat het goed is om het kader waarin wij hier vandaag spreken in de actuele situatie nog eens goed uiteengezet te krijgen van de Minister. De belastingdruk plus de niet-belastingmiddelen plus de sociale premiedruk stijgt volgens de bijgestelde MEV – tabel IV. 3 'enige kerngegevens', met een correctie van de drukfout van 21,0 in 21,9 voor de sociale premiedruk, zoals de Minister mondeling aan de overzijde van het Binnenhof heeft medegedeeld – van 1981 op 1982 van 59,2% naar 60,5% van het netto nationale inkomen tegen marktprijzen. De belastingdruk moge over deze twee jaren dus niet stijgen, maar te zamen met de niet-belastingmiddelen is dat wél het geval! De vraag rijst dus waarom dan toch dit dekkingplan, mede gelet op de gemaakte afspraken.

Binnen beperkte marges hebben de Minister en de Staatssecretaris kleine verschuivingen binnen het plan toegeestaan tijdens de mondelinge behandeling aan de overzijde van het Binnenhof, maar in feite was het geheel toch zeer rigide. De overzijde lijkt mij min of meer gebonden te zijn aan die verschuivingen, waarvoor ten dele nog wetsvoorstellen of een wetsvoorstel moet (en) worden ingediend. De Eerste Kamer die niet betrokken was bij deze handel staat er vrij tegenover en beoordeelt alleen de voorstellen die vandaag voor ons liggen. Mijn collega Rijnvos bespreekt de voorstellen op het terrein van de indirecte belastingen, terwijl ik de meer directe belastingvoorstellen zal behandelen.

Bij deze directe belastingvoorstellen doet zich een andere vorm van rigiditeit voor; verscheidene wetsvoorstellen zijn reeds zoals ze luiden verwerkt in loonbelastingtabellen e.d. die reeds zijn gedrukt, reeds zijn verzonden, of blijken een mededeling van de bewindslieden gisteren in het mondeling overleg nog worden verzonden, waarschijnlijk vanavond of morgenochtend vroeg. Het gaat hierbij vooral om wets-

ontwerp 17 189 over de tarieven van inkomsten- en loonbelasting en wetsontwerp 17 152 over de bejaardenaftrek en de arbeidsongeschiktheidsaftrek.

Zelfs de Tweede Kamer zou niets meer hebben kunnen wijzigen in deze ontwerpen, althans niet voor het eerste kwartaal van het komende jaar. Over invloed van de Staten-Generaal gesproken! Alleen reeds met het oog op een vrij beslissingsrecht ware het beter geweest indien deze ontwerpen de Staten-Generaal twee maanden eerder hadden bereikt. In dit verband rijst bij mij ook de vraag of het mogelijk is, in de toekomst voor de inflatiecorrectie in de tarieven van inkomsten- en loonbelasting een afzonderlijk wetsontwerp in te dienen, indien nodig, en dit niet te combineren in een wetsvoorstel met verdergaande verlagings of verzwarings die nodig worden geacht om inkomenspolitieke of andere redenen. Het heeft mij aange-naam getroffen – ook de heer Veen heeft hierover gesproken – dat de Staatssecretaris in de Tweede Kamer heeft gezegd dat in het verleden verschillende malen tot uitdrukking is gebracht dat het 'de zuivere methode' is, eerst de inflatiecorrectie te verlenen. Hij zei zelfs dat de inflatiecorrectie en de dekkingsmaatregel afzonderlijk worden gepresenteerd en dat ze ook afzonderlijk kunnen worden beoordeeld. Dit geldt, indien zij zich in één wetsvoorstel bevinden, zoals vandaag, niet voor de Eerste Kamer. Ik bepleit dus spreiding over twee wetsvoorstellen, waarvan het inflatiecorrectievoorstel altijd tijdig kan worden ingediend. In het algemeen weet men tevoren dat men dit wil. Dat wordt langzamerhand een vaste beleidslijn. Het kan ook bij beschikking. Zijn de bewindslieden bereid hieraan in de toekomst mee te werken?

Ik hecht eraan te verklaren, dat wij de 100%-inflatiecorrectie juist achten. Anders dan eerdere publikaties hebben gesuggereerd, is het ook juist, dat de z.g. Knil-heffing over 1981, die als een korting van 0,9% was verbonden aan de inflatiecorrectie voor 1981, eerst uit de cijfers voor 1982 is geëlimineerd. Met andere woorden, deze echte solidariteitsheffing uit het prille verleden wordt niet stilzwijgend permanent gemaakt. Ik zou graag nog eens vernemen dat ik dit juist zie, omdat daarom-trent in verschillende persorganen wel eens andere geluiden zijn vernomen. Het zou ook niet juist zijn geweest deze maatregel permanent te maken. Dat zou niet in overeenstemming zijn met de belofte die verleden jaar ook in dit Huis is gedaan. Gaarne verneem ik hoe de situatie precies is te dien aanzien.

Christiaanse

Het is jammer dat de memorie van toelichting op wetsontwerp 17 189 niet precies aangeeft hoe de 1e schijf voor het voor 1982 voorgestelde tarief van de inkomstenbelasting precies is berekend, want dan was dit terstond gebleken. De tabelcorrectiefactor voor 1981 was 1,053 en de eerste schijf voor dit jaar exclusief Knil-heffing f 8798. Met toepassing hierop van de tabelcorrectiefactor voor 1982 van 1,064, die in de toelichting wordt genoemd, zou de eerste schijf voor 1982 zijn f 9361. De korting van 1% die het wetsontwerp voor 1982 voorstelt leidt dan tot f 9269 in artikel II en III van het wetsontwerp. In feite betekent deze 1%-korting een correctie op de 100%-inflatie-correctie van 16,62%, zeg afgerond 17%. Beide maatregelen te zamen genomen – inflatie-correctie en dekkingsmaatregel – betekenen derhalve een correctie van 83%, nog altijd meer dan de 80%, die vroeger wel werd voorgesteld. De accijnzen blijven alleen nu niet onberoerd.

Ik denk dat wij dit resultaat in het wetsontwerp wel moeten aanvaarden, omdat wij ook voorstander zijn van deze inflatiecorrectie. Indien men die 1%-korting niet wenst, komt er volgend jaar geen inflatiecorrectie tot stand naar het mij voorkomt. Verwering zou dan ook eventueel een belastingverzwaring betekenen, als ik het goed zie, tenzij er een beschikking komt. De Eerste-Kamerfractie van het CDA ziet, evenals de Tweede-Kamerfractie, uit naar de fundamentele tarieven- en aftrekkennota die is toegezegd voor het volgend jaar. Het wetenschappelijk bureau van een bepaalde politieke partij heeft op dit terrein reeds enige voorzetsen gegeven, waarvan wij hopen dat zij score-kansen geven aan de bewindslieden.

Ik wil naar aanleiding van dit wetsontwerp nog één vraag stellen. Is mijn indruk juist dat, genomen van 1973 tot en met 1981, de ontwikkeling van de inkomsten- en loonbelastingdruk door de successieve tariefwijzigingen in die jaren totaal anders heeft uitgepakt voor minimuminkomens dan bij voorbeeld tweemaal modale inkomens?

De bewindslieden hebben ons hedenmorgen in een afzonderlijk stuk enige gegevens verstrekt, waarom wij gisteren gevraagd hebben. Ik zou willen suggereren dat dit stuk op de een of andere wijze in de Handelingen wordt geïnserereerd, indien dat mogelijk is.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, het door de heer Christiaanse bedoelde stuk als noot in de Handelingen te doen opnemen.

Daartoe wordt besloten.

[Het stuk is opgenomen aan het eind van deze editie.]¹

De heer **Christiaanse** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne toch zien, dat wij als Eerste Kamer na deze vergadering een uitgewerkt overzicht krijgen van die jaren met een grafische voorstelling, ook voor 2x, 3x en 4x modaal. Ik stel mij voor, dat men daarin ook de welvaartsgroei, verwerkt. Ook het plaatje daarvan wil ik graag zien.

Ook uit de cijfers die vanmorgen zijn overgelegd, krijg ik toch de indruk, dat 2x modaal er relatief slechter is afgekomen in de desbetreffende periode. Als mijn indruk juist is, had de vraag van de heer Schutte in de Tweede Kamer, of er nog ruimte is voor verdere nivellering in deze secundaire sfeer tot 2x modaal, eigenlijk niet bevestigend beantwoord mogen zijn door de Staatssecretaris, ook al liet hij de mate van mogelijke nivellering in het midden. Deze voorlopige conclusie versterkt het standpunt van de Minister en de CDA-fractie aan de overzijde, dat inkomenspolitiek, indien gewenst, alleen nog in de primaire sfeer mogelijk is, maar nauwelijks meer in de secundaire sfeer. Bij dit laatste denk ik aan belastingtarieven e.d.

In dit verband wijs ik op hetgeen professor Pen heeft geschreven in zijn zeer recente pre-advies, dat hij dit jaar met anderen heeft uitgebracht aan de Vereniging voor Staathuishoudkunde. Op bladzijde 78 zegt hij: 'Maar wat niet mag: de inkomensnivellering van de afgelopen decennia ontkennen. Het gebeurt wekelijks, in sommige weekbladen. Door vijanden van de verzorgingsstaat'. Het kan bijna niet harder worden gezegd. Ook overige passages in zijn pre-advies zijn in dit opzicht zeer opmerkelijk. Het is goed, dat het eens zo hard wordt gezegd.

Het wetsontwerp over beperking van de bejaardenaftrek en arbeidsongeschiktheidsaftrek, hoewel het minder ver gaat dan in de Miljoenennota 1982 is gezegd, treft de betrokkenen, vooral ook psychologisch, meer dan wellicht was te verwachten. Een bejaarde hoogleraar, mijnheer de Voorzitter, gaf hiervan onlangs krachtig blijk tegenover mij. Dit is een heel deskundige en verstandige man. U was het overigens niet, mijnheer de Voorzitter.

Het ware ook beter geweest, indien deze maatregel had kunnen wachten op de totale aanpak van tarieven en aftrekposten. Op zichzelf zou hij daarin kunnen passen. Nu heeft hij een sterk budgettaire motivering. Daarmee is meer dan f 100 miljoen gemoeid. Be-

trokkenen worden door andere maatregelen gecompenseerd, maar het psychologische effect blijft, dat het in de directe belastingsfeer bejaarden en arbeidsongeschikten zijn die als enige aparte groep moeten bijdragen aan het dichten van een budgettaire gat. Ik wil daarom ook niet uitsluiten, dat leden van mijn fractie, mede gelet op deze wetshistorie, hun stem niet zullen kunnen geven aan dit wetsontwerp.

Het wetsontwerp 17 154 inzake de zelfstandigenaftrek vervult mijn fractie al evenmin met onverdeelde vreugde. Wij hadden gerekend op het permanent worden met deze maatregel' zoals ook, naar ik meen, was toegezegd onder het vorige Kabinet. Thans wordt een verlenging voor 1982 voorgesteld. De Staatssecretaris heeft in de Tweede Kamer op een desbetreffende vraag van de heer De Vries geantwoord, dat er inderdaad geen indicatie is, dat de Regering de fiscale faciliteiten voor zelfstandigen zal beperken. Er zou ook geen overweging zijn in die richting. De desbetreffende studie wordt afgewacht. Premier Van Agt heeft toegezegd, dat de f 10 miljoen op kasbasis die nog te besteden is in ieder geval aan de zelfstandigen ten goede zal komen. Heeft de Staatssecretaris zijn voorkeur om dit bedrag gericht en ruimer in de sfeer van premierrestitutie te besteden in de laatste ronde van het debat in de Tweede Kamer nu ingeslikt of niet? Dit is mij niet geheel duidelijk geworden.

Wellicht is het mogelijk, dit hier vandaag nog duidelijk te maken. Wij zullen ons definitieve standpunt ten aanzien van dit wetsontwerp later nog meedelen. Wij rekenen echter in ieder geval op het permanent maken van deze voorziening in de toekomst.

Alvorens aan de kostenwet te komen, maak ik een enkele opmerking over wetsontwerp 17 153 inzake de dividendbelasting. Er is een punt dat aan de overzijde niet expliciet aan de orde is geweest en waarop in de uitvoeringsfeer een toezegging kan worden gedaan.

In het wetsontwerp wordt voorgesteld, in artikel 4, tweede lid, van de Wet dividendbelasting de zinsnede over beleggingsinstellingen te doen vervallen. De hierin gegeven bevoegdheid, inhouding van dividendbelasting achterwege te laten op aan beleggingsinstellingen uit te keren dividenden, wordt ingetrokken, omdat hieraan vanwege praktische problemen geen behoefte bestaat. Met het wetsontwerp wordt beoogd, een versoepeling aan te brengen; men brengt op dit onderdeel in feite een verslechtering.

Christiaanse

Dit behoeft geen problemen voor het wetsontwerp op te leveren. Kan echter worden toegezegd dat in de uitvoerings sfeer soepel wordt opgetreden, zodat inhouding van dividendbelasting achterwege mag blijven, indien vaststaat dat het uitkerende lichaam het dividend voor het geheel of voor een deel uitkeert aan een beleggingsinstelling, uiteraard onder door de inspecteur te stellen voorwaarden?

Het laatste wetsontwerp dat ik behandel, is nr. 17 155, Wijziging van de Kostenwet invordering rijksbelastingen. De kostenwet is er een voorbeeld van hoe iets lang roerloos kan blijven en dan ineens in een stroomversnelling komt. Tot 1969 waren de in rekening gebrachte kosten voor aanmaningen, dwangbevelen en dergelijke zeker 50 jaar onveranderd gebleven. De kosten van een aanmaning kwamen in 1969 op f 1 en werden enige jaren later verhoogd tot f 2. In het ontwerp dat wij vandaag behandelen, is aanvankelijk f 4 voorgesteld; dit is later f 5 geworden. Per 1 februari 1982 zullen de kosten bij een gevorderde som van f 1000 of meer zelfs f 10 bedragen.

Het is in dit verband aardig, eraan te herinneren dat in 1969 de Eerste Kamer uitvoerig aandacht besteedde aan de kosten van aanmaningen en aan de vraag of deze bij snelle betaling ervan niet kosteloos dienen te zijn, gelet op de psychologische relatie tussen fiscus en belastingplichtige. Het enige 'standbeeld' ter wereld voor een belastingambtenaar staat in het witte stadje Thorn, naar ik meen voor inspecteur Motké. De eerste ontvanger die kan innen zonder aanmaningen en dwangbevelen, verdient er stellig ook een. Het instrument is ongetwijfeld nodig, maar op dit terrein is ook psychologie nodig.

Naast het kostendekkende element speelt als rechtvaardiging de stimulans om tijdig te betalen mee. Kennelijk heeft laatstgenoemd element dit keer in de Tweede Kamer een grotere rol gespeeld dan vroeger. Een bedrag van f 5 c.q. f 10 voor een aanmaning lijkt meer dan kostendekkend. Hetzelfde is het geval met in rekening te brengen bedragen voor dwangbevelen. Ik ga ervanuit dat ik het wetsontwerp goed heb gelezen, maar word eventueel graag gecorrigeerd. Wij hebben te maken met een zeer moeilijk te lezen tekst, waarin wordt verwezen naar de allerlaatste amendementen en nota's van wijziging.

Bij een gevorderde som beneden f 50 wordt voor een dwangbevel steeds f 10 gevraagd, als het wets-

ontwerp is aangenomen. Bij f 100 of meer wordt een bedrag van f 25 plus f 3 voor elke f 100 meer voorgesteld. De aanvankelijke voorstellen gingen uit van een verdrievoudiging. In de laatste ronde van de Tweede Kamer om extra dekking te krijgen ter compensatie van verlaging van accijnzen is het aanzienlijk meer geworden. Het is voer voor psychologen of hierbij niet iets te snel en te lichtvaardig is gehandeld.

Ik heb hierbij een technische vraag die al in het overleg aan de orde is geweest. Het is misschien goed, haar ook hier beantwoord te krijgen. Waarom kunnen de verhoogde bedragen voor dwangbevelen wel reeds op 1 januari aanstaande ingaan en die voor aanmaningen eerst 1 februari aanstaande?

Ik kom tot een slotopmerking. Het valt op dat de vennootschapsbelasting buiten schot is gebleven. Dit is juist naar ons oordeel. Professor Pen heeft in zijn recente preadvies voor de Vereniging voor Staathuishoudkunde dat ik reeds vermeldde, voorgesteld, als stimulerende maatregel de vennootschapsbelasting geheel af te schaffen.

Dit lijkt mij toch een minder goede gedachte, al was het alleen al met het oog op de vlucht in allerlei BV's. Beter lijkt mij de invoering van een systeem van fiscaal vrije afschrijvingen. Daarvoor heb ik al eerder in dit Huis gepleit, mede ter vervanging van de ingewikkelde 'WIR-rimram'. Kunnen de Minister en de Staatssecretaris uit hun tasje nog eens voor een verrassing zorgen die op dit terrein werkelijk effectief is voor het bedrijfsleven, die weinig omslachtig is en die volgens studies ook geen afwentelingseffecten zal hebben? Graag hoor ik, of de Regering plannen in die richting heeft.

□

De heer **Rijnvos** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De vorige week woensdag heeft Minister Van der Stee in de Tweede Kamer naar voren gebracht, 'dat het geïsoleerd beschouwen van de werkgelegenheidseffecten', welke de voorgenomen maatregelen waarvoor wij ons vandaag buigen, mogelijkerwijs hebben, 'een verantwoordte afweging van het totaalpakket van beleidsmaatregelen in de weg kan staan'. Het gaat erom – aldus de Minister – dat de accijnsverhogingen nodig zijn 'om de budgettaire problemen, waarmee deze Regering zich geconfronteerd heeft gezien, op te lossen'. Wij zijn het met dit uitgangspunt graag eens, maar moeten daaraan direct toevoegen dat de uitvoering ervan niet goed mogelijk is. Daartoe zouden wij

immers nu moeten starten met een algemene beschouwing van de Nederlandse overheidsfinanciën, waartoe echter de mogelijkheid ontbreekt. Wij zijn eenvoudig niet in de gelegenheid om het algemene kader aan te leggen waarbinnen de voorstellen tot accijnsverhoging beoordeeld moeten worden. Dit geldt echter niet voor alle accijnsvoorstellen die vandaag aan de orde zijn. Achtereenvolgens gaat het om:

1. een verlaging van de accijns van zware stookolie;
2. een wijziging van de wet op de accijns voor alcoholhoudende stoffen;
3. een verhoging van de motorrijtuigenbelasting voor LPG- en dieselpersonenauto's;
4. een verhoging en uitbreiding van de accijns van alcoholvrije dranken;
5. een verhoging van de bieraccijns;
6. een verhoging van de suikeraccijns.

Een bestudering van de voorstellen leidt al vlug tot de conclusie dat de ontwerpen 1 tot en met 3 kunnen worden behandeld zonder het algemene kader van de Nederlandse overheidsfinanciën, waarover het zoëven ging. Dit drietal kan zonder algemene beschouwing vooraf – zo lijkt het ons althans – de revue passeren.

De strekking van het voorstel tot verlaging van de accijns van zware stookolie – kamerstuk 16942 – is het inlossen van een oude belofte. In 1979 is onder andere besloten tot een verlaging van het zwavelgehalte van zware stookolie van 2,5%. De besluitvorming is neergelegd in het Staatsblad 424, jaargang 1979. Het besluit steunt, althans voor ons, op alleszins aanvaardbare milieupolitieke overwegingen. In de toelichting is vermeld dat de verlaging van het zwavelgehalte twee prijsconsequenties heeft:

- a. een verhoging van de prijs van zware stookolie – omdat olie met een laag zwavelgehalte relatief duur is – alsmede een verhoging van de elektriciteitsprijs;
- b. een verhoging van de aardgas- en elektriciteitsprijzen door de bestaande koppeling aan de stookolieprijs.

Deze prijsverhogingen werden in 1979 begroot op een totaal van ca. f 148 mln. per jaar, waarvan ca. f 85 mln. ten laste van het bedrijfsleven komt. De voorgestelde accijnsverlaging heeft een zekere compensatie van deze kosten voor het bedrijfsleven tot doel, ten einde – aldus de toelichting in het zoëven genoemde Staatsblad – 'de Nederlandse energieprijzen voor het bedrijfsleven zoveel mogelijk in de pas

Rijnvos

te laten lopen met die in de ons omringende landen'.

Het nu voor ons liggende voorstel tot verlaging heeft betrekking op de periode 1 september 1979 – 31 december 1983. Het gaat hierbij ongetwijfeld om een alleszins aanvaardbaar voorstel, waarbij echter – vooral in verband met de toekomstige beleidsvoering – twee vragen kunnen worden gesteld.

1. Is de overweging om de Nederlandse energieprijzen voor het bedrijfsleven zoveel mogelijk in de pas te laten lopen met die van de ons omringende landen van incidentele aard en alleen geldend voor dit wetsvoorstel, of ligt het in de bedoeling van de bewindslieden om haar tevens, als een reeds aanvaard uitgangspunt, ook als basis te nemen voor de regeling van zaken ná 31 december 1983?

2. Zou het geen aanbeveling kunnen verdienen om – zonder aantasting van het uitgangspunt als zodanig, dat een koppeling van de aardgasprijzen aan de olieprijs vanuit energiepolitieke overwegingen gewenst is – toch incidenteel die koppeling niet toe te passen? De prijsverhoging van aardgas en elektriciteit, met tegelijkertijd een compensatie nu, lijkt immers veel op het graven van een gat om er een hoop zand in te gooien. Dat is per saldo niet erg zinvol. Ook hierbij gaat het om een mogelijke beleidsoverweging voor de toekomst.

Het voorstel tot een mogelijke vrijstelling of teruggaaf van de accijns op alcoholhoudende stoffen (kamerstuk 16958), waarbij het in concreto gaat om haarverzorgingsmiddelen e.a. voor zover bij de vervaardiging hiervan alcohol is gebruikt, is op de keper beschouwd een nogal eigenaardige aanpak. Volgens de Wet op de accijns van alcoholhoudende stoffen (Staatsblad 1963, nr. 240) kennen wij een accijns van momenteel f 27,40 per liter absolute alcohol. Voor parfumerieën, cosmetische producten en toiletartikelen geldt een speciaal tarief van f 8,97 per liter absolute alcohol. Het gaat hierbij om een stuk te respecteren wetgeving.

In beginsel geheel los van deze wetgeving is nu de wenselijkheid naar voren gebracht om het gebruik van chloorfluorkoolwaterstoffen in haarverzorgingsmiddelen e.a. te beperken, respectievelijk te beëindigen. Dat schijnt een alleszins juiste wens te zijn en om deze te verwezenlijken wordt een aantrekkelijke mogelijkheid geboden om – dat is althans de strekking van het wetsontwerp dat nu voor ons ligt – chloorfluorkoolwaterstof te ver-

vangen door alcohol. Dat geschiedt door vrijstelling of teruggaaf van de accijns op alcohol, wanneer deze in plaats van chloorfluorkoolwaterstof bij de productie van haarverzorgingsmiddelen e.a. wordt gebruikt.

Het gaat hier inderdaad om een eigenaardig voorstel, omdat – wanneer het straks in het Staatsblad verschijnt – de wetgever expliciet verklaart dat hij het gebruik van chloorfluorkoolwaterstof niet wenst. Een verbod zou dan het meest passend zijn; enkele landen zijn daartoe reeds overgegaan. Onze Regering denkt ook in die richting, want zij heeft – aldus de memorie van antwoord – reeds verscheidene malen uiting gegeven 'aan het streven naar een volledig verbod van chloorfluorkoolwaterstoffen in spuitbussen', maar een regeling binnen de Europese Gemeenschappen kan zo'n verbod in de weg staan. In hoeverre dit laatste het geval is, wordt momenteel door de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne onderzocht.

In afwachting van de uitkomst van dit onderzoek – zo moge de memorie van antwoord hopelijk worden geïnterpreteerd – wordt nu een accijns-vrijstelling, respectievelijk teruggaaf voorgesteld. Dit lijkt ons een stukje on-eigenlijke fiscale wetgeving. Als incidenteel verschijnsel en geldend voor een korte termijn behoeft dit niet op onoverkomelijke bezwaren te stuiten. Maar het is wel gewenst voorzichtig te zijn met dergelijke aangelegenheden want zij kunnen verrassende consequenties hebben.

Men stelle zich voor dat morgen een vrij goedkope, maar een niet erg milieuvriendelijke motorbrandstof wordt ontdekt en op de markt komt. Zal de Regering dan een voorstel doen tot vrijstelling, respectievelijk teruggaaf van de benzine-accijns, teneinde de overgang naar die nieuwe milieu-onvriendelijke brandstof te ontmoedigen? Dat zou wel consequent zijn, maar zeer waarschijnlijk niet gebeuren. Wij kunnen hier dan ook hoogstens – dat hopen wij althans – spreken over een stukje oneigenlijke interimwetgeving. Gaarne vernemen wij van de bewindslieden of zij deze mening kunnen delen en – indien dat het geval is – wanneer wij een wetsvoorstel tot nadere regeling van zaken tegemoet kunnen zien.

Vervolgens gaat de aandacht uit naar Kamerstuk 16960 met het voorstel tot verhoging van de motorrijtuigenbelastingen voor LPG – en dieselpersonenauto's. Het uitgangspunt voor dit voorstel is het verschil in fiscale behandeling van benzine enerzijds

en dieselolie, respectievelijk autogas (LPG) van de andere kant. Naar verhouding is de benzineaccijns hoog; zij bedraagt momenteel 53,35 cent per liter. Hierdoor vormen de variabele kosten bij benzine-auto's een relatief groot deel van de totale kosten. Op dieselolie drukt een accijns van 18,46 cent per liter, plus een toeslag op de motorrijtuigenbelasting van f 164 voor een middenklassewagen van 800 kg eigen gewicht. Op autogas drukt geen accijns, maar wel moet voor LPG-auto's een toeslag op de motorrijtuigenbelasting worden betaald, welke tot dusverre gelijk is aan de dieselpersonenauto-toeslag. De toeslag op de motorrijtuigenbelasting is een deel van de vaste kosten.

Het is moeilijk – en ook wel begrijpelijk, zo blijkt uit de stukken – om in dit systeem als zodanig verandering aan te brengen. In beginsel blijft de situatie dan ook zoals zij nu is. Bij een klein aantal rijkilometers is een benzine-auto voordelig; wie vaak op de weg zit is beter uit met dieselolie of gas. De laatste tijd is het omslagpunt sterk gedaald door – voornamelijk – de gestegen benzineprijs. Dieselolie en gas zijn aantrekkelijker geworden. Het voorstel heeft tot strekking de benzinepositie te verbeteren en tegelijk de overheidsinkomsten te vergroten. Daartoe dient de toeslag van f 164 voor dieselauto's te worden verhoogd tot f 325 en voor LPG-wagens tot f 400.

Dit voorstel lijkt ons alleszins aanvaardbaar en we zouden voor vandaag willen volstaan met één kritische opmerking. De mogelijkheid voor een wat onsympathieke haasje-over-wetgeving is zeker aanwezig. We doelen hiermee op het mogelijke verschijnsel een tijd lang de belastingcomponent van de benzineprijs te laten groeien, om na enige tijd te concluderen dat het rijden op gas of olie naar verhouding wat ál te goedkoop is geworden. Daarna komt de belastingcomponent van de kostprijs van diesel- en gasauto's aan de beurt tot de benzine weer relatief goedkoop is geworden. Zo'n haasje-over-wetgeving lijkt niet gewenst en teneinde haar te voorkomen, verzoeken wij de bewindslieden hierbij de accijnzen en overige belastingen met betrekking tot benzine, dieselolie en autogas voortaan als één geheel, met telkens een verantwoorde afweging van de onderscheiden componenten ten opzichte van elkaar, te willen behandelen.

Dat waren dan de drie wetsvoorstellen die behandeld kunnen worden – althans naar onze opvatting – zonder een algemeen kader voor de overheids-financiën als uitgangspunt. Dat is met de voorstellen, die vervolgens onze aandacht vragen, niet het geval.

Rijnvos

Zij vormen immers een geïntegreerd onderdeel van het bekende dekkingsplan. We moeten ons echter schikken naar de realiteit en daarom volstaan met de formulering van één, minimaal noodzakelijk, criterium aan de hand waarvan een beoordeling van het driel tal mogelijk is. Dit criterium is de betekenis van de drie voorstellen voor de werkgelegenheid in ons land. Uit de toepassing van dit criterium blijkt al vlug dat de drie nu resterende accijnsvoorstellen tweeslachtige aangelegenheden zijn.

Enerzijds bevatten zij het gevaar dat door kostenverhoging voor het bedrijfsleven werkgelegenheid in de marktsector wordt vernietigd, terwijl van de andere kant het in de bedoeling ligt om met belastingmiddelen een werkgelegenheidsplan van de overheid te financieren. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in zijn bekende brief van 27 november jl. nog eens becijferd dat het hierbij gaat om een bedrag van f 1492 miljoen, ten laste van de begroting. Het gaat hier dus duidelijk om iets tweeslachtigs, om – sprekende met Schumpeter – een creatieve destructie; een opbouwende afbraak. Maar wat weegt in dit beleid het zwaarst? Is dat de creativiteit of de afbraak; de opbouw of de destructie?

Allerlei vergelijkingen dienen zich aan ter typering van de eigenaardige situatie. Mag een verpleegster in het ziekenhuis een patiënt – in diepe slaap verzonken – wakker maken voor het toedienen van een slaatablet? Is het verantwoord dat een vereniging voor de dierenbescherming in Spanje een stierengevecht organiseert ter bestrijding van haar onkosten? Is het verstandig om een stuk te knippen uit een nieuwe binnenband om daarmee een oude band te lappen? Het gaat nu in beginsel om beleidsvragen met deze eigenaardige tweeslachtigheid.

Het netelige probleem om te komen tot een juist oordeel in een complexe situatie doet zich al meteen voor bij de bestudering van kamerstuk 17187, dat betrekking heeft op een verhoging en uitbreiding van de accijns van alcoholvrije dranken. De historie van deze accijns is niet bemoedigend. De Vereniging voor Belastingwetenschap heeft in haar recente rapport over de accijnzen – zojuist verschenen als nr. 155 bij Kluwer in Deventer – daaraan herinnerd. De directe aanleiding tot invoering was 'de nood van de schatkist', terwijl de desbetreffende accijns zou passen 'bij de bestaande accijnzen op dranken'.

Hierbij werd waarschijnlijk in het bijzonder aan bier gedacht. De Vereniging voor Belastingwetenschap merkt terecht op 'dat dit argument indruist tegen een van de doeleinden van de bieraccijns en alcoholaccijns, te weten het terugdringen van het verbruik'. Ondanks dit alles kwam in 1972 een accijns tot stand op mineraalwater van 7,25 en op limonade van 14,5 cent per liter. Aanvankelijk werd in het kader van het dekkingsplan voorgesteld de mineraalwateraccijns te brengen op 21,75 cent – een verhoging van 200% – en de limonade-accijns op 29 cent, hetgeen een stijging zou betekenen van 100%. Het lijkt gewenst de bespreking van Kamerstuk 17 187 bij dit voorstel te beginnen, omdat hieruit zo goed blijkt dat het gehele plan zeker niet de schoonheidsprijs verdient. Het bevat immers tenminste vier tekorten.

Nu is het zo dat deze tekorten in zekere zin gelden voor de plannen ter verhoging van accijns op niet-alcoholische dranken, alsmede op bier en suiker. Daarom komt het viertal nu met betrekking tot deze drie produkten in het algemeen aan de orde.

Het eerste tekort is – wat wij zouden willen noemen – dat van de 'onterechte inhaal'. De accijns op niet-alcoholische dranken is ongewijzigd sinds 1 januari 1972; op bier sinds 1 juli 1969 en op suiker sedert 1 januari 1973. Intussen is het prijsniveau belangrijk gestegen zodat – dat is steevast de teneur van elke memorie van toelichting – de accijnzen nu ook maar eens moeten worden aangepast. Zo is op diverse plaatsen in de begeleidende stukken vermeld dat sinds de invoering van de accijns op niet-alcoholische dranken in 1972 het prijspeil van de particuliere consumptie met 105% is gestegen, terwijl de accijns gelijk bleef, zodat een inhaal alleszins gerechtvaardigd is. Met een bepaalde vanzelfsprekendheid volgt een inhaalvoorstel, dat teruggaat tot 1972. Daarmee wordt echter over het hoofd gezien dat het bedrijfsleven kostprijsverhogingen slechts met de geleidelijkheid, welke kenmerkend is voor de stijging van het prijsniveau in het algemeen, in de verkoopprijs kan opnemen.

Het prijsniveau stijgt met de geleidelijkheid waarmee wij een trap beklimmen; tree voor tree. Een haastig man kan bij een inhaalpoging wel eens één, misschien zelfs twee, maar zeker niet drie treden overslaan. Dat is hier ook het geval. Een doorberekening van een omvangrijke kostprijsstijging binnen een korte tijd is, vooral als de marktpositie moeilijk is – dat is bij niet-alcoholische dranken en bier dui-

delijk het geval – eenvoudig niet mogelijk. Wanneer die kostprijsstijging toch plaats heeft, leidt dat onvermijdelijk tot een sterke druk op de rentabiliteit en tot gevaren voor de continuïteit. Wanneer een bepaalde inhaal al gerechtvaardigd is, kan die zich, wanneer men althans geen al te grote schade aan de werkgelegenheid wenst toe te brengen, slechts over een luttel aantal jaren uitstrekken. Helaas is hieraan niet in de wetsontwerpen met betrekking tot accijnzen op niet-alcoholische dranken, bier en suiker voorbijgegaan.

Het tweede tekort zouden wij 'economische ontoereikendheid' willen noemen. Deze vloeit uit een eenzijdige oriëntatie op het algemene prijsniveau voort. De gedachtengang, die als een rode draad door de vele stukken loopt, is dat als de prijsindex voor de particuliere consumptie stijgt met x%, de onderscheiden kostprijscomponenten, waartoe de accijnzen behoren, dat ook doen. De stijging van het prijsniveau is dan vergelijkbaar met een accordeon, die langzaam wordt uitgetrokken. Elk deel verbreedt zich op precies dezelfde schaal als het geheel. Dit leidt tot de conclusie dat een toeneming van de accijns met een gelijk percentage als de prijsniveaustijging alleszins gerechtvaardigd is.

Deze gedachtengang is bedenkelijk, want zij veronachtzaamt essentiële structurele aspecten van het economische proces. Binnen dit proces voltrekt zich immers een gedifferentieerde sectorale technische vooruitgang. Uiteraard kan dit thema hier, hoe interessant ook, slechts summier aan de orde komen. Het ene produkt kan in de loop van de tijd, zelfs met een opmerkelijke kwaliteitsverbetering, steeds veel gemakkelijker worden voortgebracht dankzij technische vooruitgang die ons, volgens een gevlugeld woord van Joan Robinson, door God en de ingenieurs is gegeven. We denken in dit verband aan – bij wijze van voorbeeld – balpennen, transistorradios, grammofoonplaten en zakrekenmachines.

Hiertegenover staat de voortbrenging van velerlei andere produkten vrijwel zonder technische vooruitgang, zoals dagbladen, kappersdiensten' treinvervoer en postbezorging. Van de eerstgenoemde produkten daalt, zeker relatief, maar dikwijls ook in absolute bedragen, de verkoopprijs in de loop van de tijd, terwijl tóch hogere lonen en andere met behoud van een aanvaardbare winstmarge kunnen worden betaald. De sectoren met weinig of geen technische vooruitgang, zoals frisdranken en bier, moeten ech-

Rijnvos

ter meegaan met loon- en andere kostenstijgingen. Die kosten kunnen doorgaans moeilijk en slechts gedeeltelijk worden doorberekend, zodat winstmarges inkrimpen. De onderscheiden kostencomponenten stijgen hier veel sterker dan de afzetprijzen, dit alles ten laste van de rentabiliteit. Bijgevolg is de macro-economisch veronderstelde ruimte voor accijnsverhoging meso- en micro-economisch dikwijls niet aanwezig. Bij de voorbereiding van de drie wetsontwerpen is hieraan blijkbaar voorbijgegaan.

Het derde tekort kan worden aangeduid als een 'eenzijdige belasting'. Hiermee is bedoeld dat voor de financiering van een nijpend begrotingstekort de accijnzen van enkele produkten ineens met sprongen omhoog moeten. Dat is een eenzijdige toerekening van de eisen, die de collectieve sector stelt. Zo'n gedragslijn roept reacties op. Wie kaatst moet de bal verwachten. Een direct gevolg van de eenzijdige belasting – zonder daarover als zodanig nu te oordelen – is dat vanuit de belaste sectoren met grote zorg en veel publiciteit de nadelige consequenties voor de werkgelegenheid worden gesignaleerd. Bijgevolg confronteert de eenzijdige belasting ons scherp met het dilemma van enerzijds werkgelegenheidsvernietiging in de markteconomie en anderzijds de financiering van een banenplan in de collectieve sector. Het een en ander noopt onzes inziens tot een zorgvuldiger afweging van accijnsverhoging en een banenplanontwerp, dan tot dusver is geschied. Wij zijn benieuwd of de bewindsman deze mening deelt.

Het vierde en laatste tekort betreft een onvoldoende gefundeerde verandering in de aard van de accijns. Het gaat hierbij om de voorgenomen inruil van een nominale voor een geïndexeerde belasting. De drie voorstellen vormen in dit verband drie variaties op één thema. De prijsindex voor de particuliere consumptie is sinds 1972 gestegen met 105% – aldus lezen wij in de memorie van antwoord bij kamerstuk 17 187 betreffende de accijns van alcoholvrije dranken – 'zodat een verhoging met 100% zeker gewettigd is'.

'De bieraccijns is sterk achtergebleven bij de ontwikkeling van het prijspeil', aldus de memorie van toelichting van kamerstuk 17 188 betreffende de bieraccijns, en 'daarom achten wij een verhoging van de bieraccijns met 100% aanvaardbaar'. En in de memorie

van toelichting bij het voorstel ter verhoging van de suikeraccijns – kamerstuk 17 190 – staat: 'Het tarief van de suikeraccijns is sedert 1 januari 1973 niet meer aangepast ... Gelet op de ontwikkeling van het prijspeil van de particuliere consumptie sedertdien (ca. 100%) achten wij een verdubbeling van de reëel achtergebleven tarieven aanvaardbaar'.

Wat hiervan te zeggen? In 1972, noch in de jaren nadien, is – sprekende over niet-alcoholische dranken, maar voor bier en suiker geldt hetzelfde – een besluit tot een geïndexeerde accijns genomen. Van meet af aan is gekozen voor accijns van een bepaalde nominale grootte. Het is hopelijk toch niet de bedoeling van de bewindslieden om tussen neus en lippen door een geïndexeerde accijns aanvaard te krijgen als systeem. Dat zou – onder andere denkende aan de 'economische ontoereikendheid' – wel heel bedenkelijk zijn. Wij zouden graag vernemen hoe de Minister denkt over deze principiële aangelegenheid.

Het lijkt onnodig te zijn dat de CDA-fractie grote moeilijkheden heeft met de drie accijnsvoorstellen. Weliswaar behoeft, gelet op de nood van de schatkist, een bepaalde accijnsverhoging niet geheel te worden afgewezen. In de Tweede Kamer is de eventuele verhoging van de accijns op mineraalwater niet bepaald op 200%, maar op 120%; de limonade-accijnsverhoging zal niet 100% maar 60% – althans volgens de besluitvorming aan de overzijde van het Binnenhof – bedragen. De nieuwe accijns op vruchtesappen blijft volgens deze besluiten beperkt tot f 0,087 per liter. De laatstgenoemde accijns steunt vooral op de overweging dat belastingen zoveel mogelijk niet-concurrentieverstorend moeten zijn. In dit verband lijkt het ons van belang dat zo spoedig mogelijk een accijns op isoglucose ter hoogte van de accijns op suiker wordt ingevoerd. Wij hebben van de bewindslieden begrepen dat zo'n invoering per 1 maart 1982 mogelijk is.

De CDA-fractie zou dat zeer op prijs stellen. Een duidelijke toezegging op dit punt zou de bedenkingen met betrekking tot verhoging van de suikeraccijns matigen. De voorgenomen verhoging van de accijns op bier blijft een moeilijk punt. Enkele cijfers kunnen illustratief zijn voor de problemen. De accijnsverhoging op niet-alcoholische dranken zou volgens het oorspronkelijke voorstel f 165 mln. opbrengen op jaarbasis, hetgeen volgens een bedrijfs-takanalyse zou leiden tot een verlies

van 400 arbeidsplaatsen. Dit betekent dat elke f 412.500 accijnsverhoging één arbeidsplaats kost. De voorgenomen verhoging van de bieraccijns moet f 270 mln. opbrengen. Volgens een bedrijfstakanalyse zal dit 1450 arbeidsplaatsen kosten. In deze situatie leidt elke f 186.000 accijnsverhoging tot het verlies van één arbeidsplaats.

Nu is het duidelijk, dat de marginale bedrijven in de brouwerijsector het zeker zo moeilijk hebben als die in de sector van de niet-alcoholische dranken. Dit maakt het erg moeilijk om de accijnsverhoging op bier te aanvaarden. Het spanningsveld tussen vernietiging van werkgelegenheid in de marktsector door accijnsverhoging en de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen in het kader van het werkgelegenheidsplan, zoals dit in beginsel in de regeringsverklaring van 16 november is neergelegd en nader is uitgewerkt in de brief van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 27 november j.l., komt nu wel zeer duidelijk naar voren.

Een verantwoorde beoordeling van het wetsvoorstel tot verhoging van de bieraccijns noopt ertoe, de Minister en de Staatssecretaris met enige nadruk de vraag te stellen, of zij ons – waarschijnlijk zullen zij moeten overleggen met hun collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid – redelijkerwijze kunnen garanderen dat elk bedrag ter grootte van f 186.000 als onderdeel van de kosten van het werkgelegenheidsprogramma ad f 1 492 miljoen leidt tot de creatie van een arbeidsplaats, gelijkwaardig aan die, welke in de brouwerijsector door de accijnsverhoging verdwijnt.

De tijd is nog niet rijp voor een definitief standpunt over de bieraccijns. Het lijkt echter wel een gunstig moment om te herinneren aan een intussen vergeelde studie van Van der Poel, verricht in 1927 over de accijnzen, waarin wij lezen: 'De van oudsher om haar vindingrijkheid vermaarde fiscus gevoelt telkens intuïtief waar de benodigde gelden het minst bezwaarlijk materieel, het meest praktisch fiscaal-technisch, zijn te halen, hoe zij zonder produktie en verkeer, handel, landbouw en nijverheid meer dan volstrekt nodig is te schaden zich die gelden kan verschaffen'.

Het eerste gedeelte van dit citaat lijkt nog altijd waar. Bij het tweede gedeelte zouden wij voorlopig een vraagteken willen plaatsen.

Rijnvos

De heer **Veen** (VVD): Ik kan mijn nieuwsgierigheid niet goed bedwingen als ik u de bewindslieden om de genoemde garantie hoor vragen. Als die garantie er niet komt, rijst de vraag, welke consequenties u daaraan verbindt. Bent u bereid, daarover nu al mededelingen te doen?

De heer **Rijnvos** (CDA): Dat zou te vroeg zijn. In politieke besprekingen moet men zijn kruit nooit nat maken. Wij wachten het antwoord van de Minister af en zullen daarna ons standpunt bepalen.

De heer **Veen** (VVD): Dat antwoord kan slechts 'ja' of 'neen' zijn.

De heer **Rijnvos** (CDA): Op dit moment weten wij niet hoe het antwoord zal luiden. Er kunnen nog allerlei nuances zijn.

De heer **Veen** (VVD): Dat lijkt mij nauwelijks mogelijk.

De heer **Rijnvos** (CDA): Wij wachten het antwoord af.

□

De heer **Simons** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Bij dit eerste belastingdebat met de nieuwe bewindslieden heet ik hen van harte welkom. Ik hoop dat met name de komst van de nieuwe Staatssecretaris er weer toe zal leiden dat er een actief beleid zal worden gevoerd inzake fraude, fraudepreventie en reparatiewetgeving. Sinds het vertrek van staatssecretaris Nootboom is het een beetje stil geworden op dat punt. Ik heb uit de schriftelijke voorbereiding begrepen dat er een beleidsnota inzake de fraudebestrijding op komst is. Wanneer zal deze nota beide Kamers bereiken.

Bij de behandeling van de onderhavige wetsontwerpen valt er niet aan te ontkomen om enige algemene financieel-economische aspecten in beschouwing te nemen. De vraag daarbij is tegen welke achtergrond de wetsontwerpen en het dekkingsplan beoordeeld dienen te worden. Ik zal mij daarbij zoveel mogelijk beperken, omdat de volgende maand – ik verwacht dat althans nog steeds – de uitgestelde algemene politieke en financiële beschouwingen over de rijksbegroting 1982 zullen worden gehouden. Vooraf wil ik evenwel nog een opmerking maken inzake de indiening en behandeling van de aan de orde zijnde voorstellen.

Een positief punt daarbij is dat de behandeling eerder plaatsvindt dan de laatste jaren gebruikelijk was in deze Kamer. Wij juichen dat toe, maar ver-

der is het droevig gesteld. Voor goed overleg en bestudering heeft ook ditmaal de tijd geheel ontbroken. Schriftelijke voorbereiding op de gebruikelijke wijze heeft niet kunnen plaatsvinden en de ontvangen stukken waren niet volledig. Beseft de Regering wel voldoende wat dit betekent voor de kwaliteit van de besluitvorming?

Het moet toch mogelijk zijn om wetsontwerpen als de onderhavige efficiënter te behandelen? Gezien aard en inhoud moet tijdige indiening en behandeling door de Tweede Kamer, afgezien wellicht van jaren met kabinetwisselingen, bepaald mogelijk zijn. Gaarne zou ik op dit punt de mening van de Minister vernemen. Kan hij hierbij de vraag betrekken of het altijd wel zo verstandig is om een groot aantal verhogingen van belastingtarieven, accijnzen en opslagen, benevens vermindering van aftrekken tegelijk te laten ingaan op de eerste dag van een nieuw kalenderjaar? Zou enige spreiding over het jaar niet meer voordelen dan nadelen opleveren?

De algemene financieel-economische aspecten, waartoe ik mij wil beperken, zijn de omvang van het huidige belastingplan en de financiering van het begrotingstekort. Hetgeen ik hierover zal opmerken, doe ik mede namens de fractie van de PPR.

Wat de omvang van het belastingplan 1982 betreft, lees ik in de memorie van toelichting dat deze precies overeenkomt met de verlichting van de collectieve-lastendruk die zou zijn opgetreden als geen aanvullende heffingsmaatregelen zouden zijn voorgesteld. Betekent dit nu voor de toekomst dat de vastgelegde stabilisatienorm het belastingplan tot een louter technische aangelegenheid maakt? Als oplossing van bij voorbeeld de budgettaire problematiek en van het vraagstuk van een rechtvaardige verdeling van de kosten zouden de belastingen dan niet meer kunnen dienen. Is dat werkelijk zo? Zou het overigens, gelet op de huidige omvang van het financieringstekort, geen aanbeveling verdienen om de aanduiding 'dekkingsplan' niet langer meer te hanteren?

Wat de financiering van het begrotingstekort betreft, merk ik op dat de discussie in de Tweede Kamer voor mij niet duidelijk is geweest. Ik lees dat de Minister van Financiën heeft gezegd dat het financieringsarrangement tussen de Staat en de Bank de Minister van Financiën slechts in staat stelt om seizoenmatige en incidentele inzakkingen in het schatkistsaldo te financieren. Ik lees echter ook, dat inmiddels

met de Nederlandsche Bank overeen is gekomen dat het beleid van het Rijk gericht zal zijn op volledige eliminering van monetaire financiering door het Rijk in 1983.

Betekent dit nu dat bij voorbeeld, ook de plaatsing van gewoon schatkistpapier en belastingpapier bij de banken in 1983 niet zal plaatsvinden? Als dit het geval is, dan zou ik dit toch wel als een star beleid willen aanduiden. Ook al zou men onder de huidige omstandigheden monetaire financiering ongewenst vinden, dan behoeft dat toch nog niet te betekenen dat dit onder alle omstandigheden ongewenst is?

Mag ik een concreet voorbeeld noemen? Was het nu wel zo aantrekkelijk om verleden maand een 12,75%-staatslening te emitteren met een omvang van 2,5 mld. tegen een uitgiftekoers van 101%? Er waren op het moment van uitgifte toch voldoende aanwijzingen dat met name de voor ons zo relevante rente in de VS aan het dalen was? Zou het onder de omstandigheden van dat moment niet voordeliger zijn geweest om tijdelijk in de financieringsbehoefte te voorzien via plaatsing van bij voorbeeld schatkistpapier?

Gisteren kon al worden ingeschreven op een staatslening van 11,5%. Welke verwachtingen ten aanzien van de rente bestonden er overigens bij de Minister op het moment dat de eerder vermelde 12,75%-staatslening werd uitgegeven?

Nu ik het probleem van de monetaire financiering weer algemeen bekijk, vraag ik mij opnieuw af, of de Minister zich ter zake niet te dogmatisch opstelt. Ik verwijs in dit verband naar een tweetal artikelen van professor Gans in de NRC van 9 en 10 december jongstleden. Daarin betoogt hij, dat wij in Nederland in feite kiezen voor de duurste vorm van monetaire financiering, namelijk die van kapitaalimport via verkoop van staatsobligaties aan buitenlandse beleggers.

De onderhavige kwestie lijkt daarom zo belangrijk omdat het voorgenomen beleid de rente opdrijft, met als gevolg dat een belangrijk instrument voor een effectief werkgelegenheidsbeleid niet kan worden gehanteerd. Gaarne vernem ik het standpunt van de Minister hieromtrent. Ik vraag hem, hierbij ook de opvattingen te betrekken die in Duitsland en in de Verenigde Staten bestaan ter zake van de keuze van financieringsmethoden.

Ik kom nu toe aan een korte bespreking van de concrete wetsontwerpen.

Simons

Wij hebben geen bezwaar tegen de verlaging van de accijns van zware stookolie en evenmin tegen de wijziging van de accijns van alcoholhoudende stoffen. In beide gevallen gaat het eigenlijk om compensaties die in het kader van het milieubeleid als wenselijk worden beschouwd.

Wij gaan ook akkoord met het wetsontwerp tot verhoging van de motorrijtuigenbelasting voor LPG- en diesel-personenauto's. Als ik het goed heb begrepen, is de situatie, ook na de extra verhoging, dat voor de standaardauto gas voordeliger is dan benzine, mits daarmee meer dan 15.000 km per jaar wordt gereden.

Mijn fractie heeft meer moeite met het wetsontwerp inzake de verlaging van de bejaarden- en de arbeidsongeschiktheidsaftrek. Weliswaar betekent het huidige wetsontwerp een niet onaanzienlijke verbetering ten opzichte van de voorstellen die in de Miljoenennota 1982 zijn opgenomen, die tot een totale afschaffing zouden leiden, maar toch moet ervoor worden gevreesd, dat de verlagingen meer betekenen dan is aangegeven ten gevolge van een cumulatie met andere maatregelen met negatieve inkomenseffecten. Wellicht kan de aangekondigde publicatie van een aantal ambtelijke stukken met betrekking tot deze materie meer duidelijkheid verschaffen. Ik verwacht wel, dat die stukken een volledig, geactualiseerd overzicht bevatten.

Wij zullen instemmen met de wetsontwerpen 17 153 tot en met 17 155. Ten aanzien van de Kostenwet delen wij het standpunt van de Staatssecretaris, dat bij de tariefstelling de redelijkheid ten opzichte van de contribubelabelen in aanmerking dient te worden genomen.

Wat de verlenging van de tijdelijke zelfstandigenaftrek voor 1982 betreft, zien wij in de toekomst liever, dat er specifieke maatregelen worden genomen voor zelfstandigen die het écht nodig hebben. Voor hen zou men dan zelfs iets meer kunnen doen.

Resteren nog de vier voorstellen 17 187 tot en met 17 190 die deel uitmaken van het geheel van maatregelen in het kader van het beperkte belastingplan. De Regering stelt naast een verhoging van de directe belastingen in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting een aantal selectieve, indirecte belastingen voor, waarbij men specifiek naar die produkten heeft gekeken waarover accijns wordt geheven die lange tijd niet is aangepast. Met de gedane keuze kunnen wij instemmen.

De voorstellen zijn, met name door de verlaging van de voorgestelde verhoging van de accijns van alcoholvrije dranken, waardoor deze 60% in plaats van 100% bedraagt, voor ons aanvaardbaar geworden. Wel verdient het aanbeveling, dat de Regering in de toekomst meer aandacht besteedt dan thans het geval is geweest aan de gevolgen voor de afzet en de werkgelegenheid van voorgestelde accijnsverhogingen.

Mevrouw **Bischoff** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Uit de boeiende lectuur die ons in het weekeinde is gebracht, hebben wij kunnen vernemen, dat vrijwel alle politieke partijen het erover eens zijn, dat het begrotingstekort moet worden teruggebracht. Over de snelheid waarmee dat moet gebeuren, verschilt men nog van mening. Iedereen is het er echter over eens, dat het tekort moet worden teruggebracht. Ook wij zijn het daarmee eens. Wij zeggen dat dit in politiek opzicht heel erg noodzakelijk is. Dit geldt ook in economisch opzicht.

Uit politiek oogpunt is het nodig om politici geloofwaardig te houden of te maken. Het vragen van matiging aan anderen, zonder dat de staat dit op zichzelf toepast, is een gedragswijze die in Nederland niet erg wordt gewaardeerd. Uit economisch oogpunt is het terugbrengen van het begrotingstekort nodig voor rendementsherstel. Ook moet daarmee ruimte op de kapitaalmarkt worden gecreëerd, als ondernemers weer willen gaan investeren. Dat gebeurt als men winst en afzet verwacht. Daarvoor zijn ook andere maatregelen nodig dan alleen maar de verkleining van het financieringstekort. Ik geef het rijtje nog maar eens, omdat men vooral in de media veel berichten ziet waaruit zou moeten blijken dat terugdringing van het begrotingstekort het middel tegen alle kwalen is. Ik ben die mening niet toegeedaan. Net als de heer Polak heeft gesteld bij zijn model in 'The monetary approach to the balance of payments', lijkt mij de volgende uitdrukking van belang: je kunt wel aan een draad trekken, maar je kunt hem niet voortduren. Enfin, een deel van de dekking van het begrotingstekort is aan de orde in de wetjes. Het gaat om een bedrag van f 700 miljoen, waartegenover f 500 miljoen aan premieverlichting moet staan, als ik het goed heb. Het is een klein stapje, maar er zullen er meer volgen, vrees ik.

Mijn fractie kijkt reikhalzend uit naar de werkelijke heroverweging van dit

kabinet waarbij voor een langere tijd politieke keuzen worden gemaakt inzake bezuinigingen, en waarbij niet meer elk half jaar onrust wordt gezaaid onder bepaalde groepen Nederlanders. Maar goed, dit keer hadden wij de bierbrouwers, de frisdrankenindustrie en de werkgevers in het algemeen die ons van interessante informatie voorzagen wat de gevolgen van deze regeringsmaatregelen betreft. Ik vind het terecht dat deze groepen dat deden. Wat de technische moeilijkheden ook zijn, wij zijn van oordeel dat de werkgelegenheidseffecten bij de ombuigingen bekend moeten zijn. Daarover is al in de Tweede Kamer gediscussieerd, evenals gisteren in de commissievergadering. Ik heb gevoel voor het argument van de Minister van Financiën dat ook de andere poot van belang is.

Daarbij gaat het om de vraag wat er gebeurt als je geen dekking aanbrengt. Dan treedt er natuurlijk ook een verlies aan werkgelegenheid op. Dat kun je echter min of meer als een constante aannemen. Percentagewijze dan. Daarbij kun je de andere zaken wel berekenen. Daarvoor zijn gisteren in de commissie al enige mogelijkheden aangegeven.

Ik kom nog even terug op de behandeling in de Tweede Kamer. Er is een flinke koehandel – accijnzenhandel – tot stand gekomen, waarbij ik de rekenkamer van de Staatssecretaris van Financiën heb bewonderd. Je doet met zo'n gave toch meer in de Regering dan in de oppositie!

Op dit punt van mijn betoog heet ik beide bewindslieden hier van harte welkom. Ik zal ook meteen ingaan op het betoog van collega Christiaanse. Hij heeft de zakelijke betekenis van de motie nauwelijks genoemd, terwijl hij de persoonlijke betekenis erg heeft opgeblazen. Maar goed, jeugdige onbezonnenheid en kleine ruzietjes laten wij aan de overkant geschieden; ik, als oudere en wat bedaardere senatrix, wil de stemming in dit huis absoluut niet bederven, zodat ik beide bewindslieden van harte welkom heet!

Er is een redelijk compromis uitgekomen in de Tweede Kamer: nog een zelfstandigenaftrek voor 1982 in afwachting van een verdere discussie, een vermindering van de accijns op alcoholvrije dranken. Nog een redelijke bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek vergeleken met eerdere plannen. Mijn fractie heeft duidelijk niet in alles haar zin gekregen. De bieraccijns stijgt ons nog bijna naar het hoofd, de kostenwet is minder verhoogd dan wij hadden verwacht en de tarieven op de loon- en inkomstenbelasting die wij voorstonden, zijn er ook niet doorge-

Bischoff

komen. Er was toch genoeg tegemoet gekomen aan een aantal belangrijke wensen om in de Tweede Kamer vóór het pakket te stemmen. Wij zullen ons ook in dit huis niet tegen het pakket verzetten.

Ook hier bestaat er enig begrip voor het haastwerk dat moest worden geleverd ten aanzien van een aantal wetsontwerpen, gezien het late tijdstip waarop het kabinet werkelijk aan het werk kon. Dergelijke noodplannen en dekkingen van het laatste uur – ik bedoel dus vóór 1 januari – vergroten niet het vertrouwen in de soliditeit van de politiek. Wij hebben meegewerkt aan de tijdige totstandkoming van deze wetjes, maar wij hopen en verwachten dat het in de toekomst anders zal gaan: een goede voorbereiding als ontvangsten tegenvallen, tijdig gebracht en met een goede cijfermatige fundering. Het sluitstuk is een goed beleid inzake de indirecte belastingen. In ieder geval kunnen wij nota's aan beide Kamers tegemoet zien. Daarover zal worden gesproken. Een verlichting of stabilisatie van de collectieve lastendruk moet niet meer gebeuren door teller-noemgrapjes. Zij moet nu werkelijk tot stand komen. Daarmee kunnen wij naar mijn mening het ad hoc beleid afsluiten.

Ondanks alle mogelijke gunstige rente-effecten pleit ik niet voor nog meer revaluaties van de gulden. Hierover is al uitgebreid gediscussieerd. Daarbij is echter een van de elasticiteiten nog niet genoemd, namelijk de kruiselasticiteit op de Duitse markt. Daarbij gaat het erom dat de andere Europese landen goedkoper worden in vergelijking met de gulden. Ik vermoed dat deze ons op den duur meer de das omdoet.

Door het tijdig doorrekenen van tegevallen van enigerlei aard en de interdepartementale begeleiding van alternatieven voor dekking van tegevallen kan Financiën helpen, begrotingsperikelen om te buigen tot een moeilijk, maar met minder schokken verloopend proces. Sedert de regeringsverklaring is een aantal ideeën gelanceerd: vervroegd werken aan de miljoenennota, een vroege voorjaarsnota, een minder lange kabinetsformatie. Ik vraag de bewindslieden van Financiën of zij in het kader van dit minder schokkende proces een speciale taak voor zich zelf zien en mogelijkheden om dit proces als zodanig te doen verlopen.

De heer **Abma** (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Zuinig wil ik zijn en mij beperken tot drie kanttekeningen, die vragenderwijs van deze lessenaar de tafel aan de overzijde bereiken en tegelijk, vermoed ik, het raden naar mijn standpunt vergemakkelijken.

De eerste opmerking is een herhaling, althans min of meer, van de bijdrage tot het debat van gisteren. Het is fijn, als een opmerking twee keer mee kan. In de laatste maanden zijn wij herhaaldelijk geconfronteerd met alarmerende berichten over de toestand van 's Rijks financiën. Of dit komt, omdat de crisis binnen het kabinet niet tot stilstand is gekomen of omdat juist de financieel-economische crisis het kabinet geen rust gunt, kan ik moeilijk vaststellen. Ik onthoud mij dus van een oordeel hierover. Het antwoord hierop kan echter leerzaam zijn, als wij dit te horen krijgen.

Wat is het geval? Nauwelijks komt met moeite en pijn een of andere oplossing tot stand voor de gevolgen van de zojuist genoemde deplorabele economisch-financiële toestand, of er vallen opnieuw formidabele gaten, bijna alsof wij hierop geabonneerd zijn. Als het een tapijt of ander gebruiksvoorwerp was, zouden wij concluderen dat het hoog nodig aan vervanging toe is. Met het oog hierop heb ik mij gevraagd – ik wil dit de Regering vandaag met nadruk voorleggen – of het niet dienstig is, een stevaste verdedigingslinie te kiezen die langer standhoudt en hiermee alle betrokkenen veel meer gelegenheid biedt, ermee te rekenen en, zo ja, of dit niet al lang gebeurd had moeten zijn.

Thans is de methode, net als soms bij een belligerent, als deze onfortuinlijk is, telkens opnieuw bij elke tegenspoed te retireren en nieuwe stellingen in te nemen. Vertaald in de toestand die hier en nu ter discussie staat, omtrent de minder florissante omstandigheden van 's Rijks economie en financiën, lijkt de herhaalde frontverschuiving weinig houvast te bieden om hierop beleid te bouwen en voor de ondernemers om hun voornemens hierop af te stemmen.

Laconieke wijsheid zegt misschien: wacht maar even, want op den duur keert de wal het schip wel. De wal keert altijd het schip, maar de vraag is wie of wat de wal keert.

Waarom dus, met andere woorden, al niet veel langer deze vaste lijn gevolgd en dan ook werkelijk voet bij stuk gehouden om, zoals gezegd, niet alleen de ontwikkelingen te keren,

maar bovendien ook gelegenheid te geven waarschijnlijk veel eerder die ontwikkelingen om te keren?

Mijn tweede ontboezeming lijkt mij ook enigszins een fundamenteel vraagstuk rondom het dekkingsplan, zich vooral erop richtende de werkgelegenheid op te krikken. Concreet betreft het de creatie van banen en arbeidsplaatsen. In deze context intrigeert mij de vraag of de betiteling 'banenplan', die wij dagelijks in onze lectuur tegenkomen, wel berust op een weloverwogen en zeer bewust genomen beslissing van de spraakmakende gemeente die een kabinet uiteindelijk ook is. Ik heb mij gevraagd waarom die term zo hardnekkig wordt gebruikt. Je zou zeggen, dat daar wel iets achter moet zitten. Het befaamde woordenboek Van Dale informeert ons dat er aanvankelijk alleen maar werd gesproken van 'een baantje', met alle gevoelswaarde van dien waarschijnlijk. In het spraakgebruik is 'het baantje' inmiddels 'een baan' geworden, aldus Van Dale. Bedoelt het kabinet door deze betiteling een markant verschil te maken tussen enerzijds banen en anderzijds arbeidsplaatsen? Gaat het dus, met andere woorden, om appels en peren, waarvan ik in politieke discussies altijd heb vernomen dat men deze niet mag verwisselen? Zal aldus in de verslaggeving over de stand en gang van zaken dit onderscheid ook expliciet naar voren komen, in die zin dat men zegt: winst zoveel banen en daartegenover verlies zoveel arbeidsplaatsen, een opgave waarop ik overigens helemaal niet zit te vlassen?

Hebben arbeidsplaatsen, om maar iets te noemen, mogelijk meer rendement, in de vorm dat zij er juist op aangelegd zijn om ook weer nieuwe arbeidsplaatsen voort te brengen? Ik bedoel geen woordenspel te bedrijven. Ik verlang duidelijkheid en deugdelijkheid op het stuk van deze hoogst ernstige zaak. Op haar beurt zou deze duidelijkheid weer nuttig kunnen zijn ter bepaling van het standpunt ten aanzien van de wetsontwerpen die samen dit dekkingsplan vormen. Voor mij is in elk geval het aspect van met name het verlies van arbeidsplaatsen een duidelijk criterium om mij voor of tegen een wetsontwerp uit te spreken.

Ten slotte wil ik de vraag stellen, of het kabinet niet te veel op twee gedachten hinkt, te weten (op zich zelf zijn dit wel zeer aanbevelenswaardige ideeën) aan de ene kant het terugdringen van het financieringstekort en aan de andere kant het inaugureren van banen. Indien het zo is dat bezuiniging en verhoging van inkomsten moeten

dienen om gelden te verwerven tot het in het leven roepen van die banen ten koste van arbeidsplaatsen, dan moeten wij inderdaad het zojuist genoemde verschil in acht nemen en dit niet alleen kwantitatief benaderen, maar ook heel duidelijk kwalitatief.

Zeker spant de overheid zich in om wellicht minder levensvatbare of helemaal niet levensvatbare bedrijven staande te houden, ten koste van beter renderende bedrijvigheid die zodoende voor de voeten gelopen wordt. Ik denk in dit licht duidelijk aan accijnzen die voor bepaalde bedrijven consequenties hebben. De oude geschiedenis herhaalt zich. Ik doel op Farao's droom waarin magere koeien de vette opeten, terwijl die magere in feite daarbij even mager blijven. Laten de op zich zelf noble doelstellingen elkaar niet neutraliseren. Dat bedoel ik met het hinken op twee gedachten. Beter één doelstelling treffend nagestreefd dan twee half, half. Immers, ten slotte zou het hinken op twee gedachten de val van het kabinet kunnen betekenen.

De beraadslaging wordt geschorst.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Inhouding op het inkomen van het overheidspersoneel, van gewezen overheidspersoneel en van overeenkomstige categorieën van personen (Inhoudingswet overheidspersoneel 1982) (17 191)**.

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Vis** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! In het ombuigingspakket dat wij vandaag behandelen is de Inhoudingswet Overheidspersoneel een klein maar zeer substantieel onderdeel. Geheel nieuw is de materie overigens niet. De Inhoudingswet 1982 verleent een formeel wettelijk jasje aan het Inhoudingsbesluit dat gedurende dit lopende jaar van kracht was. Op zich zelf kunnen wij ons daarmee geheel verenigen. Maar bij de omzetting van de materie in de formele wet doet zich een merkwaardigheid voor waarover in de Tweede Kamer reeds min of meer terloops is gesproken, en waarvoor wij ook hier graag de aandacht van de Minister van Binnenlandse Zaken vragen.

Het gaat om dat gedeelte van de wet dat betrekking heeft op de categorie c van artikel 1, lid 1, anders gezegd de Voorzitter van de Eerste Kamer, en de Voorzitter en de leden van de Tweede

Kamer. Veranderingen in de geldelijke voorzieningen van deze categorie vallen onder het regime van artikel 99 van de Grondwet waarin staat: 'De wet regelt de geldelijke voorziening ten behoeve van de leden en de gewezen leden en hun nabestaanden. De Kamers der Staten-Generaal kunnen het ontwerp van deze wet alleen aannemen met ten minste tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen'.

Dit betekent dat het voorliggende wetsontwerp voor zover het om artikel 1, lid 1 sub c gaat alleen wet kan worden als ook onze Kamer, evenals de Tweede Kamer, het ontwerp met tweederde meerderheid aanvaardt. Nu lijkt mij de kans daarop vrij groot. Maar gesteld dat het ontwerp slechts met eenvoudige meerderheid zou worden aanvaard, dan zouden wij in dat geval, mijnheer de Voorzitter, in een zeer merkwaardige situatie verkeren. Het overgrote deel van het ontwerp – en ongetwijfeld het financieel meest belangrijke – zou dan verbindende kracht hebben. Maar het zojuist genoemde onderdeel zou dat niet hebben, ten voordele van u mijnheer de Voorzitter en ten voordele van de Tweede-Kamerleden en uw collega aan de overzijde. Immers, zou men na aanvaarding met eenvoudige meerderheid de wet óók willen toepassen op de geldelijke voorziening van de Voorzitter van de Eerste Kamer en op die van de Voorzitter en leden van de Tweede Kamer dan zou zulks ongetwijfeld in strijd zijn met het grondwettelijke voorschrift, vervat in artikel 99.

Zoals gezegd, mijnheer de Voorzitter, een tweederde meerderheid zit er vandaag vermoedelijk wel in. Maar toch lijkt het mij juist om de Minister er hier op te wijzen dat het onjuist is om in één en dezelfde wet onderwerpen op te nemen die aan verschillende criteria van parlementaire besluitvorming zijn onderworpen. Er zit lijkt mij, in zo'n geval niets anders op dan de indiening van twee verschillende wetsontwerpen: in het ene ontwerp al die onderwerpen die met eenvoudige meerderheid kunnen worden aanvaard, in het andere het onderwerp dat slechts met een gekwalificeerde meerderheid kan worden aanvaard.

Ik hoop, mijnheer de Voorzitter, dat de Minister voortaan met deze problematiek rekening wil houden.

Dat de opstellers van het wetsontwerp een en ander over het hoofd hebben gezien, valt intussen wel te begrijpen. De wet – ik zei het reeds – is een soort vervolg op de algemene maatregel van bestuur die dit jaar gold. Dat is voor zover het gaat om de

geldelijke voorziening als bedoeld in artikel 99 van de Grondwet natuurlijk wel merkwaardig. Hoe is het mogelijk dat deze materie het ene jaar gewoon bij algemene maatregel van bestuur kan worden geregeld, terwijl er het volgende jaar een wetsontwerp voor nodig is dat met tweederde meerderheid moet worden aanvaard? De logische zin is ver te zoeken. Het voorschrift van tweederde meerderheid verleent een verhoogde garantie, dat wil zeggen een garantie die sterker is dan de garantie die wordt bereikt door aanvaarding met eenvoudige meerderheid; regeling bij algemene maatregel van bestuur geeft een verlaagde garantie, dat wil zeggen een garantie die zwakker is dan die van de formele wet. Het verschil is evident, en dat terwijl het om één en dezelfde materie gaat.

De oorzaak van dit alles ligt natuurlijk in de formele wet waarop het inhoudingsbesluit 1981 is gebaseerd, dat wil zeggen voor zover het gaat om de geldelijke voorziening ten behoeve van de Voorzitter van de Eerste Kamer en de Voorzitter en leden van de Tweede Kamer. Voor deze categorie ligt de formele basis in de wetjes inzake de schadeloosstelling van Tweede-Kamerleden en van de Voorzitter van de Eerste Kamer. Dat zijn dus allerlei wetten die indertijd met tweederde meerderheid zijn aanvaard.

Beide wetten bevatten een delegatiebepaling die inhoudt dat inhoudingen op grond van een algemene maatregel van bestuur mogelijk zijn voor zover die inhoudingen een algemeen karakter dragen. Welnu: in het inhoudingsbesluit 1981 worden de woorden algemeen karakter dan ook letterlijk aangehaald. De delegatie is daarmee formeel in orde. De algemene maatregel van bestuur is terecht gebaseerd, zo lijkt het, op formele wetten die op grond van artikel 99 met tweederde meerderheid werd aanvaard.

Ik denk dat men op het Ministerie de herkomst van de algemene maatregel van bestuur, de juridische achtergrond, wat uit het oog verloren heeft. Normaal kan men natuurlijk heel goed een algemene maatregel van bestuur 'opwaarderen' tot een formele wet. In dit geval echter lopen we op tegen het procedurevoorschrift van artikel 99 Grondwet.

Mijns inziens, mijnheer de Voorzitter, levert deze merkwaardigheid een goed bewijs voor de stelling dat de delegatiebepalingen in de beide wetjes inzake de schadeloosstelling strijdig zijn met de bedoeling van de Grondwet en misschien zelfs wel met de let-

Vis

ter van de Grondwet. Artikel 99 zegt dat de wet moet regelen, en niet (ik zeg het met nadruk) dat de wet regels moet stellen. Over het algemeen wordt met de uitdrukking 'regelen' niet bedoeld dat er ook gedelegeerd mag worden; wil men delegatie mogelijk maken dan is de term 'regels stellen' gebruikelijk.

Gedane zaken nemen geen keer. De beide wetjes staan al lang in het Staatsblad, met hun delegatiebepalingen, al zou natuurlijk iemand – u bij voorbeeld, mijnheer de Voorzitter – de inhouding over 1981 kunnen proberen terug te vorderen door te stellen, dat de algemene maatregel van bestuur in strijd is met artikel 99 van de Grondwet. Het is maar een suggestie.

Ik wil op dit moment de Minister niet uitnodigen tot een grondige gedachtenwisseling over dit onderwerp. Hij heeft vast en zeker belangrijker zaken aan zijn hoofd. Maar omdat als taak van deze Kamer vaak wordt gezien het toetsen van wetten aan de Grondwet, wilde ik de materie toch niet verzwijgen. Natuurlijk ben ik zeer geïnteresseerd in een reactie van de bewindsman. Als die niet nu kan komen, dan krijgen wij haar wellicht later bij een andere gelegenheid.

□

Mevrouw **Van der Meer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De inhoudingswet 1982 wordt onzerzijds marginaal getoetst. Wij hebben er evenwel behoefte aan toch een tweetal opmerkingen te maken. Naar onze mening kan de inhoudingswet 1982 niet zonder meer gezien worden als een verlenging van de inhoudingswet 1981. Immers, nu wordt als doel van de inhoudingswet 1982 genoemd, over een instrument te kunnen beschikken, om inkomenseffecten van mutaties in premies ingevolge sociale-verzekeringswetten tot uitdrukking te brengen in het inkomen van het overheidspersoneel. Daarmee werd de inhouding als instrument om 'koopkrachtparalleliteit' te handhaven, hetgeen de inhoudingswet 1981 als uitgangspunt hanteerde, terecht, als zijnde onjuist losgelaten. Daarnaast worden bij dit ontwerp de mutaties van de premies van alle sociale wetten betrokken en worden bovendien de post-actieven als groep bij de belanghebbenden, genoemd in dit ontwerp, toegevoegd.

Een en ander is zeker stof tot discussie. De aard van dit wetsontwerp en de tijdsdruk waaronder de behandeling staat, bieden geen ruimte daarop thans in te gaan, reden waarom wij het thans bij deze signalering moeten laten.

De volgende opmerking is van rechtspositionele aard. Incidentele herzieningen van de rechtspositie van de ambtenaar, waarvan meerdere voorbeelden zijn te geven, o.a. de bestekorting 1981, staan wat op gespannen voet met de rechtszekerheid, een toch belangrijk goed.

Bovendien lopen deze incidentele herzieningen vooruit op de zogenaamde pakketvergelijking die op korte termijn zal plaatsvinden. Zou toch deze vergelijking niet een rol hebben moeten spelen? Voor de nabije toekomst is dit zeker een gedachte tot overweging. Wij willen de rechtspositie van de ambtenaren bij de begrotingsbehandeling van volgend jaar, na de reeds aangekondigde UCV in de Tweede Kamer, aan de orde stellen.

Naar aanleiding van de overigens zeer snelle beantwoording van de door ons gestelde vragen zou ik de Minister willen verzoeken, bij de bespreking van de consequenties van deeltijdarbeid voor ambtenaren – daarover is in de Tweede Kamer reeds uitvoerig gesproken – tijdens die aangekondigde UCV ook de positie van de post-actieve deeltijdwerknemers te betrekken.

□

De heer **Tjeerdsma** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ook mijn fractie heeft met instemming kennis genomen van wetsontwerp 17 191 betreffende de inhouding op het inkomen van overheidspersoneel en overeenkomstige categorieën, de zogenaamde inhoudingswet. Met de heer Vis zijn wij van mening dat het maar een klein onderdeel van de totale ombuigingsoperatie is; het levert wel toch nog anderhalf miljoen op. Het is een zeer gevoelig wetje, omdat het de mensen rechtstreeks raakt. Wij zouden een aantal opmerkingen kunnen maken, bij voorbeeld over de WAO'ers, de AOW'ers, de ambtenaren die vervroegd uittreden, de FLO'ers, deeltijdarbeiders en anderen, maar wij zien er om drie redenen vanaf.

De eerste is dat deze wet een voorlopig karakter draagt en alleen geldt voor 1982. De tweede reden is dat er in de commissie van overleg overeenstemming over de inhoud van deze wet bestaat en begin volgend jaar het overleg in de commissie zal worden voortgezet, zelfs uitgebreid, zoals de stukken ons doen weten, omtrent een aantal overgebleven knelpunten.

De derde is dat wij niet op de stoel van de commissie van overleg of op die van centrales van overheidspersoneel willen gaan zitten.

Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben begrepen, dat er een goed overleg is

geweest met de Minister van Binnenlandse Zaken. Wij vertrouwen erop dat dit ook in 1982 het geval zal zijn, ook wat de eventueel uit te vaardigen algemene maatregel van bestuur betreft. Die betreft dan kleine groepen die uitgezonderd zullen worden van de werking van dit wetsontwerp.

Het wetsontwerp beoogt een gelijke behandeling van overheidspersoneel en werknemers in het bedrijfsleven wat de gevolgen van premiedrukstijging betreft. Onze fractie is het hiermee eens. Het wetsontwerp zou per 1 januari 1982 van kracht worden. Dat betekent, dat degenen, die onder dit wetsontwerp vallen, vanaf genoemde datum een hoger percentage inhouding zullen moeten gaan betalen. Wanneer echter per 1 januari geen wijziging wordt gebracht in het bruto-salaris van belanghebbenden, dan zal men eind januari 1982 tot de ontdekking komen dat men er ten opzichte van de maand december netto op achteruit is gegaan. Ik weet niet of de salarisstaten 1982 al bijgewerkt zijn, maar mocht dit niet het geval zijn, dan zal er naar onze mening een overgangsbesparing moeten komen. Wij zouden graag de mening van de Minister hierover willen vernemen.

□

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil enkele opmerkingen maken naar aanleiding van de interventie van de heer Vis waarnaar ik overigens met grote belangstelling heb geluisterd. Op één punt ging hij even in de fout, namelijk zijn conclusie over de werking van dit wetsontwerp, wanneer het slechts een enkelvoudige meerderheid behaalt. Zijn conclusie was, dat de werking zich dan niet zou uitstreken tot leden van de Tweede Kamer en de Voorzitter van dit Huis, doch dat het wel zou werken voor de andere categorieën.

Ik ben dat niet met hem eens. Dat zou erop neerkomen, dat wij een soort van splitsingsrecht zouden krijgen. Het wetsontwerp valt onder artikel 99 van de Grondwet. Dat artikel stelt de eis, dat als het gaat om bezoldiging van leden van het parlement, een tweederde meerderheid nodig is. Wanneer die meerderheid niet wordt gehaald, is het wetsontwerp in zijn geheel verworpen. Het is een ietwat theoretisch punt, want ik heb het idee, dat die tweederde meerderheid wel zal worden gehaald.

□

Minister **Van Thijn**: Mijnheer de Voorzitter! Uit de interventie van de heer Vis heb ik begrepen, dat u deze discussie

Van Thijn

sie met meer dan normale aandacht volgt. Om u nog even in spanning te laten omtrent de afloop zou ik de eerste spreker het laatst willen beantwoorden.

Ik wil mijn erkentelijkheid uitspreken over het feit, dat de geachte afgevaardigde mevrouw Van der Meer en de heer Tjeerdsma hun bereidheid hebben uitgesproken om ten aanzien van dit wetsontwerp te willen volstaan met een marginale toetsing. Dat heeft niet zozeer te maken met de positie van deze Kamer ten opzichte van de overzijde, als wel met het feit, dat men de uitkomsten van het Centraal Georganiseerd Overleg wil respecteren.

Dit wetsontwerp is immers een produkt van open en reëel overleg en volledige overeenstemming. Niettemin vind ik de opmerkingen van mevrouw Van der Meer van zodanig belang, dat ik er graag nader op inga.

Ik ben het met haar eens dat dit ontwerp niet zonder meer kan worden gezien als een verlenging van het inhoudingsbesluit van 1981. Echter, het beoogt wel degelijk te zijn een voortzetting van het beleid, dat aan dat besluit ten grondslag lag met dien verstande dat er sprake is van een wettelijke basis. Bovendien is het uitgangspunt inmiddels meer objectieverbaar gemaakt omdat de premie mutaties als criterium een veel harder gegeven vormen voor inhouding dan het beweeglijker begrip van de koopkrachtparallelle. Ten slotte is in alle redelijkheid ook de werkingssfeer van het inhoudingsbeleid uitgebreid tot de categorieën, die daar naar het oordeel van de Regering onder behoren te vallen. Ook daarover is overeenstemming bereikt met de ambtenarenorganisaties.

Ik deel voorts het standpunt van de geachte afgevaardigde, dat het in het algemeen geen aanbeveling verdient –gelet op de rechtspositie van het overheidspersoneel– om het beleid te baseren op een reeks van incidentele besluiten, inbreuken op bestaande regelingen. Mijn beleid is er dan ook op gericht, voor de komende jaren voor het gehele terrein van het overheidsbeleid te streven naar structurele veranderingen, zowel in de materiële als in de immateriële sfeer. Om daartoe op een verantwoorde wijze te komen, is pakketvergelijking natuurlijk een onmisbaar instrument.

Ik ben het echter niet met de geachte afgevaardigde eens, dat dit ontwerp op die pakketvergelijking vooruitloopt of op de uitkomsten daarvan inbreuk maakt. Immers, ook zonder die vergelijking is het alleszins redelijk –ook de

ambtenarenorganisaties zelf achten dit redelijk– dat een vertaling van premie mutaties in de marktsector naar de collectieve sector plaatsvindt, gelet op de verschillende betalingssystemen, die in die sectoren bestaan. Wanneer een dergelijke vertaling zou worden nagelaten, zou het trendbeleid het onbedoelde gevolg hebben dat de werknemers bij de overheid bevoorrecht zouden worden ten opzichte van de collega's in de marktsector. Dit kan natuurlijk niet de bedoeling zijn van een consequent aangehouden trendbeleid.

Wanneer niettemin mocht blijken aan de hand van de pakketvergelijking, dat de grondslagen van dit ontwerp minder redelijk zijn dan wij allen nu aannemen, is het feit dat het ontwerp een tijdelijke regeling bevat een voldoende garantie om in het jaar daarop alsnog met de resultaten van de vergelijking rekening te houden.

De geachte afgevaardigde mevrouw Van der Meer heeft ten slotte gevraagd of ik bereid ben de problematiek van deeltijdwerkers, in het bijzonder in relatie tot de positie van de post-actieven, te betrekken bij het nader overleg dat ik nog zal voeren in het Centraal Georganiseerd Overleg en in de UCV van de Tweede Kamer over het overheidspersoneelsbeleid. Ik ben daartoe graag bereid.

De heer Tjeerdsma heeft erop gewezen dat voor bepaalde nieuwe categorieën die onder de werkingssfeer van deze wet zijn gebracht de overgang naar het nieuwe regime wel eens erg abrupt zou kunnen verlopen. Op zich is dat juist. Dat gold in het bijzonder voor het oorspronkelijke wetsontwerp zoals ik dat heb ingebracht in het overleg met de ambtenarenorganisaties. Juist om die reden zijn wij tot overeenstemming gekomen op basis van de invoering van overgangsregimes in het bijzonder voor die nieuwe categorieën die onder de wet zijn gebracht om zo te voorkomen dat die overgang al te abrupt zou verlopen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom dan op het staatsrechtelijk gezien zeer belangwekkende betoog van de heer Vis. Een aantal elementen daarvan heeft ook mijn interesse in bijzondere mate gewekt en ik zou daar graag enkele opmerkingen over maken. In de eerste plaats wierp hij de vraag op die mij de schrik om het hart deed slaan, nl. wat er zou gebeuren als deze Kamer bij enkelvoudige meerderheid dit wetsontwerp zou aannemen. Zou dat betekenen dat de bepalingen die betrekking hebben op de bijzondere categorieën politieke ambtsdragers niet in werking kunnen treden, maar de ande-

re bepalingen wel? Ik denk, dat de heer Heijne Makkreel daarop het juiste antwoord heeft gegeven; ik ben van de vrees vervuld dat als wij de proef op de som zouden nemen – ik verzoek de Kamer dringend om dat na te laten – ik dan met lege handen dit gebouw zal moeten verlaten. Er zou dan een soort splitsingsrecht ontstaan dat wij niet kennen. Ik denk – ik denk ook maar hardop; het is een plotseling opgekomen buitengewoon interessante materie – dat de tweederde bepaling, omdat die politieke ambtsdragers een onverbrekelijk onderdeel van dit wetsontwerp zijn gaan uitmaken, een weerslag zal hebben op het totale wetsontwerp. Dat is mijn vermoeden en ik hoop niet dat de tijd dat ons zal leren!

Mijnheer de Voorzitter! De heer Vis heeft er ook op gewezen dat de delegatiebepalingen in de Wet op de schadeloosstelling, waar in ieder geval verleden jaar een beroep op is gedaan, op gespannen voet staan met art. 99 van de Grondwet. Ik kan dat niet een, twee, drie overzien, maar ik waag het toch te betwijfelen. De Wet op schadeloosstelling is immers een doodnormale wet die beide Kamers der Staten-Generaal heeft gepasseerd. In het bijzonder van deze Kamer is het bekend dat men er met een geweldige precisie elk wetsontwerp tegen het licht van de Grondwet pleegt te houden. Ik kan mij dan ook niet voorstellen dat als er ooit voedsel zou zijn geweest voor een dergelijk vermoeden het wetsontwerp ongeschonden dit Huis zou hebben gepasseerd.

Ik heb ook nooit eerder gehoord, dat de interpretatie van artikel 99, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen het stellen van regels en het regelen, in de praktijk tot dergelijke conclusies aanleiding heeft gegeven. Op mijn beurt ben ik echter erg benieuwd naar het antwoord van de heer Vis.

Van belang is ook de vraag waarom de Regering, dit probleem voorziende, er niet toe is overgegaan, met twee verschillende wetsontwerpen te komen. Ik wil nog even het misverstand recht zetten als zou een algemene maatregel van bestuur zijn opgewaardeerd tot wetsontwerp. Dat is niet volledig juist wat het inhoudingsregime van 1981 betreft. Het inhoudingsregime van dat jaar heeft namelijk zijn wettelijke basis gevonden in artikel IV van de wet van 7 maart 1980, houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de toetstandkoming van lonen en andere arbeidsvoorwaarden.

Dit was nog in de tijd dat wij loonmaatregelen verpakten in schitterende betitelingen. Het vorenstaande staat

Van Thijn

ook in de memorie van toelichting op het wetsontwerp. Aangezien die wet naar het zich liet aanzien op het moment dat wij aantraden om het beleid voor 1982 voor het overheidspersoneel vast te stellen, zou expireren, hebben wij gemeend, die wettelijke basis zelfstandig in de onderhavige wet inzake de inhouding op het inkomen van overheidspersoneel veilig te moeten stellen. Wij zijn dus als het ware van een wettelijk regime op een ander wettelijk regime gesprongen. Wij hebben dus een algemene maatregel van bestuur niet zonder meer opgewaardeerd.

De heer **Wiebenga** (VVD): Hiermee is kennelijk ook onze kamervoorzitter gedegradeerd tot overheidspersoneel.

Minister **Van Thijn**: Mijnheer de Voorzitter! Ik laat het graag aan deze Kamer zelf over, de functie van haar Voorzitter op haar juiste waarde te beoordelen.

Wat de opportuniteitsvraag (waarom niet twee afzonderlijke regelingen?) betreft, merk ik het volgende op. De achtergrond van de '2/3-regeling' voor de vaststelling van de geldelijke voorzieningen van de leden der Staten-Generaal is gelegen in het feit, dat, daar leden der Staten-Generaal hun eigen financiële voorzieningen moeten vaststellen, men in het verleden ten principale een barrière heeft willen opwerpen tegen toevallige beslissingen. Ook heeft men tegelijkertijd geregeld – daardoor doet het probleem zich in de praktijk nooit voor – dat de financiële voorzieningen van de leden der Staten-Generaal gekoppeld zijn aan het verloop van de salarissen van het overheidspersoneel. Dit is indirect ook een antwoord op de vraag van de heer Wiebenga.

Aangezien er in de praktijk derhalve nooit problemen ontstaan, moeten wij in dit geval vaststellen, dat, als wij met een aparte regeling voor de leden der Staten-Generaal zouden zijn gekomen, dit de indruk zou hebben gewekt, dat er ook sprake was van een aparte behandeling. Daar dit niet de bedoeling van de leden der Staten-Generaal zou kunnen zijn, ons het tegendeel ook uit het voorlopig verslag is gebleken en er bovendien in de praktijk helemaal geen problemen kunnen ontstaan, hebben wij gemeend, een en ander in één wetsontwerp te moeten onderbrengen, daarmee het risico lopend, dat de heer Vis ons zo diepgaand heeft voorggehouden.

Mijnheer de Voorzitter! Hoe belangwekkend de discussie ook is, ik hoop

dat de uitslag van de stemming zal leren dat het een academische is geweest!

De heer **De Rijk** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Omdat wordt gezegd dat het toch slechts een academische discussie is, kan ik haar nog even compleren. De morele grond voor de 2/3-bepaling werkt natuurlijk omgekeerd wanneer het een wetsontwerp betreft dat nadelig is voor de desbetreffende personen. Wanneer er een financieel gunstige regeling in het geding is, kan ik mij een 2/3-bepaling voorstellen. Een 2/3-bepaling bij het afbreken van de gunstige regeling is op zich zelf toch eigenlijk heel vreemd.

De **Voorzitter**: Ik mag en wil mij niet in de discussie mengen, maar ik verzoek de heer Vis, in tweede termijn artikel 130 van de Grondwet niet uit het oog te verliezen. Het gaat daarbij om de bewilling die aan de Kroon wordt gevraagd en het bij de Kroon neerleggen van de beslissing of een meerderheid van 2/3 betrekking heeft op een deel van het wetsontwerp of op het gehele wetsontwerp.

□

De heer **Vis** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Het wordt onverwacht een uiterst gecompliceerde zaak. Ik weet niet of ik een sluitend antwoord kan geven op alle vragen en opmerkingen. Dit probleem is in de loop van gistermiddag naar voren gekomen. Het bekende vershijsel dat de Eerste Kamer op de valreep enige zaken moet behandelen die in het nieuwe kalenderjaar moeten ingaan, heeft ook in dezen een rol gespeeld. Het ware beter geweest, wanneer dit punt in de schriftelijke voorbereiding aan de orde was gesteld.

Ik moet de heer Heijne Makkreel gelijk geven. Wellicht uit een zekere compassie met de Minister heb ik er nog iets van willen redden, maar het is natuurlijk waar dat het wetsontwerp met een meerderheid 2/3 moet worden aangenomen, omdat een onderdeel met een meerderheid van 2/3 moet worden aangenomen. Wij kunnen het wetsontwerp niet splitsen. Ik hoop dat de Minister dit Huis niet met lege handen zal verlaten.

Ik zal nog iets zeggen over de delegatiebepaling, maar alvorens daarop in te gaan, maak ik enige opmerkingen over het opwaarderen. Ik zou die term graag tussen aanhalingstekens plaatsen, want het is juridisch gezien natuurlijk een inhoudloze term. Ik heb de term ontleend aan hetgeen in de memorie van toelichting wordt genoemd onder hoofdstuk 4, onderdeel a, op blz. 8. Daar wordt eigenlijk gezegd dat dit

keer bij formele wet wordt geregeld wat het vorige jaar voor een deel bij algemene maatregel van bestuur werd geregeld.

Wat de delegatiebepaling betreft, heb ook ik uit tijdsgebrek niet goed kunnen nagaan of het helemaal juist is wat ik stelde ten aanzien van de terminologie 'regelen' en 'het stellen van regelen'. Wij doen er naar mijn mening goed aan, bij de tweede lezing van de grondwetsvoorstellen speciaal op deze terminologie te wijzen. Ik hoop niet dat ik mij vergis, maar er staat mij bij dat er wellicht van oudsher een onderscheid wordt gemaakt tussen het regelen – dan doet de wet het zelf – en het stellen van regelen. In het laatste geval is delegatie mogelijk. Ik geef mij graag gewonnen voor een andere opvatting, wanneer die juist zou zijn.

Ik houd mijn opinie niet onder alle omstandigheden vol. Wanneer hetgeen ik zeg echter juist is, dan kan men volhouden dat de delegatiebepalingen inzake de schadeloosstelling, in beide wetten niet juist zijn. Als wij een algemene maatregel van bestuur, gebaseerd op beide wetten inzake de schadeloosstelling, opwaarderen tot een formele wet, dan lopen wij tegen de problemen aan. Het gaat om dezelfde materie. Wil een 2/3-regime enige zin hebben, dan moet je dezelfde materie natuurlijk niet bij algemene maatregel van bestuur kunnen regelen. Ik heb dus toch ernstig het gevoel, dat dit niet vol te houden is. Ik ben het er echter mee eens dat het is te beschouwen als een academische kwestie. Dat zal de Minister vandaag nog merken bij de stemming.

Ik herhaal even hetgeen zojuist bij interruptie werd gezegd, namelijk dat het 2/3-regime naar twee kanten zijn betekenis heeft. Wij moeten niet uit het oog verliezen dat door de samenvoeging van al het personeel – het overheidspersoneel enerzijds en de voorzitter van de Eerste Kamer alsmede de leden en de voorzitter van de Tweede Kamer anderzijds – merkwaardigerwijze het overheidspersoneel nu een verhoogde bescherming heeft gekregen. De inhouding is dan namelijk alleen maar mogelijk als beide Kamers der Staten-Generaal bij een meerderheid van 2/3 daaraan hun steun geven. Dit is natuurlijk nooit de bedoeling van de wetgever geweest.

Het was interessant, te vernemen welke argumentatie de Minister had om deze zaken in één regeling te stoppen. Ik heb respect voor zijn improvisatievermogen. Ik hoop echter dat hij deze bij een volgende gelegenheid niet meer nodig heeft, want ik bind hem ernstig op het hart, dan met twee

Vis

aparte wetsontwerpen te komen. Deze kunnen vrijwel identiek van inhoud zijn. Het kost iets meer papier, maar als ik om mij heen kijk, kan dit nauwelijks een bezwaar zijn.

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik onderstreep graag de laatste opmerking van de heer Vis. De Minister heeft gelijk, als hij zegt dat het wenselijk is dat de leden van de Staten-Generaal hun beslissingen over eigen bezoldiging zoveel mogelijk nemen in overeenstemming met wat er voor ambtenaren gebeurt, omdat het duidelijk moet zijn dat de Staten-Generaal niet bezig zijn, zich zelf in een betere positie te brengen, zonder dat hiertoe aanleiding is in het kader van de totale loonbewegingen. Ik meen echter dat twee wetsontwerpen, die formeel gesplitst zijn, maar materieel één regeling vormen en gezamenlijk worden behandeld, hiervoor geen beletsel vormen.

Minister **Van Thijn**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Vis is teruggekomen op de delegatiebepalingen en het verschil tussen de begrippen 'regelen' en 'stellen van regelen'. Hij heeft zelf de bruikbare suggestie gedaan, geen al te grote wissel te trekken op mijn improvisatievermogen, geleet op het belang van de materie, en hierop terug te komen in het kader van de tweede lezing van de op stapel staande grondwetsherziening. Ik meen dat hierbij zeker één wetsontwerp is dat zich uitstekend leent voor het verder uitdiepen van deze discussie, waarvan ik het belang niet wil onderschatten.

Zowel de geachte afgevaardigde de heer Vis als de geachte afgevaardigde de heer Heijne Makkreel hebben de aanbeveling aan mijn adres gedaan, voortaan de veiligste weg te kiezen en met twee stukken papier te komen in plaats van één, die materieel hetzelfde inhouden. Ik hoop dat ik hierover een jaar kan nadenken en ik sluit het niet uit dat ik deze wijze les dan zal opvolgen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Kan de Kamer zich ermee verenigen dat wij de stemming over dit wetsontwerp nu houden? Mij blijkt dat dit het geval is.

De Kamer heeft al vernomen – het staat in artikel 99 van de Grondwet – dat twee derden van de uitgebrachte stemmen nodig zijn om het wets-

ontwerp te aanvaarden. Het uitbrengen van de stemmen kan op twee manieren gebeuren krachtens het Reglement van Orde, een daarvan is bij zitten en opstaan, mits niemand zich hiertegen verzet. Ik vraag de Kamer of zij ermee akkoord gaat dat wij onze stem uitbrengen bij zitten en opstaan.

Naar mij blijkt, gaat de Kamer hiermee akkoord.

Ik zal nu eerst bellen om de leden voor de stemming op te roepen; dit is een beroemd punt.

Ik stel nu de stemming over wetsontwerp 17 191 aan de orde. Ik heb reeds gezegd dat twee derden der stemmen ten gunste van dit wetsontwerp dient te worden uitgebracht, wil het worden aanvaard. Het stemmen zelf kan echter ook bij zitten en opstaan gebeuren. Ik stel de Kamer voor, bij zitten en opstaan over dit wetsontwerp te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Het wetsontwerp wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik constateer, dat de heer IJmker als enige tegen het wetsontwerp heeft gestemd en dat de overige aanwezige leden der Kamer voor het wetsontwerp hebben gestemd, zodat zelfs meer dan twee derden van de stemmen voor het wetsontwerp is uitgebracht. Het dilemma, waarop door de heer Vis is gewezen, doet zich nu derhalve niet in urgentie aan ons voor.

De vergadering wordt van 12.59 uur tot 13.45 uur geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van de wetsontwerpen:

Verlaging van de accijns van zware stookolie (16 942);

Wijziging van de wet op de accijns van alcoholhoudende stoffen (16 958);

Verhoging van de motorrijtuigenbelasting voor LPG- en dieselpersonenauto's (16 960);

Wijziging van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting (verlaging van de bejaardenaftrekken en van de arbeidsongeschiktheidsaftrekken), alsmede wijziging van de vermogensbelasting (afschaffing van de bejaardenaftrek en van de arbeidsongeschiktheidsaftrek) (17 152);

Wijziging van de dividendbelasting (teruggaafregelingen en tarief bij inkoop van krachtens erfrecht opgekomen aandelen) (17 153);

Verlenging voor het kalenderjaar 1982 van de tijdelijke zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting (17 154);

Wijziging van de Kostenwet invoering rijksbelasting (17 155);

Verhoging en uitbreiding van de accijns van alcoholvrije dranken (17 187);

Verhoging van de bieraccijns (17 188);

Wijziging van het tarief van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting in het kader van het belastingplan 1982 (17 189);

Verhoging van de suikeraccijns (17 190).

De beraadslaging wordt hervat.

Minister **Van der Stee**: Mijnheer de Voorzitter! De Staatssecretaris en ik hebben bij ons eerste optreden vanmorgen in dit huis, vele goede wensen mogen ontvangen, waarvoor wij onze erkentelijkheid aan de Kamer gaarne willen uitspreken. Wij spreken – dit duo – met nadruk over ons eerste optreden. In analogie met het verschil tussen het kabinet Van Agt I en Van Agt II, spreek ik nu tot u als Van der Stee II. Ik ben er volstrekt zeker van, en meer dan dat, dat ik namens Van der Stee I spreek als ik zeg dat de contacten die hij in de afgelopen jaren met dit Huis heeft mogen opbouwen zeer plezierig waren en een goede uitgangspositie geven voor onze ontmoetingen in de komende jaren. Deze intentieverklaring zal zeker ook gelden voor de Staatssecretaris, Kombrink I.

Dit was ook in de Tweede Kamer het geval, en de motie Engwirda, waar de heer Christiaanse naar vroeg, was eigenlijk een rimpeling in een overigens gladde verloopende discussie. De motie-Engwirda was zeker geen motie van afkeuring en of ze dan ver ging in de richting die de heer Christiaanse beschreven heeft, is een zaak die mij op dit ogenblik niet ernstig meer bezighoudt. Ik deel dan ook de opvatting van mevrouw Bischoff dat wij die episode maar zo snel mogelijk moeten vergeven. Ik constateer dat hierom hartelijk wordt gelachen, maar dit is echt een verspreking. Ik bedoel natuurlijk vergeten, want vergeven is niet meer nodig. Ik heb na de discussie met de heer Engwirda een uitstekende borrel gedronken en toen was het over.

De geachte afgevaardigde de heer Veen is teruggekomen op de werkgelegenheidseffecten van de accijnsverhoging. Ik spreek over teruggekomen, omdat wij hierover gisteren in de vaste commissie reeds gesproken hebben. Hij heeft mij gevraagd om toch nog eens in te gaan op de berekeningen van het Centrale Brouwerijkantoor. Allereerst wil ik opmerken dat be-

Van der Stee

rekeningen over partiële werkgelegenheidseffecten in een bedrijfstak als gevolg van een accijnsverhoging, niet anders dan tentatief kunnen zijn. Het weergeven van veel getallen en formules, zoals het Brouwerijkantoor dit doet, doet niets aan het tentatieve karakter af. Er zijn namelijk erg veel veronderstellingen, hypothesen, voor nodig en de inzichten in prijs- en afzetrelaties zijn niet groot. Dit neemt niet weg dat ik toch nog, nu mij daarom zo nadrukkelijk is gevraagd, op de berekening van de belanghebbenden wil ingaan en niet alleen omdat er zoveel naar is gevraagd maar ook omdat het een uiterst serieuze poging is van deze organisatie.

De eerste opmerking die ik wil maken, is dat de brouwerijen ter zake van de prijselasticiteiten andere cijfers hanteren dan de elasticiteitscijfers die het Centraal Planbureau gebruikt. De brouwerijen hanteren bij voorbeeld voor bier een prijselasticiteit van $-0,7$ en het CPB van $-0,1$ à $-0,3$. Daarbij past de tweede kanttekening. De brouwerijen gaan namelijk uit van de initiële eerste-jaarselasticiteit en zij houden die dan verder aan. Maar dat is in dit geval niet juist, omdat de ervaring leert—in het verleden is dit iedere keer weer opnieuw gebleken—dat bij producten als bier, wijn, gedistilleerd, tabak en dergelijke, na een initiële vermindering van de afzet na enige tijd toch weer een zeker herstel en soms een volledig herstel optreedt van de vraag. Bovendien wordt waarneming van prijs- en afzetrelaties meestal ernstig verstoord door anticipatie-aankopen.

Een derde kanttekening die ik bij de afzetveronderstellingen van de belanghebbenden wil maken is, dat er zich in deze bedrijfstakken tevens een structurele daling van de afzet voordoet, die uiteraard niet mag worden toegerekend aan de accijnsverhoging. Voorts wordt de raming van de afzet uiteraard beïnvloed door factoren als reële daling van beschikbare inkomens in het algemeen en consumptiepatronen in dit land.

In de vierde plaats merkt het centraal brouwerijkantoor zelf al op dat er substitutie optreedt van bier naar andere dranken. Wellicht gaat er in de typische bierafdeling van deze bedrijfstak werkgelegenheid verloren—ik denk niet dat je dat kunt ontkennen—, maar het komt er anders terecht in dikwijls dezelfde bedrijven, waar werkgelegenheid gecreëerd wordt omdat de afzetten toenemen.

De vijfde kanttekening is, dat de belanghebbenden veronderstellen dat een afzetsdaling, die zoals ik zojuist al gezegd heb door mij als te hoog beschouwd wordt—het zal lang niet zo ver gaan—, pro tanto leidt tot een vermindering van de werkgelegenheid. Ondanks hetgeen de heer Zoon daarover gisteren in de vaste commissie heeft opgemerkt, ben ik bij lange na niet overtuigd van de ogenschijnlijk gedegen lijkende becijferingen die belanghebbenden ons op dat punt hebben toegezonden. De pro tanto vermindering van de werkgelegenheid behoeft zich volstrekt niet voor te doen. Het hangt af van bezettingsgraden, vooruitzichten op langere termijn enz. Wanneer de brouwerijen uitgaan van een initiële vermindering en zij die als blijvend inboeken, ligt het meer voor de hand—ik zeg 'meer' en niet 'helemaal', want ik ontken het voor een belangrijk deel—dan wanneer alleen maar een tijdelijke daling optreedt ...

De heer Zoon (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ter voorkoming van misverstand het volgende. Ik heb mij niet uitgelaten over berekeningen van de belanghebbenden, maar slechts over de berekeningen die door het departement van Financiën zijn gemaakt.

Minister Van der Stee: Ik doel hier op de opmerking van de heer Zoon, dat een vermindering van de afzet van de brouwerijen naar zijn gevoelen tot een pro tanto vermindering van de werkgelegenheid leidt. Als dat niet zo mocht zijn en ik hem iets verkeerd in de mond leg, dan graag mijn verontschuldigingen daarvoor. Ik heb het zo verstaan; vandaar dat ik er nu op inga.

De heer Veen heeft gevraagd waarom ik zelf niet soortgelijke gedetailleerde berekeningen heb gemaakt. Ik heb al opgemerkt dat dit een exactheid zou suggereren die er niet is, maar er komt nog wat bij. Meermalen heb ik betoogd, ook aan de overzijde van het Binnenhof, dat de partiële effecten van een accijnsverhoging niet doorslaggevend mogen zijn ter beoordeling van een onderdeel of van het geheel van het dekkingsplan. Uiteraard ben ik het met mevrouw Bischoff eens dat potentiële effecten bekend moeten zijn, maar wat nu dreigt is dat zij een allesoverheersende rol gaan spelen. Dat is onjuist. Er zal altijd gekeken moeten worden naar de totale effecten van het beleid. Dat wil zeggen dat zowel de indirecte en tweede orde-effecten alsook de substitutie-effecten moeten worden beoordeeld. Maar ook naar andere beleidsvoorstellen, naar beleidsintensi-

veringen, naar de effecten van het terugdringen van het financieringstekort en naar stabilisering van de collectieve lastendruk moet worden gekeken. Voorts zou ik de heer Veen er nadrukkelijk op willen wijzen dat het werkgelegenheidsplan niet beoogt uitsluitend banen in de collectieve sector te creëren. Ik zou eerder het tegendeel willen beweren. Van een uitruil van banen in de particuliere sector met die in de collectieve sector is dus geen sprake.

De heer Veen (VVD): Ik heb dat ook geen moment in mijn eerste termijn betoogd!

Minister Van der Stee: Dan zijn we het ook eens.

Tot al die beleidsdoelstellingen draagt dit dekkingsplan mede bij. Over de macro-economische gevolgen van dit hele pakket van beleidsmaatregelen is de Kamer geïnformeerd door toezending van de bijgestelde Macro Economische Verkenning voor 1982. In die zin is een totale afweging zoals de heer Rijnvos die bedoelt, wel mogelijk.

De heer Rijnvos heeft in dit verband tevens gevraagd of ik kan garanderen dat het werkgelegenheidsplan per ingezette gulden evenveel arbeidsplaatsen schept als door de accijnsverhoging in de bierindustrie verloren gaan. Daar wil ik twee opmerkingen over maken.

De vraag is, zoals de geachte afgevaardigde zal toegeven, een tikkeltje voorbarig. Hij weet dat ik die vraag nog niet kan beantwoorden, omdat het werkgelegenheidsplan nog in de ontwerpfase verkeert. Ook weet hij dat het niet alleen betrekking heeft op het jaar 1982, maar zich ook richt op de verbetering van de werkgelegenheidssituatie op langere termijn.

Verder wil ik opmerken dat het werkgelegenheidsplan zich niet uitsluitend richt op vermindering van het aantal werklozen maar ook op het scheppen van mogelijkheden voor verdere scholing van jeugdigen die daardoor meer kans hebben als ze de arbeidsmarkt betreden.

Zoals de heer Rijnvos zelf al opmerkte is voor een definitief antwoord op zijn vraag overleg met de projectminister voor werkgelegenheid nodig. Zoals ook al uit mijn antwoord zal zijn gebleken, zal een zo eenvoudige vergelijking als de heer Rijnvos maakt—ze is attractief maar te eenvoudig—niet goed mogelijk blijken te zijn als de contouren van het werkgelegenheidsplan zich meer definitief aftekenen.

Over het werkgelegenheidsplan sprekend wil ik nog een enkele opmerking maken over het banenplan van de

Van der Stee

heer Abma. Ik constateer bij hem enige verwarring over de betekenis van de begrippen banen en arbeidsplaatsen. Ik heb zojuist al opgemerkt dat het in het werkgelegenheidsplan niet uitsluitend zal gaan om het verminderen van het aantal werklozen of om het scheppen van arbeidsplaatsen maar evenzeer om bestaande arbeidsplaatsen te behouden en bestaande en nieuwe arbeidsplaatsen in deeltijdarbeid te gaan vervullen en om ongetwijfeld nog vele andere maatregelen. Zo bezien lijkt het mij dat de term werkgelegenheidsplan beter de lading dekt dan de term banenplan.

De heer Rijnvos heeft ons gevraagd of onze overweging om de Nederlandse energieprijzen voor het bedrijfsleven zoveel mogelijk in de pas te laten lopen met die in de ons omringende landen, zich ook uitstrekt tot de periode na 31 december 1983.

Uiteraard is het zaak het proces van structurele verbetering van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven, zoals wij dat nu waarnemen, zo weinig mogelijk belemmeringen in de weg te leggen. Voor de hand ligt het dan ook dat we de energieprijzen zoveel mogelijk afstemmen op het internationale energieprijzenbeeld. Dit is in verband met de beoordeling van kostenposten belangrijk. Overigens moet ik erop wijzen, dat het internationale energieprijzenbeeld ook niet altijd even inzichtelijk is.

Zoals de geachte afgevaardigde al veronderstelde, is het in het licht van het door de Regering gevoerde energiebeleid onjuist in dit verband de koppeling tussen stookolie en aardgasprijs als zodanig ter discussie te stellen. Een enkele keer mag men wel eens denken aan andere soorten van koppelingen maar aan deze zeker niet. Ook aan een incidentele doorbreking van het principe van deze koppeling dient naar mijn mening niet gedacht te worden. Het is immers juist deze koppeling die aanzet tot een voortgezette energiebesparingsinspanning en die het proces van omschakeling op goedkopere energiedragers, niet in de laatste plaats bij ondervuring in elektriciteitscentrale in gang houdt.

De heer Simons heeft gesproken over de plaatsing van schatkist- en belastingpapier, kortom, over de monetaire financiering.

Ik meen, dat enige verwarring over de plaatsing van schatkistpapier, alsmede die van belastingpapier bij de financiering van het financieringstekort van het Rijk voor het jaar 1982 heeft plaatsgehad. Het financieringsarran-

gement bij De Nederlandsche Bank dient uitsluitend voor de opvang van tijdelijke tekorten van de schatkist. Per saldo leidt dat niet tot een beroep op monetaire financiering. Met de plaatsing van belastingpapier bij het bankwezen ligt dat niet anders. Wanneer het arrangement bij de Bank niet toereikend zal blijken te zijn – wij spreken over tijdelijke tekorten, die snel weggewerkt kunnen worden – dan kan plaatsing van belastingpapier nodig zijn. Hierin komt geen verandering.

Evenals in het verleden zal in overleg met De Nederlandsche Bank het beleid met betrekking tot de seizoenfinanciering door een tijdelijk beroep op de geldmarkt worden voortgezet. Over die monetaire financiering in het algemeen nog het volgende, na de uitvoerige beschouwingen die daaraan in de Tweede Kamer zijn gewijd. Het is niet zo dat in 1982 en 1983 geen plaatsing van schatkistpapier zal plaatsvinden. Jaarlijks worden forse bedragen aan schatkistpapier afgelost. In 1982 is dat bedrag ruwweg 2³/₄ mld. Om dat te herfinancieren – misschien is dit een troostrijke gedachte voor de heer Simons – zal in volgende jaren nog voor vele miljarden aan schatkistpapier worden geplaatst.

De omvang van plaatsing van schatkistpapier in de komende jaren is behalve afhankelijk van de aflossingsnoodzaak, tevens afhankelijk van het schatkistsaldo en het verloop daarvan. Wel ben ik voornemens – en nu kom ik op de betekenis van die desbetreffende zinsnede – de totale monetaire financiering te verminderen, zodat in 1983 per saldo geen blijvende monetaire financiering, dus anders dan voor tijdelijke tekorten, zal plaatsvinden.

Dat is overigens niet meer – en niet minder – dan een terugkeer naar een klassieke financieringsregel, algemeen aanvaard. Die regel luidt, dat het financieringstekort geheel uit binnenlandse besparingen, dus op de kapitaalmarkt wordt gedekt. Ik verwijs de Kamer naar een antwoord dat ik heb gegeven aan mevrouw Beckers in de Tweede Kamer op een vraag van haar naar de relatie tussen monetaire financiering en het financieringstekort. Daaruit moge blijken dat ik bepaald geen voorstander ben van een star beleid te dezen, wel van een standvastig beleid.

Ten slotte nog een opmerking naar aanleiding van het verwijt, dat de staat de duurste financieringsmethodieken kiest. De heer Simons verwees daarbij naar een artikel van prof. Gans in de NRC. Laat ik eerst ingaan op de voorlaatste staatslening, alsmede op de argumenten die daarbij golden. Bij een

hoog financieringstekort en een mager schatkistsaldo heeft men niet veel keus wat betreft de timing van dat beroep op de kapitaalmarkt.

Met De Nederlandsche Bank hadden wij afspraken gemaakt over de monetaire financiering in 1981. Men herinnert zich de brief van 18 december 1980 daarover. Ondanks de hoge rente was er mede gelet op de zeker niet krappe monetaire verhoudingen dit jaar, geen reden deze afspraak niet na te komen. Bovendien was er niemand die kon garanderen dat een rentedaling in het nabije verschieft lag. Achteraf gezien is dat gemakkelijk vast te stellen. De rente is inmiddels 1¹/₄ punt gedaald. Gelukkig maar. Op het moment van de emissie van de 12³/₄% lening was het zo, dat de onzekerheid over de financiering kon worden weggenomen door met een forse en aantrekkelijke emissie te komen.

Het verloop in de tien dagen, die liggen tussen het uitschrijven van de lening en het inschrijven daarop, toont aan dat wij niet de indruk hadden dat er spoedig een rentedaling zou optreden als de staat dit beroep had uitgesteld. Het tot de emissie toe geleidelijk opgelopen rente-ecart met het buitenland en de daling daarvan illustreren een en ander.

Ten slotte is er het alternatief van de goedkope monetaire financiering. Over de macro-economische merites daarvan heb ik al gesproken. Ik beperk mij thans tot de bedrijfseconomische aspecten. Mijnheer de Voorzitter! Monetaire financiering in de vorm van de plaatsing van schatkistpapier is niet goedkoop. De tarieven op schatkistpapier zijn de laatste jaren steeds dichter bij die van de openbare kapitaalmarkt gekomen.

De suggestie dat deze plaatsing zo goedkoop zou zijn, is niet juist. Ik denk ook dat de door professor Gans genoemde monetaire financieringswijze niet zo goedkoop is, nog afgezien van andere merites, zoals negatieve rente-effecten. Plaatsing van schatkistpapier bij De Nederlandsche Bank lijkt goedkoop omdat de betaalde rente na verloop van tijd weer via de winst van de bank terugvloeit in de schatkist. Echter, wanneer de staat het geld uitgeeft, dat door deze plaatsing is verkregen, zal de geldmarkt worden verruimd. Het beroep, dat het bankwezen op de faciliteiten van De Nederlandsche Bank doet, wordt hierdoor geringer, zodat de rente vermindert, die de banken aan De Nederlandsche Bank betalen. Dit alles gaat dus ten koste van de winst van De Nederlandsche Bank, zodat het effect per saldo zeer gering is.

Van der Stee

Van het voordeel van het plaatsen van schatkistpapier bij De Nederlandsche bank voor het totaal van de rentelasten van de staat en de winsten van de bank mag men zeker geen illusies hebben.

De heer Veen vraagt mij, of de financiering via de kapitaalmarkt in feite de stijging van de collectieve-lastendruk niet maskeert. Mijnheer de Voorzitter! Het hangt ervan af, hoe men tegen deze financiering aanziet. Wanneer de toewijding van de financiering via de kapitaalmarkt achterwege zou zijn gelaten, zou het financieringsstekort niet teruggebracht kunnen worden tot het thans nagestreefde percentage van 6,5. Dit zou in ieder geval niet kunnen zonder de collectieve-lastendruk te verzwaren. Indien niet tot debudgettering zou zijn besloten, zou het financieringsstekort hoger zijn geweest maar zou de collectieve druk niet zijn verzwaaard. Zo kunnen wij nog even doorgaan. De gesuggereerde verhulling door debudgettering geldt niet ten aanzien van de norm voor de collectieve-lastendruk. Men kan hiervan zeggen dat in het totaal door de overheid zelf gedane en geïnitieerde beroep op de kapitaalmarkt iets verhuullends zit. Ik deel echter niet de opvattingen van de heer Veen op dit terrein. Ik kan zijn vraag in dezen niet bevestigend antwoorden.

De heer Christiaanse vraagt mij waarom dit dekkingsplan nodig is en waarom tot een dergelijk niveau werd besloten. Mijnheer de Voorzitter! Essentieel is hierbij dat ten tijde van de besluitvorming in het kabinet over een eventueel dekkingsplan er sprake was van een lastendrukdaling – gecorrigeerd overeenkomstig het regeerakkoord – van ongeveer 0,2 procentpunt van het nationaal inkomen, hetgeen neerkomt op f 700 miljoen. Daarnaast zag het kabinet zich geconfronteerd met omvangrijke budgettaire problemen. Daarvan is in verschillende stukken uitgebreid melding gedaan, onder andere in het informatie-akkoord van de heren Halberstadt en De Galan en in de nota van het kabinet inzake beleidsbijstellingen van 16 november 1981.

Voor een gedeelte zijn die budgettaire problemen ontstaan door tegenvallende aardgasbaten; voor een ander gedeelte ontstonden ze doordat het kabinet een hoge prioriteit toekent aan een directe bestrijding van de werkloosheid.

Gegeven die stand van zaken zag het kabinet zich genoodzaakt om naast omvangrijke ombuigingen een dekkings-

plan in te dienen. Het feit dat in het algemeen negatieve gevolgen uitgaan van lastenverhogingen heeft wel dege-lijk een belangrijke rol in de besluitvorming binnen het kabinet gespeeld, maar het moest worden afgewogen tegen andere maatregelen om de budgettaire problemen op te lossen, zoals omvang van nog verdergaande ombuigingen in de collectieve sector. Rekening houdend met al deze factoren heeft het kabinet besloten om de ruimte die volgens het regeerakkoord aanwezig was ook daadwerkelijk te benutten.

Nu kan tegen een dergelijke redenering uiteraard worden gebracht dat als gevolg van nieuwe gegevens deze ruimte er later mogelijkwijze niet zal blijken te zijn. In beginsel is deze opmerking terecht in die zin dat de becijferde ruimte van 700 mln. uiteraard een momentopname is. Daar moet men echter bij het nemen van beslissingen altijd gebruik van maken; men kan niet verder gaan dan de op dat moment voorradige informatie. Het is zeker niet onmogelijk – dat geldt in alle situaties en omstandigheden – dat daarin wijziging komt door bijvoorbeeld een andere economische ontwikkeling als gevolg van een ander verloop van de internationale conjunctuur. Dat moge zo zijn, maar daar kan men in de besluitvorming toch geen rekening mee houden. In het extreme gesteld – de geachte afgevaardigde gaat zeker niet zo ver; ik ben mij daar zeer wel van bewust – zou een dergelijke opmerking er zelfs toe kunnen leiden dat besluitvorming voortdurend moet worden uitgesteld, omdat in de toekomst andere gegevens beschikbaar zouden kunnen komen.

De heer Christiaanse vroeg zich aan het slot van zijn betoog af, of de akten-tassen van de staatssecretaris en mij nog een achter de hand gehouden voorstel zouden bevatten gericht op een extra lastenverlichting voor het bedrijfsleven. De staatssecretaris en ik zijn bereid om de heer Christiaanse een blik in onze tassen te gunnen, maar ik ben bang dat hij daar alleen maar – zoals een van mijn medewerkers, niet helemaal terecht opmerkte – lege boterhamtrommeltjes in zou aantreffen. De toestand van 's Rijks financiën staat ons op dit ogenblik helaas niet toe om in dit Huis met een verrassing voor het bedrijfsleven te komen. Ik mag het als bekend veronderstellen dat ik het overigens graag zou willen, omdat herstel van rendementen in het bedrijfsleven een essentiële plaats heeft in plannen en beleidsvoornemens van de regering.

De heer Simons merkte op dat gezien de aard en inhoud van wetsont-

werpen als de onderhavige een tijdiger indiening in en behandeling door de Tweede Kamer bepaald mogelijk moet zijn. Hij maakte daarbij zelf al een uitzondering voor jaren waarin een kabinetswisseling plaatsvindt, een situatie dus waarmee wij ook dit jaar zijn geconfronteerd. Bovendien zal men zich wellicht nog herinneren dat er daarna ook nog wel enige troubles zijn geweest.

Gelet op die situatie en op de noodzaak tot het realiseren van aanvullende dekking en reeds voorziene ombuigingen in 1982 behoorde voor de nu in behandeling zijnde wetsontwerpen een ruimer tijdschema eenvoudig niet tot de mogelijkheden. Ik ben wel met de geachte afgevaardigde van mening dat er onder normale omstandigheden naar moet worden gestreefd om wetsontwerpen als deze op een zodanig tijdstip in dienen dat beide Kamers ampel tijd wordt gelaten voor de behandeling ervan.

In dit verband vroeg de heer Simons ook of enige spreiding over het jaar van ingangsdata van voorgestelde maatregelen niet meer voor- dan nadelen zou opleveren. Ik denk van niet.

Wat de dekkingsmaatregelen betreft, zou het opschuiven van de ingangsdatum altijd betekenen, dat voor het bereiken van de in een bepaald jaar – in dit geval is dat dus 1982 – benodigde aanvullende dekkingen verdergaande verhogingen moesten worden aangebracht. Ook uit uitvoeringstechnisch oogpunt zijn aan andere ingangsdata dan 1 januari zowel voor het bedrijfsleven als voor de overheid nogal belangrijke bezwaren verbonden.

□

Staatssecretaris **Kombrink**: Mijnheer de Voorzitter! Voor zover de Kamer heeft ingestemd met de voorstellen die wij vandaag bespreken, wil ook ik daarvoor mijn erkentelijkheid uitspreken. Ik ben graag bereid, op een aantal vragen c.q. kritische noten nader in te gaan, in de hoop de Kamer ook op die onderdelen waar nog wat aarzeling bestaat te kunnen bewegen tot instemming. Immers, dat is per slot van rekening onze functie en opdracht, ook in dit debat.

Alvorens aan de bespreking van een aantal concrete wetsontwerpen toe te komen, wil ik graag enkele vragen beantwoorden van een meer algemene strekking. De heer Christiaanse heeft gevraagd, of zijn indruk juist is, dat in de periode 1973 tot 1981 de ontwikkeling van de druk van de loon- en inkomstenbelasting op de minimum in-

Kombrink

komens aanzienlijk anders is uitgevalen dan op bij voorbeeld het inkomensdraaipunt van 2 x modaal. Hij vermoedt namelijk, dat de druk op het minimum inkomen in die periode aanzienlijk is afgenomen, dat de druk op de hogere inkomens is toegenomen en dat 2 x modaal er relatief slechter af is gekomen dan 3 x en 4 x modaal. Uit de gegevens die wij gisteren ter voorbereiding van dit debat aan de Kamer hebben doen toekomen, kan inderdaad worden afgeleid, dat in de afgelopen jaren een vrij forse daling in de druk op de minimuminkomens is opgetreden. Die daling zet zich, zij het in afnemende mate, voort tot boven modaal. Daarbij is een omslagpunt te constateren op ongeveer het niveau van 1,5 x modaal.

Voor de verklaring van die ontwikkeling zijn twee invloeden van belang. In de eerste plaats noem ik de verzwaring van het tarief over de gehele linie, die in het verleden vooral is toegepast in de vorm van beperkingen ten aanzien van de inflatiecorrectie. In de tweede plaats noem ik belastingverlaging aan de voet van het tarief in het kader van het inkomensbeleid. Die verlagingen aan de voet hebben voor de hogere inkomens relatief minder te betekenen gehad, omdat zij vaak waren gegoten in de vorm van een vast bedrag voor iedereen. Des te hoger het inkomen was, des te geringer was de uitwerking van die maatregel.

Daarbij blijkt duidelijk, dat vanaf 1,5 x modaal het gewicht van het werken met die vaste bedragen onvoldoende is geweest om een volledige compensatie te kunnen bieden voor de tariefverzwaringen, overigens als een produkt van een van jaar tot jaar bewust gevoerd beleid in dezen.

Het zou echter onjuist zijn om te zeggen, dat het 2 x modale inkomen, althans bekeken vanuit de loon- en inkomstenbelasting – immers, wij spreken niet over het totale beeld van de inkomenshervreiding – de zwaarste klappen had gekregen.

Het verzoek van de heer Christiaanse om het een en ander ook grafisch te presenteren, kon op zo'n korte termijn niet worden gehonoreerd. Ik wil hem echter vragen, of hij er genoegen mee kan nemen, dat in de nota, die vóór medio het komende jaar moet worden uitgebracht inzake de herstructurering van de inkomstenbelastingtarief- en -aftrekposten, ruime aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van het tarief. Ik wil gaarne overwegen, de aard van de presentatie die de heer Christiaanse voorstelt daarbij te betrekken.

Hij heeft ook het verzoek gedaan, niet alleen waarde vaste inkomens te vergelijken, maar ook de invloed van de welvaarts-groei op de belastingdruk bij de analyse te betrekken. Ten aanzien daarvan heb ik een zekere aarzeling. Immers, welvaarts-groei leidt bij volledige inflatiecorrectie en ongewijzigde tarieven per definitie tot een stijging van de belastingdruk.

Dat is een logisch gevolg van de progressieve tariefstelling bij de inkomstenbelasting. Het beeld wordt naar mijn mening wat onzuiver wanneer wij die component in het geheel betrekken. Dat lijkt mij dus minder juist.

De heer Christiaanse heeft ook gevraagd, of het mogelijk is, in de toekomst voor de inflatiecorrectie in de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting een afzonderlijk wetsontwerp in te dienen en dat niet in een wetsvoorstel te combineren met verder gaande verlagingen of verzwaringen die nodig worden geacht uit inkomenspolitieke of andere overwegingen. Ik wijs de heer Christiaanse er graag op dat voor de toepassing van de inflatiecorrectie geen wetsvoorstel behoeft te worden ingediend. Op grond van artikel 54 van de wet kunnen de tariefschijven en belastingvrije sommen bij beschikking door de Minister worden vastgesteld.

Overigens biedt de wet ook de mogelijkheid, zonder wetswijziging een beperking van de inflatiecorrectie door te voeren tot ten hoogste 20%. Dat kan overigens alleen wanneer niet ook andere wijzigingsvoorstellen in de belastingwetgeving – bij voorbeeld accijnsvoorstellen – een rol spelen. Wanneer wij voor een beperking van de inflatiecorrectie hadden gekozen – wij hebben dat niet gedaan, want wij hebben een andere weg gevolgd – dan hadden wij dat in dit geval niet bij beschikking kunnen doen. Ik zeg dit te meer, omdat de heer Christiaanse de door ons toegepaste tariefsverhoging een materiële 'vertaling' heeft gegeven in een beperking van de inflatiecorrectie.

Ik zeg nogmaals dat het niet de maatregel is die wij hebben voorgesteld. Wanneer men het op die manier materieel wil uitdrukken, dan komt men ongeveer op het percentage dat door de heer Christiaanse is genoemd. Om die reden merk ik ten overvloede op dat bij een rechtstreeks voorstel tot beperking van de inflatiecorrectie in die orde van grootte een wetswijziging nodig zou zijn geweest, en wel vanwege de voorstellen tot verhoging van de accijnzen.

In wetsontwerp 17 189 is om redenen van praktische eenvoud het resultaat van de inflatiecorrectie van 100%

en van de voorgestelde tariefsverhoging rechtstreeks in de wet opgenomen. In verband daarmee is de bij de beschikking toe te passen automatische inflatiecorrectie voor 1982 buiten werking gesteld. Wanneer het onderhavige wetsontwerp wordt verworpen – ik hoop niet dat dit gebeurt en de Kamer heeft er ook geen aanduiding van gegeven – dan vervalt het buiten werking stellen van de beschikking. Er zal derhalve eveneens – maar nu bij ministeriële beschikking – een inflatiecorrectie moeten worden voorgesteld. Niet alleen bij het combineren van de zaken in het wetsontwerp, zoals wij nu hebben gedaan, maar ook bij het volgen van een andere weg, zouden wij voor het praktische probleem komen te staan dat de tabellen voor het eerste kwartaal inmiddels al vaststaan, zoals door de heer Christiaanse is gememooreerd. Afhankelijk van de besluitvorming van de Kamer zou in beide gevallen tot een nadere maatregel met betrekking tot de inflatiecorrectie moeten worden gekomen. Ik ben derhalve van mening dat de vraagstelling van de heer Christiaanse inzake de splitsing bij een volgende gelegenheid, wat dat betreft niet de volle relevantie heeft die hij er op het eerste gezicht aan leek te hechten. In beide gevallen is de positie van de Kamer naar mijn oordeel materieel hetzelfde.

Ook de heer Veen heeft gesproken over de voorgelegde maatregelen, en wel met betrekking tot de verhoging van de indirecte belastingen tegenover een verlaging van de directe belastingen. Daarvan zou volgens hem sprake moeten zijn. Hij maakt zich dan los van de situatie waarin een belastingplan – ik gebruik nu maar even niet de term 'dekkingsplan' – om welke reden dan ook nodig zou zijn. Hij kijkt alleen naar een herschikking binnen het geheel van de belastingen. Hij praat wat dat betreft vanuit een andere situatie dan de situatie die naar ons idee thans aan de orde is.

Daarom heb ik op dit moment geen behoefte, commentaar op zijn stelregel te geven. Zowel in de accijnzen als in de loon- en inkomstenbelasting zijn de tarieven voor de inflatie gecorrigeerd. Verder zal over de herschikking, die hij aan de orde heeft gesteld, de Kamer een nota bereiken, zodat wij de beleidsvoornemens op dit gebied zelfstandig aan een gemeenschappelijk oordeel kunnen onderwerpen.

De heer **Veen** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Als u het goed vindt, reageer ik nu en niet in tweede termijn hierop. Ik merkte het volgende op. Als het kabinet niet nu al aan de herschikking begint, maar de directe en indi-

Kombrink

recte belastingen verhoogt, houdt het op den duur geen ruimte over om tot een herschikking over te gaan, als wij het erover eens zijn dat het belastingniveau ongeveer is bereikt, zeker in de directe belastingen.

Staatssecretaris **Kombrink**: Hierin zit enige relevantie, als het om een proces van vele jaren gaat. De Tweede Kamer is echter toegezegd dat de nota snel wordt ingediend. Ik zeg nogmaals dat er verschil is in de uitgangssituatie die de heer Veen gebruikt en de onze. Ter dekking van bepaalde uitgaven en, zoals mevrouw Bischoff terecht heeft gememoreerd, tegenover een premieverlaging van 500 miljoen gulden, is inderdaad een belastingplan ten bedrage van 700 miljoen gulden voorgesteld. Wij verdedigen dit thans. De herschikkingsoperatie wil ik los hiervan zien; wij krijgen nog alle gelegenheid, hierover te spreken. De heer Veen heeft in theorie gelijk dat, als wij onbeperkt doorgaan met allerlei vormen van belastingverhoging in forse orden van grootte, zo'n herschikkingsoperatie in een andere context komt te staan. De invloed van de voorstellen die wij thans doen, op de herschikkingsoperatie blijft beperkt; zij behoeven geen afbreuk te doen aan de nader te voeren discussie.

Een vierde opmerking van algemene aard heeft de heer Simons gemaakt. Hij sprak over het grote belang dat moet worden gehecht aan actief beleid voor fraudebestrijding. Ik deel zijn oordeel. Ik wil niet de indruk wekken dat onder vorige kabinetten hieraan weinig aandacht is gegeven. Er is natuurlijk het nodige gebeurd. Het is het moeizaam werken aan vernieuwing van de wetgeving, versterking van de bevoegdheden voor de belastingdienst, het ontwerpen van specifieke ingrepen, zoals de wet inzake de ketenaansprakelijkheid enzovoorts. Stap voor stap, maatregel voor maatregel moeten wij voortgang zien te vinden in de bestrijding van fraude en het dichtens van gaten. De heer Simons kan zich ervan overtuigd houden dat het kabinet hieraan in de komende tijd een hoge prioriteit en zo mogelijk een hogere prioriteit dan in het verleden heeft gegolden, wil toekennen.

Op zijn concrete vraag wanneer de Kamer de nota inzake het anti-fraudebeleid zal bereiken, kan ik zeggen dat wij hiermee volop bezig zijn. Het kost natuurlijk enige tijd, omdat wij hiervan meer willen maken dan in de memorie van toelichting op de begroting voor 1982 hierover al is uiteengezet, wil het

zinvol zijn als grondslag voor een discussie met de Kamer. Binnen enkele maanden zal de nota, naar ik hoop, bij de Kamer liggen. Misschien geeft deze nota nog geen volledig beeld van het antifraudebeleid, want al werkend moeten wij vooruit. Enkele zaken worden wellicht besproken in die zin dat zij nog moeten worden bezien. Op sommige andere punten kunnen wellicht concrete maatregelen worden aangekondigd.

De heer Christiaanse heeft gesproken over de ingewikkelde WIR-rimram en zijn suggestie herhaald, te komen met een systeem van fiscaal vrije afschrijvingen. De Minister heeft hierover in algemene termen gesproken; ik zal hierop specifiekere reageren.

De WIR is inderdaad ingewikkeld. Dat baart ook ons de nodige zorgen. Een belangrijke oorzaak daarvan is het instituut van de negatieve aanslag dat binnen de WIR bestaat. Dat instituut is heel bewust in de WIR geïntroduceerd, namelijk om ook verlieslijdende bedrijven met het WIR-instrument te kunnen bereiken, hetgeen een groot verschil is met het voorheen bestaande investeringsinstrumentarium. Dat vergt een groot aantal anti-misbruikbepalingen. Ook het komende wetsontwerp, gericht op het tegengaan van de 'profit-routing' door 'non-profit' instellingen zou niet nodig zijn geweest als het instituut van de negatieve aanslag niet bestond. Deze Kamer herinner ik er graag aan, gelijk ik gisteravond aan de overzijde deed, dat één van de voorstellen uit de heroverwegingsrapporten nu juist is, die negatieve aanslag te doen vervallen.

Zou dat doorgaan — ik spreek er nu slechts in hypothetische zin over — dan zou de WIR heel wat eenvoudiger kunnen worden. Ik heb zoëven al tot uitdrukking gebracht dat de prijs die men daarvoor zou moeten betalen een niet geringe is; dan zouden de bedrijven die fiscaal in de rode cijfers zitten deze investeringssteun namelijk niet meer ontvangen. Daarmee ligt de afweging waarvoor het kabinet bij het vellen van een politiek oordeel over de suggesties uit het heroverwegingsrapport zal staan meteen volop op tafel. Dit betekent dat wij eerst eens goed zullen moeten omzien naar de vraag of er alternatieven zijn voor het instituut van de negatieve aanslag. Dat karwei zullen wij in de eerste helft van het komend jaar verrichten. Daarover zijn intussen ook afspraken met de Minister van Economische Zaken gemaakt.

Het zoëven genoemde bezwaar tegen het doen vervallen van de negatieve aanslag, namelijk het niet bereiken

van verlieslijdende bedrijven, terwijl het ook daar van belang kan zijn dat nieuwe investeringen tot stand komen, juist om die bedrijven uit een verliespositie te halen, kan ook worden aangevoerd tegen de suggestie die de heer Christiaanse als vervanging van de WIR deed. Het element van fiscaal vrije afschrijving zou ook die bedrijven namelijk niet bereiken. Ook dat heeft immers alleen maar effect wanneer de ondernemer fiscale winst maakt. Bovendien moet hierbij worden bedacht dat, terwijl de Regering nu het accent in het fiscaal stimuleren van investeringen vooral legt bij de outillage, het element van de fiscaal vrije afschrijving zich vooral zou richten op de sector van de gebouwen. Het is de vraag waar wij de prioriteiten willen leggen. De Regering heeft, in de voornemens tot nu toe, andere prioriteiten gesteld.

Een aantal opmerkingen is gemaakt over het wetsontwerp tot verlenging van de tijdelijke zelfstandigenaftrek. Het verheugt mij dat woordvoerders van de fracties van D'66 en van de PvdA daarmee hun instemming hebben betuigd. De heer Christiaanse had erop gerekend dat de tot nu toe tijdelijke zelfstandigenaftrek een permanent karakter zou krijgen. Een studie in dezen bezien wij tegen de achtergrond van alle maatregelen die zouden gelden voor het midden- en kleinbedrijf, voor zelfstandigen in het algemeen.

Een dergelijke studie willen wij gaarne ondernemen; daarmee zullen wij binnenkort aanvangen. De uitkomsten ervan zal in de loop van 1982 aan de Kamer worden meegedeeld. Ik kan noch in de ene richting, die van de heer Christiaanse die ervoor pleitte de zelfstandigenaftrek permanent te maken, noch in de andere richting, die van de heer Simons die ervoor pleitte deze aftrek specifiek te maken, op dit moment iets zeggen. Door hierover nu uitspraken te doen, zou ik ook niet met een open geest die studie ter hand nemen in overleg met een aantal collega's. Ik wil dit 'open' bezien en, zoals ik ook al in de Tweede Kamer zei, daarbij vooral acht slaan, ook in het verlengde van het regeerakkoord, op de investeringsfunctie van het inkomen voor zelfstandigen, hetgeen mij de meest klemmende zaak lijkt te zijn voor de toekomstige ontwikkeling van de positie van zelfstandigen.

De heer Christiaanse vroeg mij of ik mijn voorkeur heb ingeslikt, het bedrag van f 10 mln. dat aan de zelfstandigen wast toegezegd, via een premierestitutie aan deze groep te doen toekomen

Kombrink

Neen, mijnheer de Voorzitter! Ik heb aan de Tweede Kamer in een zo open mogelijke presentatie twee alternatieven voorgelegd: enerzijds de weg van een verhoging van de zelfstandigenaftrek over de hele linie (ik heb daarvan naast voordelen óók nadelen genoemd) en anderzijds de weg van de premierestitutie, die zou inhaken op het door het kabinet zelf opgeroepen probleem van de verhoging van de premie-inkomensgrens. Deze laatste weg had mijn voorkeur en die voorkeur heb ik in de Tweede Kamer uitgesproken.

Naarmate echter in de loop van het debat duidelijker werd (dit was niet van meet af aan duidelijk) dat de meerderheid van die Kamer, in een andere afweging van die voor- en nadelen, toch tot een wat andere keuze kwam, heb ik vervolgens gemeend – omdat het niet om een vrij fors verschil in benadering ging: het waren twee wat ongelijksoortige benaderingen die tegenover elkaar stonden in de keuzesituatie, zoals ik die de Kamer heb moeten presenteren – het CDA-amendement, strekkende tot een verhoging van de tijdelijke zelfstandigenaftrek over de gehele linie, te kunnen overnemen, nadat gebleken was dat er aan het einde van het debat toch een vrij algemene instemming met dit voorstel ontstond.

Mijnheer de Voorzitter! Er is vrij expliciet steun tot uitdrukking gebracht door de fracties van PvdA, D'66 en CDA aan het wetsvoorstel inzake de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek, zij het met een in dit geval wat gelijkgezinder aarzeling bij de PvdA- en CDA-fractie dan dit aan de overzijde het geval was. Zowel de heer Simons als de heer Christiaanse hebben namelijk de vraag opgeworpen of de beperking in de aftrekken toch niet erg fors is en er is vragenderwijs opgemerkt, of de Regering dit niet in een wat bredere operatie had kunnen inpakken.

De aarzelingen aan de overzijde van het Binnenhof – ik denk hierbij weer aan de PvdA- en de CDA-fractie – waren wat meer tegengesteld. Daar klonk in de reactie van de CDA-fractie de ondertoon door, dat de Regering wellicht verder had moeten gaan, terwijl de PvdA-fractie het erg fors vond wat de Regering voorstelde. Ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat ik het voorstel zoals het nu door de Regering wordt gedaan, zelf als fors heb ervaren, omdat de cumulatieve inkomenseffecten (waarover ook vandaag is gesproken) in de maatregelen die worden getroffen ten aanzien van met name de groep van arbeidsongeschik-

ten bij elkaar vrij fors kunnen zijn. Dat lijkt geen twijfel.

Het kabinet heeft dan ook, ten opzichte van de in de Miljoenennota aangekondigde voornemens, er alles aan proberen te doen die cumulatie van effecten zo beperkt mogelijk te doen uitvallen. Dit heeft geleid tot een voorstel dat ten aanzien van de afbouw van de zogenaamde WAM-toeslagen beperkter is uitgevallen dan in de Miljoenennota was aangekondigd. Het heeft er voorts toe geleid dat de voornemens die de Kamer nog moeten bereiken ten aanzien van de invaliditeitsvrijstelling in de motorrijtuigenbelasting in hun effecten beperkter zullen zijn. Het heeft er ook toe geleid dat de maatregelen in de aftreksfeer, waarover wij nu praten, beperkt zijn. Ik heb de overtuiging dat wij daarmee het maximale hebben gedaan om die inkomenseffecten cumulatief zo beperkt mogelijk te houden.

Door deze handelwijze ontstond al een bedrag aan zogenaamde 'politieke toetsing' (zoals dit in de wandelgangen is gaan heten), dat in de totale problematiek die het kabinet had op te lossen een rol ging spelen. Verdergaand de aftrekken beperken zou dit bedrag aan politieke toetsing hebben doen toenemen en zou de ombuigingsproblematiek die het kabinet door andere maatregelen had moeten oplossen (terwijl het daarvoor zeer weinig tijd ter beschikking had) hebben doen verzwaren. Ik meen dat, wanneer we het geheel aan omstandigheden in acht nemen, zoals die voor het kabinet relevant waren bij haar aantreden, het maximaal mogelijke tot beperking is gedaan. Ik hoop dan ook dat deze Kamer ons voorstel ter zake ook definitief kan steunen.

De heer Simons merkte nog op dat de aangekondigde publikatie van een aantal ambtelijke stukken met betrekking tot die materie wellicht meer duidelijkheid zou verschaffen ten aanzien van die inkomenseffecten. Op dit moment wil ik wel verduidelijken dat mijn handreiking aan de CDA-fractie aan de overzijde van het Binnenhof alleen betrekking had op de publikatie van ambtelijke stukken die zijn voorafgegaan aan het uitbrengen van de Miljoenennota 1982. Ik geloof niet dat de stukken ter zake van die inkomenseffecten – zeker ook omdat wij een andere weg hebben gezocht dan de in die ambtelijke stukken aan de orde gestelde wegen – bij publikatie veel aan het inzicht van de heer Simons zouden toevoegen met betrekking tot de bedoelde inkomenseffecten.

Ik meen dat het eerder zo is, dat wanneer alle drie de voorstellen die voor arbeidsongeschikten relevant zijn voor het komend jaar, te weten aftrek-

ken nu, afbouw van de woontoeslagen en vervolgens de invaliditeitsvrijstelling voor motorrijtuigenbelasting, gepubliceerd worden, op dat moment het zicht op de cumulatieve inkomenseffecten nog wat concreter bij de Kamer op tafel zal liggen dan thans mogelijk is.

De heer Christiaanse heeft naar aanleiding van ons voorstel inzake de dividendbelasting gevraagd of ik kan toezeggen dat in de uitvoerings sfeer soepel zal worden opgetreden en wel zo, dat onder door de inspecteur te stellen voorwaarden, inhouding van dividendbelasting achterwege mag blijven indien vaststaat dat het uitkerende lichaam het dividend voor het geheel of voor een deel uitkeert aan een beleggingsinstelling.

Hij wijst daarbij op de praktijk waarbij met instemming van de inspecteur, inhouding van dividendbelasting achterwege wordt gelaten als het uitkerende lichaam weet, dat het dividend wordt uitgekeerd aan een beleggingsinstelling. Anders dan uit deze vraag afgeleid zou kunnen worden, is er thans geen sprake van een zodanige uitvoeringspraktijk dat op grond van een goedkeuring van het ministerie van Financiën, of alleen met instemming van de inspecteur, inhouding van dividendbelasting achterwege pleegt te blijven in gevallen waarin het uitkerend lichaam de ontvangende beleggingsinstelling kent.

De heer Christiaanse kan alleen maar het oog hebben op incidentele gevallen, waarin men in de praktijk aan het uitblijven van een wettelijke regeling op grond van artikel 4, tweede lid van de Wet op de Dividendbelasting, de vrijheid heeft ontleend, afspraken te maken om de inhouding achterwege te doen blijven. In de toelichting op het wetsontwerp is uiteengezet waarom de wettelijke regeling die deze mogelijkheid creëert, er nooit is gekomen. Er waren heel goede gronden voor om dit niet te doen.

Dit geheel overziende, heeft de Regering nu een andere weg gekozen en een ander voorstel gedaan om de op dit punt bestaande problematiek op te lossen. Een regeling die algemeen en uniform beoogd te zijn. Om die reden is er naar mijn mening onvoldoende aanleiding om die bedoelde praktijkoplossingen te continueren, mede omdat ik vind dat wij gelijke gevallen niet ongelijk moeten gaan behandelen. De suggestie van de heer Christiaanse zou erop neerkomen dat wanneer wij de beleidslijn, die in de praktijk incidenteel is gevolgd, zouden bestendigen, dit algemene uitgangspunt verstoord zou worden. Het zou bovendien

Kombrink

betekenen dat het achterwege blijven van de inhouding van dividendbelasting niet meer beperkt zou kunnen blijven tot incidentele gevallen. Ik acht dit bezwaarlijk omdat wij dan alsnog terecht zouden komen in de moeilijkheden die er nu juist toe hebben geleid om met dit onderhavige voorstel te komen.

Er zijn ook een aantal opmerkingen gemaakt over de Kostenwet. De heer Christiaanse heeft de concrete vraag gesteld waarom de verhoogde bedragen voor dwangbevelen al wel op 1 januari 1982 in rekening worden gebracht en die voor aanmaningen pas op 1 februari. Het antwoord kan simpel zijn. Voor het verzenden van aanmaningen is, ten gevolge van het tegevoet komen aan een suggestie gedaan in de Tweede Kamer door de CDA-fractie, een gedifferentieerd tarief ontstaan: vijf gulden voor aanmaningen in het algemeen en tien gulden voor aanmaningen van schulden van f 1000 en hoger. Ten gevolge van de differentiatie – en niet ten gevolge van het stellen van het tarief van de aanmaning van vier op vijf gulden – moet de programmatuur van de Centrale Computer in Apeldoorn worden aangepast. Dat is pas vorige week aan de orde gekomen en die aanpassing kon niet meer zodanig op tijd worden gedaan, dat dit element op 1 januari in werking kon treden. De algehele verhoging van aanmaningen treedt wél op 1 januari in werking; alleen het element van de differentiatie kan eerst op 1 februari in werking treden.

Een tweede punt dat in dezen aan de orde is gekomen, was het stimulanseffect of de betalingsprikkel. De heer Christiaanse veronderstelde dat dit thans door het kabinet zwaarder is gewogen dan het element van het kostendekkend zijn van de tarieven. Wat betreft het tarief dat vanaf nu zal gaan gelden voor de aanmaningen, heeft hij daarin gelijk. Daarin hebben wij die betalingsprikkel wat zwaarder laten wegen. Ik geloof dat dit ook binnen de verhoudingen die wij daar nu voor hebben gekozen een goede zaak is. Verzoeken uit de Kamer om daarin nog verder te gaan, heb ik bestreden. Wat de dwangbevelen betreft, heeft de heer Christiaanse iets minder gelijk, omdat daar juist bij nota van wijziging de tariefverhoging overwegend in die regionen is gevonden, waar het tarief tot nu toe niet kostendekkend was.

In het debat is gesteld dat wij op het punt van de Kostenwet wat snel en lichtvaardig hebben gehandeld met het indienen van de nota van wijziging

bij de Kamer. Dat zou ik willen tegen spreken. Ik ben die overtuiging niet toegeedaan. Het zou ook vreemd zijn als ik het zou bevestigen. Afgezien daarvan, was de feitelijke situatie dat een aantal fracties in de Kamer mij best nog wat verder hadden willen zien gaan. En ik heb geprobeerd op grond van goede argumenten die druk te weerstaan.

Ik geloof dat wij thans voor de situatie van heden een evenwichtige aanpassing van de diverse onderdelen van de Kostenwet in het Staatsblad zouden kunnen krijgen, als ook uw hoge college uw instemming ermee zou willen betuigen.

Ik kom nu te spreken over de accijnsvoorstellen. De heer Rijnvos heeft een aantal aspecten genoemd die hij relevant acht voor de beoordeling van het pakket voorstellen tot accijnsverhogingen. De Minister is al impliciet op enige aspecten ingegaan. De heer Rijnvos heeft gesproken over de doorberekening in korte tijd van kostenverhogingen. Ik ontken niet dat een aantal van de voorstellen fors zijn, maar ik wijs toch op het volgende. Gelet op de prijsstijgingen die zich soms uit anderen hoofde bij produkten voordoen – bij voorbeeld grondprijsstijgingen; ik denk aan het fluctueren van de koffieprijis de laatste jaren – en als wij het lateren aan de procentuele stijging van de productprijis in totaliteit ten gevolge van de accijnsstijging, kunnen wij niet zeggen dat wij geweldig gekke sprongen aan het maken zijn en dat het van een orde van grootte is die in de markt een volstrekt onbekend verschijnsel zou zijn. Ik denk dat dit niet juist zou zijn.

In de tweede plaats heeft de heer Rijnvos gesproken over de economische ontoereikendheid. Wat macro misschien werkt als referentiepunt voor de gemiddelde prijsstijging, kun je zijns inziens niet vertalen naar micro-situaties zoals die gelden voor afzonderlijke produkten. Ik geloof dat hij op dat punt heel perfect een bijdrage heeft gegeven aan de argumentatie, waarom het onjuist zou zijn bij het bepalen van het niveau van een accijnsverhoging uit te gaan van de individuele prijsstijging van het produkt in kwestie in plaats van van de algemene prijsstijging. Op dat punt heeft hij de argumentatie van de Regering bevestigd en versterkt. Want dan zou met recht het probleem dat hij daar signaleerde zijn gaan spelen.

In de derde plaats heeft hij de vraag opgeworpen, of de Regering tussen neus en lippen door een soort van geïndexeerde accijns introduceert. Hij

veronderstelde toch enigszins, dat in de verhogingen zoals die voorliggen een verandering van de aard van de accijns dreigt binnen te sluipen. Dat zou ik willen bestrijden.

Terugziende op een reeks van jaren waarin belastingplannen zijn opgesteld en gerealiseerd kan worden gezegd, dat telkenjare is gestreefd naar een optimum tussen enerzijds de wens een zekere opbrengst te behalen en anderzijds de afweging van de maatschappelijke effecten. Als tot een accijnsverhoging werd besloten, zoals in menig jaar het geval was, dan gebeurde dat niet vanuit het principe dat de accijns per se waardeverast zou moeten zijn. Wel speelde meestal bij de keuze een rol, dat gezien de budgettaire problemen waarop een antwoord moest worden gegeven een terugkeer tot een in het verleden bestaande reële accijnsdruk de minst bezwaarlijke maatregel werd geacht. Dat is ook nu het geval geweest, maar het zou onjuist zijn van een principiële omme-zwaai in de argumentatie van de Regering te spreken.

Een andere vraag is, of we in de toekomst niet met accijnsverhogingen een wat regelmatig patroon moeten volgen door een wat frequentere toepassing. Ik heb mij daarover in de Tweede Kamer positief uitgelaten. Een geïndexeerde automatische accijnsverhoging van jaar tot jaar lijkt mij minder juist en een andere zaak.

Een discussie over verhoging van de bieraccijns werd lange tijd verhinderd door de in de Benelux bestaande situatie, ondanks het feit dat in het verleden meermalen aan de overzijde, met name vanuit de CDA-fractie, is aangedrongen op verhoging van die accijns omdat die altijd zo achterbleef bij de accijns op alcoholprodukten. België zelf heeft ongeveer een half jaar geleden de accijns op bier fors verhoogd. De situatie was toen zo dat de Regering een accijnsverhoging voor bier niet uit de weg behoefde te gaan.

Ik meen dat het goed is, dat ook die argumenten in de overwegingen worden betrokken. Voor zover de heer Rijnvos over problemen voor marginale bedrijven heeft gesproken, wil ik zeggen, dat niet zo gemakkelijk is te bepalen, wie precies die marginale bedrijven zijn. Wij mogen veronderstellen dat daartoe met name een aantal van de kleinere brouwerijen gerekend mogen worden. De Regering komt binnenkort met een wetsontwerp, waarin de heffingsgrondslag ingevolge EGBepalingen aan herziening wordt onderworpen. De heer Rijnvos weet wellicht dat de kleinere brouwerijen ook

Kombrink

thans enige reductie in het tarief kennen. Dat zal in het nieuwe regeringsvoorstel in misschien nog iets sterkere mate dan nu het geval zijn. Wellicht kunnen daardoor de problemen op dit punt voor hem wat verzacht worden.

Hij heeft ook gesproken over de vrijstelling of teruggaaf van accijns op alcoholhoudende stoffen voor haarverzorgingsmiddelen en dergelijke. Hij noemde het een nogal eigenaardige aangelegenheid omdat de wetgever wanneer het wetsontwerp in het Staatsblad verschijnt, daarmee expliciet verklaart dat het gebruik van chloorfluorkoolwaterstoffen niet gewenst wordt. Reeds meermalen is gezegd, dat die stoffen een schadelijke werking hebben. De Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne – de heer Rijnvos heeft het al aangehaald – zal binnenkort nadere informatie verstrekken over haarvoornemens met betrekking tot een verdere vermindering van de toepassing van die stoffen in spuitbussen.

Hij noemt het voorstel tot vrijstelling of teruggaaf van die accijns een stukje oneigenlijke fiscale wetgeving. Hij hoopt dat het een tijdelijke zaak zal zijn. Die indruk moet ik wegnemen. Het is niet de bedoeling, in de onderhavige wetsontwerpen een materie te regelen in afwachting van de uitkomst van het onderzoek van mijn collega van Volksgezondheid. Ook als nu tot een totaal verbod van die stoffen wordt besloten, zou het onderhavige wetsvoorstel zijn ingediend, omdat het om verschillende milieuhygiënische redenen gewenst is, alcohol als vervangingsmiddel te stimuleren boven andere stoffen, waaraan veel meer milieubezwaren zijn verbonden, ook andere stoffen dan die chloorfluorkoolwaterstoffen, die technisch in principe als vervangingsmiddel in aanmerking zouden kunnen komen. Het voorstel moet dan ook niet worden gezien als een interimregeling maar als een definitieve regeling, die evenwel de overgang naar een totaalverbod alleen maar kan vergemakkelijken.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermee is overigens geen vaste gedragslijn uitgezet. Het moet worden gezien als een incidentele zaak om het milieubeleid te dienen. Er kunnen geen consequenties voor andere voorkomende gevallen aan worden verbonden. Van geval tot geval wordt het bekeken. Van een precedentwerking is geen sprake.

De heer Rijnvos heeft in verband met de verhoging van de suikeraccijns gewezen op het belang van een zo spoedig mogelijke invoering van een

accijns op isoglucose ter hoogte van de accijns op suiker. Ik heb met volvoering van zijn standpunt kennis genomen. Het wetsontwerp tot uitbreiding van de suikeraccijns tot isoglucose is thans bij de Ministerraad aanhangig en nu in beide Kamers van de Staten-Generaal op het belang van een snelle inwerkingtreding is gewezen, verwacht ik dat het wetsontwerp per 1 maart aanstaande tot wet zou kunnen zijn verheven.

Met genoeg heb ik gehoord, dat de heer Rijnvos het voorstel met betrekking tot de motorrijtuigenbelasting – LPG/diesel – alleszins aanvaardbaar vindt. Hij verzocht mij om de belastingen op motorbrandstoffen voortaan als één geheel te behandelen. Ik merk daarbij op dat de bestaande brandstoftoeslag in de motorrijtuigenbelasting juist is ontstaan en gehanteerd in samenhang met en ter compensatie van het verschil in accijnsdruk tussen benzine en dieselolie.

Nu ook autogas van betekenis is geworden wil ik die betrekkelijk nieuwe autobrandstof eveneens in die samenhang betrekken. Vandaar dit wetsontwerp. Het antwoord op het verzoek van de heer Rijnvos kan derhalve zonder meer bevestigend zijn.

De heer Simons heeft ook over dit wetsontwerp gesproken. Hij heeft terecht geconstateerd dat ook na de extra verhoging, LPG voor de standaardauto voordeliger is dan benzine, als meer dan 15 000 km per jaar wordt gereden.

Mijnheer de Voorzitter. Hiermee heb ik de concrete vragen beantwoord. Ik sluit af met het uitspreken van de hoop dat de Kamer na deze nadere uiteenzetting de voorstellen van de Regering zal kunnen steunen. De voorstellen hebben in de Tweede Kamer een wijziging ondergaan. Met betrekking tot die onderdelen die het meest vatbaar bleken voor kritiek vanuit de Tweede Kamer is sprake van een wijziging. Ik ben het niet eens met een opmerking van mevrouw Bisschoff, dat sprake is geweest van een koehandel. Integendeel, de Regering heeft zo goed mogelijk getracht binnen de haar ten dienste staande mogelijkheden van die bezwaren zoveel mogelijk tegemoet te komen. Ik meen dat wij daarmee een bevredigende aanpak in totaliteit hebben kunnen vinden.

De vergadering wordt van 15.04 uur tot 15.25 uur geschorst.

□

De heer **Veen** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden. Een van de vragen, die mij na deze antwoorden nog

te binnen schiet, is of en wanneer wij hier Van der Stee-III en Kombrink-II zullen zien of dat plotseling het substitutie-element zal toeslaan, pro tanto.

Staatssecretaris **Kombrink**: Dat is voor u een vraag en voor ons geen weet!

De heer **Veen** (VVD): Precies.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het op prijs gesteld dat de Minister wat dieper is ingegaan op de argumentatie van het centrale brouwerijkantoor. Hij heeft daarbij wat meer kanttekeningen gemaakt dan tot nog toe het geval was. Voorkomen moet worden, zo vindt hij, dat een autonome daling in de bierconsumptie wordt verward met een daling als gevolg van de accijnsverhoging. Ik ben het volstrekt met hem eens en ik had ook niet de indruk dat het brouwerijkantoor hier verwarring had gesticht.

Een en ander neemt echter niet weg dat, als er een autonome daling in het verbruik optreedt – ook wat betreft vruchtensappen en frisdranken – en daar bovenop accijnsverhogingen worden doorgevoerd, de totale daling een zorgwekkend karakter krijgt. Wanneer dit wordt geplaatst tegen de achtergrond van de motivering van de hele operatie, het scheppen van werkgelegenheid door middel van een banenplan, wordt de zaak toch vrij navrant. Ik geef toe dat de Minister op zichzelf gelijk heeft met zijn stelling dat die twee componenten niet mogen worden verward maar zij versterken elkaar en dit doet de zorgen toenemen.

De Minister is voorts van oordeel dat het substitutie-effect niet mag worden vergeten. Als mensen een tijdlang geen of minder bier drinken, zullen zij wat anders drinken, zodat in andere sectoren de werkgelegenheid toeneemt. Dat is de vraag, mijnheer de Voorzitter, vooral ook omdat de Minister zelf heeft gezegd dat, als er een daling optreedt in het verbruik van bier en frisdranken, dit op zichzelf nog niet hoeft te betekenen dat er in die bedrijfstakken arbeidsgelegenheid verloren gaat. Omgekeerd kan men deze argumentatie benutten om te stellen dat, als het substitutie-effect optreedt – ik heb daarover mijn twijfels – men niet automatisch mag aannemen dat in die andere bedrijfstakken werkgelegenheid wordt gecreëerd.

Al met al ben ik niet overtuigd wat betreft de geuite punten van kritiek op de berekeningen van het centraal brouwerijkantoor. In de brief en de bijlagen van die instelling wordt aangegeven dat, als er al substitutie kan worden gevonden, dit voornamelijk in de wijnen moet worden gezocht. Ik kan

Veen

mij niet goed voorstellen dat door een dergelijk substitutie-effect veel nieuwe arbeidsplaatsen in Nederland worden gecreëerd.

Over de afzonderlijke wetsontwerpen heb ik nog niet gesproken en ik geloof niet dat de behoefte daaraan erg groot is. Ik wil echter nog enkele opmerkingen maken over LPG en dieselbrandstof.

Op zichzelf geef ik wel toe dat er een te groot verschil was ontstaan tussen de prijs van LPG en van benzine, te meer omdat daar nog geen accijns op zat. In het licht van het werkgelegenheidsbeleid wil ik er ook op wijzen dat auto's, met name personenauto's die op diesel en LPG rijden, voor een groot deel zakelijk gebruikt worden. Als deze categorie zwaarder wordt belast, dan houdt dat toch opnieuw een extra last voor het bedrijfsleven in. Dat nu lijkt mij niet verstandig. De Minister zal wel zeggen dat er een totaalafweging moet worden gemaakt en dan zal het wellicht wel meevallen, maar het blijft een extra last voor het bedrijfsleven en op zichzelf zijn wij daar niet op uit.

Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft gereageerd op hetgeen de heer Rijnvos nogal geaccentueerd heeft gevraagd. Ik heb de heer Rijnvos bij interruptie gevraagd wat zijn reactie zou zijn als hij een weinig bevredigend antwoord kreeg. Natuurlijk kan ik niet voor de heer Rijnvos spreken, maar als ik in zijn schoenen zou staan, dan zou ik het antwoord weinig bevredigend vinden; de bijna absolute zekerheid die de heer Rijnvos vroeg, nl. substitutie van de ene door de andere arbeidsplaats via deze operatie, heeft de Minister in alle oprechtheid niet willen en kunnen geven. Ik ben dus zeer benieuwd naar de reactie van de heer Rijnvos en naar de reactie van het CDA. Ik heb er geen enkele illusie over dat de heer Rijnvos nu ook consequent zal zijn, maar dat zien wij straks wel.

Met de opmerking van de heer Simons dat een spreiding van de accijnsverhogingen over het hele jaar – wij zijn er als fractie helemaal op tegen, maar het gevaar dat zij er toch komen, moet niet denkbeeldig worden geacht – wellicht wat beter zou zijn, ben ik het wel eens. Ik ben niet helemaal overtuigd door het argument dat de Minister er tegen aanvoerde. Ik geloof dat het per saldo niet duurder voor de mensen hoeft te zijn. Ik dacht dat de Minister dit als een van de tegenargumenten aanvoerde. Als het er toch van komen moet, dan zal de acceptatiegraad bij de burgers en het bedrijfsleven die met deze accijnsverhogingen worden geconfronteerd wellicht wat hoger worden.

Minister **Van der Stee**: Hoe helder uw betoog ook is, op dit punt kan ik u toch niet goed volgen. Stel dat ik 50 mln. moet dekken om te voorzien in mijn kasbehoefte voor 1982 en dat ik een daartoe strekkende maatregel in laat gaan per 1 juli? Wil ik voor dat jaar die 50 mln. hebben, dan moet ik toch op 1 juli een maatregel nemen van 100 mln.? U kunt wel zeggen dat dit plezierig is, omdat ik het jaar daarop dan 100 mln. structureel zou hebben, maar wie zegt dat ik dan die belasting nog verder wil verhogen? Dat is het probleem waarop ik doelde. U zegt wel dat het de consument niet meer behoort te kosten, maar vanaf 1 juli kost het de consument natuurlijk wel meer. Over het hele jaar genomen blijft het natuurlijk hetzelfde, nog afgezien van technische uitvoeringsproblemen.

De heer **Veen** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp het probleem van de Minister wel, maar ik heb gezegd dat het per saldo en voor het gehele pakket van maatregelen voor de burger en het bedrijfsleven niet duurder hoeft te zijn. Ik zie best dat het extra hard aan komt als men in juli of wanneer dan ook de belastingen nogmaals wil verhogen. Ik dacht dat de Minister dat wilde zeggen, maar ik had daar eerderlijk gezegd niet op gerekend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tot de volgende conclusie. Het hoofdbezwaar dat ik namens mijn fractie heb aangevoerd tegen de hele operatie met name op het punt van de accijnsverhoging en de andere belastingverhogingen, kwam erop neer dat de consistentie van totaalpakket voor ons niet helemaal duidelijk was. De Regering was voornemens om de totale lastendruk in de collectieve sfeer niet te verhogen. Het argument was: 'Wij hebben 0,2% gevonden, althans verlaagd en die mogen wij niet terugvragen in de vorm van die 700 mln.'

Minister **Van der Stee**: Neen, wij hebben ook de AOW-premie met 500 mln. verlaagd!

De heer **Veen** (VVD): Ja, maar in het totaal hebt u nog 500 mln. te dekken. Daar komt het toch op neer. U hebt gezegd dat u dat deels acceptabel vond, omdat wij in de collectieve-lastensfeer nog 0,2% onder het oorspronkelijke niveau zitten.

Welnu, die 0,2% haalt de Minister terug. Voor een deel heeft hij die 0,2% verkregen door een herdefiniëring van het begrip 'totale collectieve lasten'. Die is door middel van de regeringsverklaring aanvaard. Volgens mij was dat alles wel acceptabel, behalve op het volgende punt. De Minister heeft namelijk gezegd: het deel dat wij nu

via die definiëring uit de collectieve-lastensfeer hebben gehaald, gaan wij op de kapitaalmarkt terughalen. De Minister heeft ook gezegd, dat dit een budgettaire maatregel is en dat die eigenlijk niet helemaal in dit kader thuis hoort. Ik heb betoogd, dat dit eigenlijk lood om oud ijzer is en dat het uiteindelijk in totaliteit, ook voor het bedrijfsleven, ook via de druk op de kapitaalmarkt en de opwaartse druk op de rentevoet toch een negatief resultaat heeft. In dat kader is het voor mijn fractie heel moeilijk om de operatie te steunen.

Ik wil mijn fractie adviseren om te stemmen tegen de verhoging van de motorrijtuigenbelasting, de verhoging van de accijns van alcoholvrije dranken, de verhoging van de bieraccijns, de wijziging van het tarief van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting en de verhoging van de suikeraccijns.

□

De heer **Christiaanse** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Toen ik de heer Van der Stee hoorde spreken over 'Van der Stee I' en 'Van der Stee II', moest ik denken aan Philips I en Philips II. Ik zal voortaan maar spreken over 'Van der Stee de Goede'. Dit is ook niet zo on aardig. Ik hoop tenminste dat ik het goed heb, dat Philips II ook Philips de Goede was. Hij was in ieder geval niet Philips de Schone, zo meen ik.

Minister **Van der Stee**: Om de verhoudingen tussen de Staatssecretaris en mij wat nader te illustreren en nu de geachte afgevaardigde toch spreekt over Philips, mag ik hem erop wijzen, dat de tweede naam van de Staatssecretaris 'Karel' is. Misschien kan de geachte afgevaardigde hiermee de beeldspraak nog wat verder doorvoeren.

De heer **Christiaanse** (CDA): Nog niet 'De Grote'!

Mijnheer de Voorzitter! Wat de motie-Engwirda betreft, wil ik mij ook scharen achter de Minister en daarmee achter mevrouw Bischoff, die zich in haar bezonnenheid als 'senatrix' op afstand heeft opgesteld ten opzichte van deze motie van de overzijde.

Het is een voordeel, dat de Minister in hoofdlijnen heeft geantwoord. Daar aan zal ik mij ook houden. Dat is heel plezierig.

Ik heb nog één kernvraag die ik toch nog graag beantwoord wil hebben: klopt dit dekkingsplan met het regeerakkoord, nadat de cijfers zijn bijgesteld? Dit blijft voor mij en voor meer leden van mijn fractie een boeiende vraag. Als dit niet klopt, is de kwestie van de miljoenen, waarom het hierbij gaat, niet zo klemmend.

Christiaanse

Ik bedank ook de Staatssecretaris voor zijn grondige beantwoording. Ik bied mijn excuses aan voor het feit, dat wij soms enigszins in details zijn getreden. Dit kwam echter ook, omdat er geen schriftelijke voorbereiding was.

Ik ga er helemaal mee akkoord, dat de ontwikkeling van de belastingdruk voor die essentiële inkomensgroepen in de nota over de tarieven ruime aandacht krijgt. Die nota is ook de beste plaats daarvoor. Ik hoop ook, dat dit in grafische zin zal gebeuren. Het is een groot voordeel om de ontwikkeling te bekijken over een periode van tien jaar. Wij vergelijken voortdurend twee jaren met elkaar. Het is nu juist nodig, na te gaan wat de ontwikkeling van de loon- en inkomstenbelastingdruk is op 2 x modaal in een periode van ongeveer tien jaar. Ik blijf erbij, dat het resultaat onthullend kan zijn.

Ik zou het toch op prijs stellen – dit is een extra – als er iets over de welvaarts-groei kon worden ingebracht. Ook die ontwikkeling lijkt mij interessant, al erken ik dat daarbij een stijging van de druk optreedt als gevolg van de progressie.

De uiteenzetting over de inflatiecorrectie was zeer correct. Ik constateer slechts, dat dit keer in de voor ons liggende wetsontwerpen als het ware toch sprake is van één pakket. Dat is echter niet altijd zo nodig.

Ik betreur het eigenlijk dat ten aanzien van de dividendbelasting in de uitvoeringssfeer geen toezegging kon worden gedaan. Bij de fiscus lijkt men vaak liever eerst te incasseren, dus liever een teruggaafregeling te hebben. Indien vaststaat dat het zonder bezwaar is om dan geen dividendbelasting te doen inhouden, dan is dat een rentevoordeel. Dat lijkt mij in allerlei opzichten mogelijk te moeten zijn.

Daarmee ben ik gekomen tot het laatste punt, te weten de kostenwet. Tot mijn vreugde heb ik gezien dat in de Tweede Kamer is gezegd dat het Ministerie van Financiën studeert op de mogelijkheid om rentevergoeding te geven aan de belastingbetalers, en wel in de situatie dat zij restituties krijgen. Dat zal in één groot complex worden bekeken. Ik ben daar zeer verheugd over.

Ik vind het jammer dat de Staatssecretaris niet is ingegaan op mijn opmerking over de psychologie van de kosten die optreden bij aanmaningen en dwangbevelen. Ik hoop dat dit geen aanwijzing is dat hij geen orgaan heeft voor de psychologie op het terrein van de belastingheffing.

□

De heer **Rijnvos** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de drie wetsontwerpen die vanmorgen zo zijn gekwalificeerd dat zij kunnen worden besproken zonder een algemeen kader van de overheidsfinanciën, hebben wij op dit moment eigenlijk nog maar één opmerking. De beantwoording van de vragen was alleszins bevredigend. Wij blijven dus slechts op één puntje hangen, namelijk bij het voorstel tot wijziging van de Wet op de accijns voor alcoholhoudende stoffen. Wij hebben dat vanmorgen als een vorm van oneigenlijke fiscale interim-wetgeving omschreven.

Deze omschrijving is door de Staatssecretaris bekritiseerd, omdat – zo zegt hij – het hier niet alleen gaat om chloorfluorkoolwaterstoffen, maar mogelijk ook om andere stoffen die wij niet graag gebruikt zien en waarvoor wij liever alcohol in de plaats hebben. Dat moge zo zijn, maar de vraag is dan wel, of een dergelijke interpretatie klopt met de considerans van het wetsontwerp. Daarin staat alleen: 'in verband met de vermindering van het gebruik van chloorfluorkoolwaterstoffen in spuitbussen'. Een andere stof wordt er niet genoemd. Ik moet de reactie van de Staatssecretaris dan ook interpreteren als een uitbreiding van de considerans van het wetsontwerp. Ik verneem graag, of de Staatssecretaris dit een juiste gang van zaken acht.

Vervolgens ga ik in op de reactie van beide bewindslieden – in het bijzonder van de Staatssecretaris – op de vier uitgangspunten die vanmorgen onzerzijds voor een beoordeling van accijnsvoorstellen zijn geformuleerd. Het valt op dat vooral de Staatssecretaris geen enkele moeite heeft met de vier uitgangspunten. Als ik het goed heb begrepen, acht de Staatssecretaris alle vier uitgangspunten aanvaardbaar. Het heeft naar mijn mening niet veel zin, daarop nu in te gaan. Wellicht kunnen wij de afspraak maken dat wij bij de behandeling van nieuwe accijnsvoorstellen deze vier tekorten als positieve uitgangspunten voor een beoordeling hanteren.

De derde opmerking die ik maak, betreft het concrete antwoord op onze concrete vraag over het enerzijds vernietigen van werkgelegenheid in de marktsector en het anderzijds creëren van werkgelegenheid via het werkgelegenheidsplan.

De Minister heeft gezegd dat op deze vraag op dit moment geen concreet antwoord kan worden gegeven, want zij is voorbarig en met het werkgele-

genheidsplan wordt niet slechts beoogd, werklozen weer aan het werk te krijgen, maar ook de toetreding van jeugdigen tot de arbeidsmarkt te vergemakkelijken. Dit is juist. Het probleem dat is gesteld, zou te eenvoudig zijn. Ik begrijp niet dat een probleem te eenvoudig kan zijn, maar dit laten wij zo. Wij hebben echter moeite met de voorbarigheid.

Er worden immers nu middelen van het bedrijfsleven gevraagd – hiervoor is het niet te voorbarig – ter financiering van een plan dat nog amper in de grondverf staat. Wij weten dus met zekerheid dat werkgelegenheid wordt vernietigd en aan de andere kant weten wij niet met enige duidelijkheid welke werkgelegenheid hiervoor in de plaats wordt gecreëerd.

Hierbij past een aanvullende opmerking die ik vragenderwijs aan de Minister voorleg. Als mijn vraag nauwkeurig wordt nagelezen, biedt zij ruimte voor een ruime interpretatie; maar tot nu is de vraag gesteld als een plus- of minkwestie. Aan de ene kant stond het opheffen van een arbeidsplaats in de private sector en aan de andere kant het mogelijk creëren van een arbeidsplaats in de collectieve sector. Toch is een plus-min-aanduiding van zaken te simpel, omdat tussen de vernietiging en de creatie twee belangrijke verschillen bestaan.

Het eerste verschil is dat bij het opheffen van arbeidsplaatsen in de private sector, de markteconomie, een stuk van het draagvlak voor de collectieve sector verloren gaat, dat al beperkt is. Ten tweede is het veel ernstiger, een arbeidsplaats te vernietigen – dit schept voor de betrokkenen veel menselijk leed – dan er één te creëren. Daarom zijn wij ertoe geneigd, het vernietigen van werkgelegenheid veel negatiever te waarderen dan de positieve waarde van de creatie van een arbeidsplaats.

Dit mondt uit in de conclusie dat de fractie van het CDA, waarvoor de verhoging van de accijnzen op alcoholvrije dranken en vooral op bier zwaar weegt, in afwachting van het antwoord op de nader gestelde vragen haar standpunt over de drie wetsontwerpen op een later tijdstip bepaalt.

□

De heer **Simons** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg de bewindslieden gaarne dank voor hun antwoord. Als ik de heer Van der Stee zo plezant hoor praten over Van der Stee I en II en ik het optreden van de Staatssecretaris zie, krijg ik de indruk dat, wanneer aan het politieke leven van Kombrink I onverhoopt een einde komt, hij door Kombrink II moet worden opgevolgd.

Simons

De Minister is ons tegemoetgekomen en heeft ons een tijdige behandeling toegezegd van onderwerpen als de onderhavige onder normale omstandigheden. Hij blijft erover aarzelen of het verstandig is, enige spreiding over het jaar door te voeren. Ik vind zijn antwoord dienaangaande niet overtuigend. Hij noemde een voorbeeld aan het adres van de heer Veen. Ik kan mij echter voorstellen dat van een belastingplan van een miljard gulden enkele honderden miljoenen vóór 1 januari worden geheven, zodat men minder kan heffen of na 1 januari, maar dan zal men iets meer moeten heffen.

Ik blijf van mening dat de argumenten niet voldoende sterk zijn om alle nieuwe belastingen steeds per 1 januari te laten ingaan. Hierbij geef ik toe dat er dit jaar, waarin ook sprake was van een premieteruggave van f 500 mln., geen aanleiding bestond, daarvoor nu te kiezen.

Geen antwoord heb ik gekregen op mijn vragen over de belastingdruk.

Over de plaatsing van de voorlaatste staatslening heeft de Minister gezegd dat het tekort hoog en het saldo van de schatkist gering was, dat er weinig gelegenheid was voor een goede timing en dat niemand kon voorzien dat de rente zou gaan dalen. Deze argumenten vind ik te zwak om de stelling te verdedigen dat deze staatslening wel moest worden uitgeschreven, zelfs met de kennis waarover men op dat moment beschikte. De garantie dat de rente niet zal stijgen of dalen is onmogelijk te geven; zij zou betekenen dat men op de geldmarkt voor enkele procenten minder zou lenen.

Er was ten tijde van het afsluiten van de staatslening wel een ontwikkeling aan de gang. Daarbij is de factor van de rente in de Verenigde Staten voor ons erg relevant, vooral de 'prime rate'. Op 1 september bedroeg deze nog 20,5%, op 15 september 20%, op 21 september 19,5%, op 5 oktober 19% en op 13 oktober al 18%. Met deze ontwikkeling had men toch tenminste rekening kunnen houden, gesteld dat men ook zou hebben willen doen.

Ik beweer nog niet eens dat de Minister rekening had moeten houden met de *discontoverlaging die in de Verenigde Staten op 1 november j.l. plaatsvond*. Hij had dus kunnen overwegen de lening tijdelijk achterwege te laten.

De behoefte aan kapitaal zal op dat moment waarschijnlijk niet het volle bedrag van de lening hebben bedragen. Met een veel lagere, tijdelijke

plaatsing van belastingpapier had hij kunnen volstaan om daarmee de ontwikkeling even aan te zien. Er waren toch echt duidelijke aanwijzingen voor een voortgezette rentedaling.

In de tweede plaats had hij kunnen overwegen of het wel verstandig was, een zo groot bedrag – f 2,5 mld. – te lenen, indien hij de lening toch zou hebben willen laten doorgaan om toch enige invloed op de markt te kunnen uitoefenen. Het zou heel goed mogelijk zijn geweest dat de Minister met een aanmerkelijk lager bedrag genoeg had genomen; dan zou de uitgiftekoers anders zijn geweest, uiteindelijk waarschijnlijk ten voordele van de Nederlandse huishouding.

Bestaat er eigenlijk een soort plaatsingen- of leningenbeleid? Ik zou het wonderlijk vinden als dat niet het geval was. De lagere overheden kennen iets dergelijks wel, zij het vaak met weinig succes. Als er een dergelijk beleid is, vraag ik mij af hoe het in dit concrete geval heeft gewerkt.

Over de monetaire financiering is een aantal misverstanden opgeheld. Ik zal deze nog even opsommen, omdat ik toch tot een andere conclusie kom dan de Minister. Hij heeft nu gezegd dat het gevoerde beleid natuurlijk niet betekent dat er in het geheel geen monetaire financiering zou plaatsvinden. Voor seizoenmatige en incidentele inzakkingen, waarvoor wij blijkbaar een bepaald bedrag afspreken met De Nederlandsche Bank, zal dit volgens de Minister altijd mogelijk zijn. Voorts is een verlenging van bestaand papier volgens hem ook mogelijk. Ook daarvoor zouden wij dus monetair mogen blijven financieren.

Minister Van der Stee: Dat leidt niet tot een verdergaande creatie van geld; het is een vervanging geworden.

De heer **Simons** (PvdA): In de brief aan De Nederlandsche Bank heb ik hierover overigens niets gelezen. Met deze opmerking van de Minister is dit in ieder geval duidelijk geworden.

Daarmee blijft de vraag over of men echt onder alle omstandigheden moet afzien van een monetaire financiering. Voor 1983 leggen wij dat in ieder geval vast; zo moeten wij de brief toch lezen. Ik vind dat een star beleid, al houd ik geen pleidooi voor een uitbreiding van de monetaire financiering. De Minister heeft gezegd dat hierbij veeleer sprake is van standvastigheid dan van starheid. Men kan zich daarbij afvragen of die standvastigheid betrekking heeft op 'Van der Stee-1' of op 'Van der Stee-2'. In zoverre is het niet standvastig dat het in het verleden wel het ge-

val is geweest, althans, in meerdere maten dan de Minister nu aankondigt.

Minister Van der Stee: Vanaf de dag dat ik Minister van Financiën ben, ben ik bezig geweest om het verder terug te drukken. Wat dit betreft blijft 'toen' en 'nu' hetzelfde.

De heer **Simons** (PvdA): Jawel, u drukt het terug en u zegt dat het standvastig is, in die zin dat het doel nul is en dat het, for better or for worse, ook nul moet blijven. Ik vind dat u daarmee te ver zou gaan, mijnheer de Minister. Ik vind dat er zeker omstandigheden zijn, bij voorbeeld bij de plaatsing van die staatslening van 12,75% en in het algemeen in een periode van dalende rente nadat de rente eerst een hoge top heeft bereikt, waarin u voor uzelf de vrijheid moet reserveren in uw rente- en plaatsingsbeleid niet uw vastgestelde schema te volgen, uw standvastig beleid, maar tijdelijk monetair te financieren.

Ik denk dat dit voor de Nederlandse volkshuishouding een verstandig beleid kan zijn en bepaalde voordelen kan opleveren, zonder dat ik nu van tevoren kan voorspellen wanneer deze momenten zich zullen voordoen. In ieder geval was er in de afgelopen maanden, in een bepaalde tijdsperiode, heel duidelijk sprake van zo'n moment en waren de aanwijzingen daarvoor ook voldoende duidelijk. Vandaar mijn pleidooi om ons niet zodanig vast te leggen dat het zou betekenen dat 'nooit echt' in dit geval 'nooit' is.

Mijnheer de Voorzitter! Dan blijft nog over het punt waarover we van gedachten hebben gewisseld, te weten de monetaire financiering op zichzelf. De Minister zegt dat de voordelen van het plaatsen bij de Nederlandsche Bank eigenlijk maar betrekkelijk gering zijn. Ik betwijfel dit. Ik denk dat als wij een analyse maken van de voor- en nadelen, er in een bepaalde situatie zeker voordelen aan verbonden kunnen zijn. Ook dit vind ik weer niet een wet van Meden en Perzen. Ik stel mij voor en zou u ook willen vragen om bij voorbeeld bij de behandeling van de begrotingshoofdstukken IX-A en IX-B hierop nog eens terug te komen.

Misschien zou dit ook schriftelijk kunnen worden voorbereid, zodat wij bij onszelf eens goed kunnen overwegen wat nu de voordelen zijn en wat de nadelen, hetzij van de ene financieringswijze hetzij van de andere. Ik blijf hierbij overigens wijzen op de overeenkomst in gevolgen tussen het plaatsen van schatkistpapier bij bijvoorbeeld de Nederlandsche Bank en

Simons

het plaatsen van obligaties bij buitenlandse beleggingsinstellingen. Beide financieringswijzen hebben dezelfde effecten voor de geldhoeveelheid, maar naar mijn mening is de prijs van de één een andere dan de prijs van de ander. Vandaar dat in bepaalde situaties sprake zou kunnen zijn van een voorkeursbehandeling voor de ene of de andere methode.

Ik word in deze zienswijze te meer gesterkt, wanneer ik kijk naar de situatie in de Verenigde Staten en Duitsland (het betreft hier een vraag, waarop ik geen antwoord heb gekregen). Misschien kunnen wij dit punt ook bij de begrotingsbehandeling meenemen. Het is toch niet voor niets dat in deze landen ook en in veel grotere mate gekozen wordt voor bepaalde financieringsmethoden die wij hier nu blijkbaar verbannen. Het lijkt mij ten minste gerechtvaardigd ons af te vragen, waarom men het in die landen zo doet en hoe men daar de kostenafweging ziet bij de keuze voor de ene of de andere financieringsmethode.

Mijnheer de Voorzitter! Ten slotte wil ik opmerken dat ik met instemming heb geluisterd naar hetgeen de Staatssecretaris heeft gezegd over de fraude, de fraudepreventie en de reparatiewetgeving. Ik heb daarin in wezen beluisterd de aankondiging van een actief beleid en dit spreekt mij bijzonder aan.

□

De heer **Abma** (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Voor mijn tweede optreden in deze discussie rest er voor mij, behalve dank voor zover ik beantwoord ben, slechts één kwestie. Dat is namelijk het dilemma dat ik enigszins tentatief benaderde, van de tegenstelling tussen arbeidsplaatsen en banen. De Minister heeft deze terminologie min of meer bestreden. Ik betoogde echter dat bij het verlies van de ene, de winst van de andere daartegenover niet alleen kwantitatief maar zeker ook kwalitatief benaderd moet worden. Ik heb hierover eigenlijk niet veel meer te zeggen na het welsprekend betoog van mijn collega Rijvros die mij zojuist voorging. Ik heb zijn inbreng ondergaan als een voortreffelijke exegese van mijn korte tekst en ik ben even benieuwd naar het antwoord als hij ongetwijfeld is.

□

Minister **Van der Stee**: Mijnheer de Voorzitter! Voor de derde keer wil ik iets zeggen over de kwestie van de nummeringen van bewinaslieden. Die

kwestie is in de interruptiedebatten al opgelost. Er resteert echter nog een vraag van de heer Veen. Hij vroeg wanneer Van der Stee III en Kombrink II komen. Laten wij het erop houden, dat de kans dat er een Kombrink II komt aanmerkelijk groter is dan een Van der Stee III. Dat blijft aardig en mijn verlangen om een zilveren jubileum als bewindsman te vieren is niet zo groot.

De heer Veen zegt, dat de daling van de bierafzet die verwacht wordt door het Brouwerijkantoor, een zorgelijk karakter draagt. Dat is zo, ik zal de laatste zijn om dit te ontkennen. Nogmaals zeg ik u, wijzend op de elasticiteitscijfers, dat het Planbureau een heel andere en een tijdelijke reactie verwacht. Dat is de reden waarom wij zeggen: kom, kom niet zo somber. Een verhoging uit hoofde van de accijns van de prijs van een glas bier, waar men in een cafe normaliter f 1,50 tot f 2,00 voor betaalt – ik denk niet dat er veel café's zijn waar je voor f 1,50 nog een biertje kunt drinken – zal zes cent per glas bedragen. Inderdaad speelt het substitutie-effect een rol. Dan heb je alleen de wijnhandel, die overigens ook geen onaardige bron is voor werkgelegenheid. Die wijnhandel floreert aardig als wij het verloop van de afzetcijfers voor wijnen in het laatste jaar bekijken.

Ik wil dit niet betwisten. Maar, nogmaals wil ik in tweede termijn degenen die twifelen over deze accijns heel uitdrukkelijk duidelijk maken dat vorig jaar toen de Regering in de Tweede Kamer kwam met een voornemen om de BTW te verhogen, als algemeen effect exact hetzelfde werd verkondigd door de Kamer, wat nu in dit Huis en aan de overzijde verkondigd wordt ter zake van deze accijns, namelijk wat is het alternatief. Of het alternatief is niet beter; het is misschien diffuser. Wij zien het niet zo geconcentreerd zitten, maar het is zeker niet beter. En is het een alternatief om het financieringsstekort dan niet in de gaten te houden? Om dit met zo'n f 500 miljoen te laten oplopen? Ik ga ervan uit, dat het effect daarvan veel sterker is, dan hetgeen deze enkele maatregelen tot effect hebben.

Ik zou met de heer Veen niet over het stemgedrag van het CDA willen discussiëren. Voor zover ik dat vanaf deze plaats met de CDA-fractie zou willen doen, dan liever met die fractie zelve. Ik ga er dan ook verder niet op in.

De consistentie van het pakket is betwist. Gelet op de keuzemogelijkheden die er waren, een zekere afkeer om meer te doen aan de inkomstenbelas-

tingtarieven en de problematiek met de BTW-tarieven, waar je al gemakkelijker een soort van overkill pleegt, geloof ik dat een uiterst consistent pakket gekozen is.

Wat de kwestie van de collectieve lastendruk betreft, wil ik de heer Veen graag toegeven dat door het regeeringsbeleid een aantal incentives voor een beroep op de kapitaalmarkt zijn opgeroepen. Ik verwijs naar de miljoenennota en de brief over de bijstellingen van november, waarin een uitvoerige opsomming voorkomt. Ik noem nu het toestaan van de bouw van een aantal premiewoningen. Dat is op zich zelf geen slechte zaak. Wij moeten de zaken niet omkeren. Wanneer productieve investeringen door het regeeringsbeleid worden opgeroepen, zoals de ombouw van elektriciteitscentrales van aardgas op kolen, resulteert daaruit een groot beroep op de kapitaalmarkt. Dat is geïnitieerd door de overheid, maar daarmee is het per definitie nog niet slecht. Integendeel, het is een goede zaak. Wij willen ervoor pleiten dat dergelijke investeringen tot stand komen, al dan niet geïnitieerd door de overheid.

Het is mijns inziens een goede zaak dat wij de woningbouw in dit land op peil houden. Daarvoor mag een beroep worden gedaan op de kapitaalmarkt. Het gaat om de omvang. Ik kan de heer Veen op dat punt niet helemaal volgen. Een deel van de begrotingslasten naar de kapitaalmarkt, zegt hij. Neen, het beleid heeft als het ware een nieuw beroep op de kapitaalmarkt gegenereerd. De premiebouw wordt van oudsher gefinancierd via de kapitaalmarkt en niet ten laste van de begroting. Men kan dan nog discussiëren over de vraag, of de verhouding woningwetbouw/ premiebouw een andere had moeten zijn. Ik geloof dat wij ons dan een beetje verwijderen van de bedoeling die ik proef achter de opstelling van de heer Veen als hij vraagt: wat bent gij aan het doen met de collectieve lastendruk; gaat dat niet de andere kant uit?

De heer Christiaanse vraagt mij of dit belastingplan, gegeven de cijfers en prognoses van vandaag – de bijgestelde MEV – nog spoort met het regeerakkoord. Ik geef daarop een dubbel antwoord. Het eerste deel van het antwoord is dat dit dekkingsplan in overeenstemming is met de uitgangspunten van het regeerakkoord. Het tweede deel van het antwoord is, dat dit uiteraard het geval is. Wij wijken niet af van het regeerakkoord.

Wat is er in feite aan de hand? Als men de collectieve-druknormen van het regeerakkoord – dus de definities

Van der Stee

die daar gegeven zijn – legt naast de cijfertjes van de MEV, komt men op een drukdaling van 0,2% uit.

De heer Rijnvos heeft in eerste termijn een boeiend betoog gehouden – hij is er in tweede termijn op teruggekomen – over de problematiek die samenhangt met vernietiging van werkgelegenheid in de particuliere sector en daartegenover de opbouw van werkgelegenheid in de collectieve sector. Ik zou hem willen vragen: waar praten wij nu eigenlijk over? Inderdaad, in het budget zijn behoorlijke bedragen uitgetrokken voor stadsverbetering, bestrijding van de jeugdwerkloosheid enz., maar rechtstreeks in de overheidsfeer is er volgens de cijfers die tot nu toe gepubliceerd zijn ten opzichte van de cijfers van de miljoenennota slechts sprake van het creëren van ongeveer 200 arbeidsplaatsen bij politie en gevangeniswezen.

De heer **Rijnvos** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil iets vragen over de component in het werkgelegenheidsplan die een collectief karakter draagt. Daarover zijn wij matig geïntformeerd. Wanneer het de bedoeling is een werkgelegenheidsbeleid te voeren, dat op zijn minst ten dele is gericht op een substitutie van arbeidsplaatsen in de particuliere sector waarbij arbeidsplaatsen in een rendabel bedrijf worden vervangen door andere arbeidsplaatsen, wat is dan de zin van dit beleid?

Minister **Van der Stee**: Mijnheer de Voorzitter! Die vraag zou ik mij met de heer Rijnvos stellen als ik mocht zeggen dat het beleid erop was gericht substitutie van de ene arbeidsplaats in de andere te bevorderen. Zo is het niet. Het beleid is erop gericht, een tekort bij de overheid te dekken door belastingen te heffen. Die belastingen leiden tot partiële effecten. Ik zou de heer Rijnvos met grote kracht en nadruk erop willen wijzen, dat als de overheid een ander beleid zou voeren, zij andere partiële effecten zou oproepen, maar niet het gewenste macro-economische beeld waar we naar streven.

Het gaat ons erom, de werkloosheid in haar totaliteit te bestrijden. Dat is topprioriteit in het regeringsbeleid. Dan kunnen wij discussiëren over de vraag, of we het snel bereiken. Dat is een grote vraag. Alle maatregelen die worden beraamd zullen spaanders doen vallen. Er zullen arbeidsplaatsen verloren gaan. Het zij zo.

In de totaliteit is het beleid er echter op gericht, in ieder geval de afbraak in de marktsector, zoals wij die laatste

jaren hebben gezien, zoveel mogelijk terug te drukken en tot creatie van nieuwe arbeidsplaatsen, ook in die marktsector, te komen. De heer Rijnvos zal, nauwgezet wetenschapsman als hij is, wel uit bestudering van het regeerakkoord weten, hoezeer de belangen van de marktsector centraal staan in dat regeerakkoord.

De heer Simons heeft gevraagd, of daling van de collectieve lastendruk automatisch moet leiden tot bijstelling van het belastingplan en of een dergelijk belastingplan dan niet een technische zaak gaat worden. Een dergelijk starre beleidslijn als de heer Simons nu suggereert, is niet aanwezig.

In het regeerakkoord zijn doelstellingen opgenomen met betrekking tot die stabilisatie. Niemand is verplicht tot de maximum limiet te gaan. Er blijft wel degelijk een eigen besluitvorming over. In het regeerakkoord zijn afspraken gemaakt over het terugdringen van het financieringstekort en stabilisatie van de collectieve-lastendruk. Binnen het kader van die collectieve-lastendruk zijn accenten gelegd op verlaging van de inkomstenbelasting, enz. De belastingpolitiek zal in het algemeen een centrale rol blijven spelen. Uit de formuleringen in het regeerakkoord volgt niet dat de budgettaire ruimte automatisch moet worden opgevuld met een dekkingsplan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nog te spreken over de beroemde kwestie van de staatslening. Weinig staatsleningen zijn er de laatste jaren afgesloten, waarmee ik mij zo intensief heb beziggehouden. Ik mis in de beschouwing van de heer Simons de noodzaak gelden uit het buitenland te krijgen. Ik mis ook de twijfel, die aanwezig was ten tijde van het uitschrijven van de lening. De trends waren duidelijk aan het afzakken. Er waren berichten, die er duidelijk op wezen, dat het de volgende dag wel eens totaal anders zou kunnen zijn. Voor ons gold op dat moment de vraag, welk risico moest worden genomen.

De uitwijkmogelijkheid naar monetaire financiering was niet aanwezig. Bij brief van 18 december 1980 had ik mij uit vrije wil verbonden tegenover De Nederlandsche Bank; er was met die bank een akkoord aangegaan. De monetaire financiering in 1981 zou tot f 3 mld. worden beperkt. Ik ben er stellig van overtuigd, dat het een goede zaak was om die afspraak te maken. Ik wenste daarop niet terug te komen. Dat hield in dat wij op de markt moesten nemen wat wij konden krijgen. Dat vanaf het moment, dat men de beslissing neemt de ontwikkelingen gunstig

worden, in die zin dat de rentedaling doorgaat, leidt dan tot een topsucces van f 2,5 mld. Dat was geenszins de verwachting. Een normale staatslening moest f 800 mln. opbrengen. Overigens was de inschrijvingskoers naar ik meen, 101. Het effectief rendement was wat minder. Ik geef toe, dat als wij de rente-ontwikkeling internationaal en nationaal beter hadden kunnen inschatten, ons dat geld had bespaard. Die wijsheid kan echter niemand met absolute zekerheid geven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom over de monetaire financiering te spreken. De afspraken met De Nederlandsche Bank staan niet los van het beleid, dat wordt gevoerd en van de economische situatie, waarin wij verkeren.

Met name de positieve vooruitzichten wat de betalingsbalans betreft, spelen daarbij een belangrijke rol. Er mag geen misverstand over bestaan – uit de woorden van de heer Simons zou dit kunnen worden afgeleid – dat de feitelijke actuele situatie bij het maken van dergelijke afspraken geen rol zou spelen. De afspraken zijn gemaakt in het licht van de noodzaak van het terugdringen van het financieringstekort en van de vooruitzichten omtrent de betalingsbalans. Een positief saldo op de betalingsbalans leidt sowieso tot een liquiditeitsverruiming. Dat moet binnen de perken blijven.

Wanneer die grootheden een totaal ander verloop te zien geven en daarmee een totaal ander beeld van de economische situatie bieden, moet de zaak opnieuw worden bekeken. Het is niet zo, dat wij ons nu definitief voor 1983 vastleggen. Echter, afspraken met De Nederlandsche Bank zijn goed en duidelijk. In het licht van de huidige omstandigheden en van de nu bestaande verwachtingen voor de komende jaren worden die afspraken gemaakt. Overigens ben ik graag bereid om nog eens dieper in te gaan op de artikelen van professor Gans en op de kwestie van het plaatsen van schatkistpapier bij De Nederlandsche Bank.

De heer Simons vroeg mij voorts, hoe het is gesteld met de acties, die op dit terrein in de Verenigde Staten en in de Bondsrepubliek worden ontwikkeld. Ik kan hem zeggen, dat de heer Gans zich op dit punt vergist. Hij heeft eenvoudig over het hoofd gezien dat er een aantal definitieverschillen bestaat, waardoor de feiten, die hij meent te mogen signaleren, in het geheel niet aanwezig zijn. Ik zal hierop graag schriftelijk terugkomen.

De heer Abma heeft zich aangesloten bij hetgeen de heer Rijnvos zei over het creëren en het vernietigen

Van der Stee

van arbeidsplaatsen. Ik meen dat ik hierop al uitputtend ben ingegaan. Ik kan daaraan op dit moment niets toevoegen.

Staatssecretaris **Kombrink**: Mijnheer de Voorzitter! Nu cijfers in dit debat af en toe een symbolische waarde verkrijgen, wil ik graag zeggen dat ik hoop, nog heel wat een-tweetjes met de Minister te maken.

Met de heer Veen heb ik nog één appel te schillen. In tweede termijn is hij teruggekomen op het wetsontwerp inzake de extra toeslag op de motorrijtuigenbelasting in relatie met het verbruik van LPG en dieselolie. Hij erkent, dat in de loop van de tijd de verschillen in lasten tussen de verschillende categorieën brandstofverbruikers te groot zijn geworden. Hij kondigde niettemin aan, dat hij zijn fractie zou adviseren tegen het ontwerp te stemmen, ondanks het feit dat de Regering beoogt, de verschillen terug te brengen. Dat advies betreurt ik zeer en ik vraag mij af, of het hiervoor genoemde motief – het voorstel zou een extra last inhouden voor de zakelijke rijders – voldoende sterk is.

Als men er even van uit gaat dat er geen andere bruikbare mogelijkheden zijn voor het wegnemen van de ook volgens de heer Veen te grote verschillen, moet men toegeven dat er als gevolg van het voorstel van de Regering ook enige verzwaring voor zakelijke gebruikers optreedt. Het ene doel is echter zonder het andere effect heel moeilijk te bereiken. De heer Veen heeft in dit verband ook geen andere weg aangegeven. Daar komt bij dat wij hebben moeten constateren dat in de loop van de jaren, als gevolg van de brandstofprijsontwikkelingen, het bekende omslagpunt wat betreft het jaar-kilometrage steeds verder daalde tot 8000 à 9000 kilometer. Dit wordt nu teruggebracht op een vroeger geldend niveau, namelijk dat van 15.000 kilometer. Boven dit niveau treedt er wel degelijk een belangrijk voordeel op voor de gebruikers van LPG. Welnu, wie rijden er méér dan 15.000 kilometer per jaar? Dat zijn vooral de zakelijke rijders. Ik geloof, dat hiermee de geuite bezwaren voor een gedeelte kunnen worden weerlegd.

De heer **Veen** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Deze redenering is op zichzelf wel aardig, maar toch nauwelijks steekhoudend te noemen; het voordeel bestaat nog, alhoewel dat kleiner wordt ten opzichte van benzine, en dus

moet je er niet zo zwaar aan tillen. Ik til er wel zwaar aan, want als het voordeel er niet zou zijn, dan hadden wij volgens het betoog van de Staatssecretaris de hele accijnsverhoging niet nodig. Er moet dus wel een voordeel blijven, willen wij überhaupt over accijns kunnen praten. Dat is mijn eerste opmerking over het betoog van de Staatssecretaris. Een tweede opmerking is, dat hij mij ook feitelijk geen recht doet als hij mijn betoog over LPG volstrekt geïsoleerd ziet en ook mijn stemadvies aan mijn fractie. Ik heb mijn eerste termijn afgesloten met de opmerking dat de hele operatie van de accijnsverhoging ons niet aanstaat, onder meer vanwege de inconsistentie ervan. Ik dat kader heb ik LPG genoemd. Als de Staatssecretaris zegt dat dit alleen geen goed argument kan zijn, dan wil ik dat wel met hem eens zijn.

Staatssecretaris **Kombrink**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Veen gaat in zijn interruptie toch voorbij aan hetgeen hij in zijn tweede termijn zei, nl. dat het verschil te groot is geworden. Ons voorstel beoogt het verschil in redelijke proporties terug te brengen, daarbij, voor de definitieve beleidsbepaling verwijzend, naar een in het komend jaar uit te brengen integrale LPG-nota, zodat er fundamenteel kan worden gesproken over de vraag hoe groot de definitieve verschillen zouden moeten zijn, wat is billijk en aanvaardbaar. Het is een eerste vooruitlopen op die nota voortvloeiend uit wijzigingen die de Kamer afgelopen voorjaar in andere voorstellen heeft aangebracht. Het is ook een beetje toeval dat wij het nu op dezelfde agenda hebben staan als de accijnsvoorstellen. De heer Veen stelt dat ik het wat te geïsoleerd bekeek, maar als ik mij een ogenblik mag verplaatsen in de positie van de Kamer, dan zou ik er toch op willen wijzen dat het oordeel van de Kamer wordt gevraagd over elk voorstel afzonderlijk. Ik meen dan ook over het voorstel ten aanzien van de LPG en over de billijkheid ervan afzonderlijk met de heer Veen in discussie te mogen treden. Volgens mij komt ons voorstel tegemoet aan het bezwaar dat hijzelf ook ziet, nl. dat het feitelijk verschil te groot is geworden tussen lasten van autobezitters naar gelang het soort brandstof dat zij gebruiken.

De heer **Veen** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de Staatssecretaris graag herinneren aan de discussie die wij gisteren hebben gevoerd in de commissie voor financiën. Er is daar gezegd dat het verschil op zichzelf te

groot is en dat het risico steeds groter wordt dat er te weinig benzine-accijns naar de schatkist vloeit. Hoe groter het verschil, hoe meer mensen er op LPG overgaan en hoe minder accijns er binnen komt. Dat is de essentie van dit voorstel. Ik ben dan ook van mening dat het wel in het totale kader van deze operatie mag worden geplaatst. De ambtenaren hebben gisteren duidelijk gezegd dat dit risico bestond.

Staatssecretaris **Kombrink**: Mijnheer de Voorzitter! Die substitutie treedt toch vooral op doordat de feitelijke omslagpunten waar wij nu over praten zo laag zijn, nl. tussen de 8.000 en 9.000 km/jaar. Wij hebben het dan niet over het zakelijk gebruik, maar meer over het particulier gebruik. In zoverre het bezwaar van de heer Veen – het is het enige motief dat hij genoemd heeft – is gelegen in het feit dat ook zakelijke rijders getroffen worden door deze verhoging, moet hij er ook rekening mee houden dat zij de afgelopen jaren extra voordeel hebben gehad ten opzichte van zakelijke gebruikers die een andere brandstof gebruiken en ook dat voor hen dat voordeel blijft bestaan, omdat er geen hoger omslagpunt wordt gekozen – ook niet na de nota van wijzigingen die wij de Kamer hebben voorgelegd – dan die welke eerst bestond, nl. 15.000 km/jaar. In het licht van de belangen die overigens aan de orde zijn, meen ik dan ook dat het door de heer Veen aangevoerde bezwaar bij onze gekozen kwantitatieve uitgangspunten, vooruitlopend op de meer integrale LPG-discussie, niet kan overwegen.

De heer Christiaanse heeft mij verzocht om in een grafische weergave van wat er met de druk van de loon- en inkomstenbelasting op verschillende inkomensniveaus is gebeurd toch ook de welvaartsgroei te betrekken. Ik heb daarbij kanttekeningen geplaatst. Ik heb er geen behoefte aan, daarvan iets terug te nemen. Ik wil evenwel bekijken in hoeverre aan die behoefte van de heer Christiaanse kan worden tegemoetgekomen. Als dat gebeurt, zullen in de nota toch weer de zojuist gemoreerde kanttekeningen worden vermeld.

Met betrekking tot de dividendbelasting was de heer Christiaanse er te leurgesteld over, dat ik niet inging op de suggestie die hij daaromtrent in eerste termijn op tafel had gelegd. Ook hierbij geldt, dat ik eigenlijk weinig of niets kan terugnemen van de argumenten die ik in eerste termijn ter zake naar voren heb gebracht.

De heer Christiaanse heeft gezegd: het lijkt erop, dat de fiscus eerst wil incasseren en dan pas wil teruggeven.

Kombrink

Hierover mag geen misverstand bestaan. Het is allerminst de bedoeling van ons voorstel geweest om de belastingdienst werk te bezorgen. Het gaat erom dat wordt tegemoetgekomen aan bezwaren die tegen de thans werkende regeling zijn aangevoerd. Organisaties uit het bedrijfsleven hebben ook hun instemming met het door ons gedane voorstel betuigd, omdat het een knelpunt wegneemt. Dat blijft de strekking van het voorstel.

Het probleem met de suggestie van de heer Christiaanse blijft. Hij heeft namelijk gezegd: incidenteel vond er, enigszins buiten het kader van de wet om, juist omdat de zaak niet bevredigend was geregeld, toch een andere aanpak plaats. Ik denk niet dat daarvoor een regeling is te maken. Wij zouden dan grootscheeps in de problemen terechtkomen.

1. Het is vaak niet bekend wie de aandeelhouder is.

2. Het aandeelhouderschap kan wisselen. Die wisselende situaties doen zich nog wel eens voor, juist in de wereld van beleggingsinstellingen.

Ik geloof niet, dat ter zake een algemene regeling is te maken die uniform kan werken in gelijke situaties, waarbij de afbakening, waarom de heer Christiaanse vraagt, te geven is.

Ik geef er derhalve de voorkeur aan, waar het wetsontwerp tegemoet komt aan huidige, bestaande problemen en daarmee een algemeen werkende oplossing is gevonden, die te introduceren. Ik geloof dat daarmee een knelpunt uit de wereld is. Ook wordt op die manier teruggekomen op een praktijk die hier en daar incidenteel ingang heeft gevonden. Voor die concrete situaties is het misschien jammer, maar dit is een kleine prijs die dan voor het algemene doel moet worden betaald.

De geachte afgevaardigde heeft het betreurd dat ik niet ben ingegaan op de aspecten met betrekking tot de psychologie die in relatie met de belastingplichtigen een rol spelen inzake de tarieven die wij in het kader van de Kostenwet hanteren. Ik geloof dit impliciet wel te hebben gedaan. Ik heb namelijk over het evenwicht gesproken, dat bij het tariefbeleid gehandhaafd moet worden. Ik doel op de betalingsprikkel en het kostendekkend zijn. In dit verband heb ik met name gesproken over het weerstand bieden aan die voorstellen die in de Tweede Kamer zijn gedaan die een veel verder strekkende betekenis hebben. Dat heb ik daar meer expliciet gemotiveerd dan hier in mijn antwoord in eerste termijn met het argument, dat wij ervoor

moeten oppassen, een zodanig tariefbeleid te voeren dat nodeloos weerstanden bij belastingplichtigen oproept.

De heer Rijnvos heeft gesproken over een bevredigende beantwoording. Daarvoor ben ik hem erkentelijk.

Hij is teruggekomen op het wetsvoorstel met betrekking tot alcoholhoudende stoffen. Hij heeft gezegd: men voert nu het argument aan, dat er nog andere stoffen dan alcohol zijn die in de plaats van chloorfluorkoolwaterstoffen komen. Op dat punt is er misschien even een misverstand tussen ons ontstaan. De grootste bezwaren richten zich tegen die stoffen zoals zij nu worden gebruikt. Andere stoffen worden thans nog niet gebruikt. Als wij een beleid proberen te voeren inzake terugdringing van die in het geding zijnde stoffen, zonder in dit geval een nadere voorziening te treffen, kan bij de industrie het idee ontstaan om naar andere mogelijkheden te zoeken dan het gebruik van alcohol, omdat dit voor die industrie goedkoper is.

In dit geval werkt dat, omdat het prijsverschil nogal aanzienlijk is en omdat daarom de productprijs in de winkel een aanzienlijk verschil te zien zou geven. Daarmee zou het beoogde doel niet worden bereikt of zouden er forse prijsverhogingen ontstaan voor die producten, wanneer je het alleen door middel van een directe regulering, dus een direct verbod, zou proberen te bereiken. Wellicht is daarmee het misverstand enigszins uit de wereld geholpen. Tot nu toe worden de andere stoffen nog niet gebruikt. Daarom is de considerans ook correct ten opzichte van de thans feitelijk bestaande situatie.

Ten slotte zei de heer Rijnvos dat hij vier uitgangspunten had genoemd en dat die alle vier aanvaardbaar bleken te zijn voor de Regering. Het hangt natuurlijk af van de conclusies die wij eraan verbinden, in hoeverre wij het echt eens zijn. Op dit moment ben ik in algemene zin blij dat de heer Rijnvos kennelijk kan instemmen met de zienswijze die ik ten aanzien van de vier uitgangspunten heb gegeven. Zonder dat ik in gelijke mate als de heer Veen in de andere richting aan de heer Rijnvos wil trekken, maakt dit dat ik de nadere afweging in de fractie van de heer Rijnvos niet zonder enige hoop en verwachting tegemoet zie.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik heb begrepen, dat een of meer fracties tijd voor beraad wensen.

De vergadering wordt van 16.35 uur tot 17.05 uur geschorst.

Rijksbegroting 1982/Dekkingsplan
Kinderbijslag
Sociale zekerheidsregelingen
Loonvorming

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Nadere wijziging van de Algemene Kinderbijslagwet (kinderbijslag aan de verzorgende ouder, alsmede enige wijzigingen van technische aard (16 632))**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Het aanwezige lid van de fractie van de SGP wordt aantekening verleend, dat hij geacht wenst te worden tegen dit wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Wijziging van de Algemene Kinderbijslagwet (invoering recht op kinderbijslag over een beperkte periode voor werkloze schoolverlaters en voor daarmee gelijkgestelden) (17 029)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Nadere wijziging van de Ziektewet, de Werkloosheidswet, de Wet Werkloosheidsvoorziening en enkele rijksgroepsregelingen (uniformering eendata in de sociale zekerheidsregelingen) (17 114)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Afwijking van de aanpassingsmechanismen bij de herziening van het wettelijk minimumloon, enige sociale verzekeringsuitkeringen en een aantal andere uitkeringen en pensioenen per 1 januari 1982 (17 199)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de PPR en de CPN wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden, tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Verlenging van de Wet van 7 maart 1980 (Stb. 81) alsmede enkele wijzigingen van de Wet op de Loonvorming (17 202)**.

Voorzitter

De **Voorzitter**: Naar mij is gebleken, wordt over dit wetsontwerp hoofdelijke stemming verlangd. Ik geef eerst gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

□

De heer **Van Dalen** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ook al erkent onze fractie dat de overheid een specifieke verantwoordelijkheid heeft in het sociaal-economische beleid, zij heeft daarnaast de overtuiging dat maatregelen die een verder gaande nivellering bewerkstelligen, een betere ontwikkeling van onze economie in de weg staan. Bovendien blijkt in toenemende mate dat te veel maatregelen van de overheid in de praktijk van het economische leven het ontaan van de effecten ervan stimuleren. Wij kunnen daarom niet doorgaan met telkenjare loonmaatregelen te nemen.

Onze fractie heeft ernstig overwogen, om deze redenen tegen dit wetsvoorstel te stemmen. Wij bevinden ons echter in de unieke situatie dat men zich vandaag ook aan de overzijde beraadt over de vorm van een eventuele looningreep. Ons is bekend dat daar soortgelijke bezwaren bestaan als bij ons. Na veel moeite kan onze fractie bij meerderheid instemmen met het verlenen van een machtiging aan de overheid, eventueel in te grijpen in de loonontwikkeling in 1982.

Met de inmiddels voorgestelde loonmaatregel hadden wij ons inhoudelijk niet kunnen verenigen, doch het is thans niet onze taak, maar die van de Tweede Kamer, zich rekening houdend met gerezen bezwaren, nader uit te spreken.

□

De heer **Franssen** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben bij wetsontwerp 17 202 betreffende de verlenging en wijziging van de Wet op de loonvorming met bijzondere belangstelling naar de verdediging van de Minister geluisterd. Een en ander heeft een aantal leden van onze fractie niet kunnen overtuigen. Zij zullen derhalve tegen het wetsontwerp stemmen. Hierbij hebben voor deze leden onder meer de volgende overwegingen gegolden.

1. Zij vinden dat het bedrijfsleven, nu het meer dan ooit overtuigd is van de noodzaak tot matiging en van het belang van de werkgelegenheid, zeker voorsnog de vrijheid moet worden gelaten, die matiging zelf en aangepast aan de omstandigheden in te vullen dan wel gestalte te geven. Voor-

schriften nu achten zij in strijd met hun opvattingen over een gezamenlijke, gespreide verantwoordelijkheid.

2. De Minister heeft gesteld, geen regelingen per bedrijfstak of sector te willen nemen. Eén en ander past uiteraard in zijn opvattingen over één, centraal c.q. gedirigeerd loonbeleid. De tegenstanders van deze beleidsvisie achten het onjuist, werknemers in sectoren waarin dat economisch gezien verantwoord zou zijn verbeteringen te onthouden door een afstemming op de zwakste sectoren. Zij vrezen bovendien dat dit ook zal botsen met het goede functioneren van de arbeidsmarkt; dat achten zij een ernstige zaak.

De voornemens van de Regering welke nu bekend zijn, stuiten bij een aantal leden van mijn fractie op ernstige bezwaren omdat er weer sterk zal worden genivelleerd zonder dat een reëel inzicht in de echte draagkracht per individu en per huishouden bestaat. Zij menen bovendien dat, zeker tussen de inkomens op het niveau van minimum en van anderhalf maal modaal, maar ook tussen dat van anderhalf modaal en dat van tweemaal modaal, het netto verschil nu al zodanig is verkleind dat de doorstroming, de promotiemotivatie en de inzet tot verdere ontwikkeling worden belemmerd. Overigens zijn zij wel voor additionele regelingen ten gunste van de echte minima.

4. Verder zijn zij van mening dat het midden- en kleinbedrijf door de voornemens onvoldoende soelaas tot rendementsherstel wordt geboden. Dit gaat ten koste van die bedrijfjes en ten koste van de jeugdige werknemers die uitgestoten of niet aangenomen worden.

5. De betrokken tegenstemmers maken zich verder zeer ongerust over het inkomensbeleid en de nivelleringsdrang die deze Minister voor ogen staan, en zullen mede daarom tegen de wetsverlenging en de wetswijziging stemmen.

Het wetsontwerp wordt met 44 tegen 23 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Veldhuizen, Rijnvos, Uijen, Zoon, Gooden, Schinck, De Gaay Fortman, Ermen, Smeets-Janssen, Steigenga-Kouwe, Tonkes, De Rijk, Hijmans, Tiesinga-Autsema, Simons, Von Meijenfheldt, Groensmit-van der Kallen, Hendriks, Steenkamp, Maaskant, Abma, Baarveld-Schlaman, Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Uijterwaal-Cox, Tjeerdsma, Derks, Vermeer, Van Dalen, Vleggeert, Kloos, Van de Zandschulp, Mastik-Sonneveldt, Na-

gel, Tummers, Netjes, Stam, Vis, Glastra van Loon, Vrouwenvelder, Bisschoff, Maassen, Albeda, Christiaanse en Van der Meer.

Tegen hebben gestemd de leden: Van der Werf-Terpstra, Heijne Makkreel, De Jong, Wiebenga, Veder-Smit, Kruisinga, Kaland, Zoutendijk, Pais, Korthals Altes, Russell, Buijsert, Achterstraat, Ginjaar, Franssen, Veen, De Vries, Van der Werff, Van Soest-Jansbeken, Vonhoff-Luijendijk, Eijnsink, IJmker en de Voorzitter.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Verlaging van de accijns van zware stookolie (16 942)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de CPN en de PPR wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Wijziging van de wet op de accijns van alcoholhoudende stoffen. (16 958)**

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Verhoging van de motorrijtuigenbelasting voor LPG- en dieselpersonenauto's (16 960)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen

De **Voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de VVD en de SGP, alsmede het lid van de fractie van het CDA de heer Eijnsink wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Wijziging van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting (verlaging van de bejaardenaftrekken en van de arbeidsongeschiktheidsaftrekken), alsmede wijziging van de vermogensbelasting (afschaffing van de bejaardenaftrek en van de arbeidsongeschiktheidsaftrek) (17 152)**,

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

Voorzitter

De **Voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de PPR en de CPN wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen dit wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Wijziging van de dividendbelasting (teruggaafregelingen en tarief bij inkoop van krachtens erfrecht opgekomen aandelen) (17 153)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Het aanwezige lid van de fractie van de CPN wordt aantekening verleend, dat hij geacht wenst te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde zijn de **stemmingen** over de wetsontwerpen **Verlenging voor het kalenderjaar 1982 van de tijdelijke zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting (17 154)** en **Wijziging van de Kostenwet invordering rijksbelastingen (17 155)**.

Deze wetsontwerpen worden zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Verhoging en uitbreiding van de accijns van alcoholvrije dranken (17 187)**.

De **Voorzitter**: Naar mij is gebleken, wordt hoofdelijke stemming over dit wetsontwerp verlangd. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen over de wetsontwerpen nrs. 17 187 en 17 188.

□

De heer **Rijnvos** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De wetsontwerpen 17 187 betreffende een verhoging en uitbreiding van de accijnzen van alcoholvrije dranken en van 17 188 betreffende een verhoging van de bieraccijns plaatsen ons in een spanningsveld van enerzijds de financieringsbehoeften van de overheid en anderzijds een rentabiliteitsdruk in de betrokken sectoren, waardoor de werkgelegenheid in de particuliere sector wordt aangetast. Waar het geenszins zeker is, dat de werkgelegenheid die aldus verloren gaat, met het voorgenomen beleid op een geschikte wijze wordt gecompenseerd respectievelijk uitgebreid, zal

een ruime meerderheid van de CDA-fractie tegen deze beide wetsontwerpen stemmen.

Het wetsontwerp wordt met 35 tegen 32 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Baarveld-Schlaman, Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Tjeerdsma, Derks, Vermeer, Vleggeert, Kloos, Van de Zandschulp, Mastik-Sonneveldt, Nagel, Tummers, Stam, Vis, Glastra van Loon, Vrouwenvelder, Bischoff, Maassen, Albeda, Van der Meer, Van Veldhuizen, Uijen, Zoon, Schinck, De Gaay Fortman, Ermen, Kruisinga, Smeets-Janssen, Steigenga-Kouwe, Tonkes, De Rijk, Hijmans, Tiesinga-Autsema, Simons, Steenkamp en Maaskant.

Tegen hebben gestemd de leden: Kaland, Uijterwaal-Cox, Van Dalen, Zoutendijk, Pais, Korthals Altes, Russell, Buijsert, Achterstraat, Ginjaar, Franssen, Veen, Netjes, De Vries, Van der Werff, Van Soest-Jansbeken, Vonhoff-Luijendijk, Christiaanse, Eijnsink, IJmker, Rijnvos, Van der Werf-Terpstra, Gooden, Heijne Makkreel, De Jong, Wiebenga, Veder-Smit, Von Meijenfildt, Groensmit-van der Kallen, Hendriks, Abma en de Voorzitter.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Verhoging van de bieraccijns (17 188)**.

Dit wetsontwerp wordt met 35 tegen 32 stemmen aangenomen.

Vóór hebben gestemd de leden: Derks, Vermeer, Vleggeert, Kloos, Van de Zandschulp, Mastik-Sonneveldt, Nagel, Tummers, Stam, Vis, Glastra van Loon, Vrouwenvelder, Bischoff, Maassen, Albeda, Van der Meer, Van Veldhuizen, Uijen, Zoon, Schinck, De Gaay Fortman, Ermen, Kruisinga, Smeets-Janssen, Steigenga-Kouwe, Tonkes, De Rijk, Hijmans, Tiesinga-Autsema, Simons, Groensmit-van der Kallen, Steenkamp, Maaskant, Baarveld-Schlaman en Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn.

Tegen hebben gestemd de leden: Tjeerdsma, Van Dalen, Zoutendijk, Pais, Korthals Altes, Russell, Buijsert, Achterstraat, Ginjaar, Franssen, Veen, Netjes, De Vries, Van der Werff, Van Soest-Jansbeken, Vonhoff-Luijendijk, Christiaanse, Eijnsink, IJmker, Rijnvos, Van der Werf-Terpstra, Gooden, Heijne Makkreel, De Jong, Wiebenga, Veder-Smit, Von Meijenfildt, Hendriks, Abma, Kaland, Uijterwaal-Cox en de Voorzitter.

Aan de orde is de **stemming** over de wetsontwerpen:

Wijziging van het tarief van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting in het kader van het belastingplan 1982 (17 189);

Verhoging van de suikeraccijns (17 190).

Deze wetsontwerpen worden zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de VVD, de CPN en de SGP wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen deze wetsontwerpen te hebben gestemd.

Hiermede zijn wij gekomen aan het einde van deze vergadering. Ik wens u allen goede feestdagen en een prettige vakantie.

Sluiting 17.32 uur.

Noot 1 (zie blz. 137)

Ontwikkeling van de gemiddelde druk van de loon- en inkomstenbelasting

In antwoord op een desbetreffende vraag van de leden van de CDA-fractie wordt in de onderstaande tabel voor een aantal inkomensniveaus aangege-

ven hoe de druk van de loon- en inkomstenbelasting zich sinds 1973 heeft ontwikkeld. De berekeningen zijn gemaakt voor de jaren 1973, 1975 en 1981 en hebben betrekking op gehuwde belastingplichtigen zonder kinderen (tariefgroep 4). De belastingdruk is weergegeven in procenten van het belastbare inkomen.

Belastbaar inkomen (cijfer 1981)	1973	1975	1981
15 000	5,9	5,1	4,0
20 000	10,6	9,3	7,3
30 000	15,5	15,1	14,1
40 000	19,3	19,3	19,0
50 000	23,1	23,3	23,3
60 000	26,5	27,6	27,7
80 000	32,6	34,4	34,9
100 000	37,7	39,6	40,3
120 000	41,9	43,5	44,5
140 000	45,1	46,8	47,7
160 000	47,7	49,3	50,4
180 000	49,9	51,5	52,6
200 000	51,8	53,3	54,3

Ter toelichting diene dat, ten behoeve van de vergelijking in de tijd, de inkomens van 1981 met behulp van prijsindexcijfers van de gezinsconsumptie voor werknemers zijn gedefleerd naar 1975 resp. 1973. Het resultaat daarvan is dat inkomens met een gelijke koopkracht met elkaar worden vergeleken. De invloed van de algemene welvaartsgroei op de belastingdruk blijft derhalve buiten beschouwing. Met nadruk zij er op gewezen dat de ontwik-

keling van individueel bepaalde aftrekposten en van de premies voor de sociale verzekeringen niet in de cijfers tot uitdrukking komt. Voor het inzicht in de wijziging van de totale lastendruk op het inkomen zijn deze gegevens uiteraard wel van belang.

De belastbare inkomens, overeenkomend met het minimumloon t/m 4x modaal zijn als volgt in de tabel te plaatsen:

Belastbaar inkomen 1981	
Minimumloon	20 280
Modaal	28 520
2x modaal	55 615
4x modaal	124 040

